

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YENİ BÜYÜKŞEHİR YASASINA KIRSAL KESİMİN
BAKIŞ AÇISI: ADANA ÖRNEĞİ

Seher Emine SAKAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nazan KARAKAŞ ÖZÜR

Çankırı-2019

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YENİ BÜYÜKŞEHİR YASASINA KIRSAL KESİMİN
BAKIŞ AÇISI: ADANA ÖRNEĞİ

Seher Emine SAKAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nazan KARAKAŞ ÖZÜR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Bilimsel Etik Bildirimi	iii
Tez Kabul ve Onay	iv
Önsöz	v
Özet	vii
Summary	viii
Tablolar Listesi	ix
Şekil Listesi	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE YÖNTEMİ	12
1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	12
1.2.Araştırmanın Yöntemi.....	13
1.3. Yönetim ve Coğrafya	16
1.4. İdari Coğrafya ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar	18
1.5. Türkiye’deki Yönetim Birimleri	21
1.5.1. Merkezi ve Yerel Yönetim Olguları.....	21
1.5.2. İl	22
1.5.3. İlçe	23
1.5.4. Köy	28
1.5.5. Bucak ve Belde	29
1.5.6. Mahalle	30
1.5.7. Belediye ve Büyükşehir Belediyesi	31
1.6. Osmanlı Devleti Döneminde Belediye.....	33
1.7.Cumhuriyet Döneminde Belediye.....	34
1.8.Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Tarihsel Gelişimi	36
BÖLÜM 2: ADANA İLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	44
2.1.Adana İli	44
2.2.Adana Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu ve Gelişimi.....	46

BÖLÜM 3: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	56
3.1.Bulgular	56
3.2.Değerlendirme	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	102
KAYNAKÇA	106
EKLER	116
ÖZGEÇMİŞ	123

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Yeni Büyükşehir Yasasına Kırsal Kesimin Bakış Açısı: Adana Örneği* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

17 /09 / 2019

Seher Emine SAKAR

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Seher Emine SAKAR tarafından hazırlanan *Yeni Büyükşehir Yasasına Kırsal Kesimin Bakış Açısı: Adana Örneği* başlıklı bu çalışma, 17.09.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [oybirliği/oy çokluğuyla] başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Coğrafya* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Dr. Öğr. Üy. Nazan ÖZÜR

İmza:

Üye : Prof. Dr. Barış TAŞ

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üy. Kerime KARABACAK

İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29/08/2019 tarih ve 33-07-A sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN
Enstitü Müdürü V.

ÖNSÖZ

Yeni Büyükşehir Yasasına Kırsal Kesimin Bakış Açısı: Adana Örneği başlıklı çalışmanın amacı çeşitli değişikliklerle günümüze kadar gelen büyükşehir belediye sınırlarının genişletilmesi uygulamasını Adana ili örneği üzerinden değerlendirmektir. Çalışmanın ilk adımları yönetsel açıdan yerleşmeleri etkileyen Büyükşehir Belediye uygulamasının yansımalarını yerleşmeler üzerinden değerlendirmek hedefiyle atılmıştır. Adana belediyesi ilk olarak 1986'da büyükşehir olsa da 2012 yılındaki yasayla büyük bir yapılanma sürecine girmiştir. Yasanın getirilerinden bütün büyükşehir belediyeleri gibi Adana da etkilenmiştir. Yasayla beraber bütün köy yerleşmeleri mahalleye dönüşerek hizmet kapsamı değişmiştir. Bu konuda daha çok üniversitelerin idari ve iktisadi bilimler alanlarında çalışmalar yapılıyor olsa da aynı zamanda coğrafyacıları ilgilendirdiği, coğrafyacıların bu konuya daha bütünsel bir gözle bakabileceği ve değerlendirme yapabileceği düşüncesinden hareketle tezin hazırlık süreçlerini başlatmış bulundum. Bu sayede çalışmamın verilerini toplayabilmek adına yapmış olduğum arazi gözlemleri sayesinde yerleşmelerin yasadan etkilenme boyutunu bire bir belirleme şansım oldu.

Tez çalışmamın konusunun belirlenmesi aşamasından tamamlanmasına kadar geçen sürecin her aşamasında değerli bilgilerini ve zamanını benden esirgemeyerek her fırsatta çalışmamla yakından ilgilenen, eleştirileriyle yol gösteren, bilimsel aşamalar dışında insani olarak da yol gösterici olan danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nazan KARAKAŞ ÖZÜR'e, tez çalışmamın konusunun belirlenmesinde ve içeriğinin oluşturulmasında yardımcı olan Sayın Prof. Dr. Barış TAŞ hocama ve tezin değerlendirilme aşamasında yaptığı yönlendirmelerle çalışmama yardımcı olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kerime KARABACAK hocama içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca yetişmemde emeği olan tüm hocalarıma ve Sayın Prof. Dr. Osman GÜMÜŞÇÜ'ye ayrıca çalışmamın şekillenmesinde eserlerinin ışık olduğu Sayın Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR hocama coğrafyaya kattığı değerlerden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Son olarak tez çalışmam boyunca yanımda ve destekçim olan, çalışmamın her aşamasında benimle birlikte hareket eden değerli babam Nuri

SAKAR'a, sevgili annem Elif SAKAR'a, kardeşlerim Emel ve Enise SAKAR'a ayrıca kuzenim Esmâ SAKAR'a teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum.

17/09/ 2019

Seher Emine SAKAR

**Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez
Özeti**

Tezin Başlığı: Yeni Büyükşehir Yasasına Kırsal Kesimin Bakış Açısı: Adana Örneği
Tezin Yazarı: Seher Emine SAKAR
Danışman : Dr. Öğr. Üy. Nazan KARAKAŞ ÖZÜR
Anabilim Dalı: Coğrafya
Bilim Dalı :
Kabul Tarihi : 17.09.2019
Sayfa Sayısı : XII (ön kısım) + 138 (tez) + 7 (ekler)
<p>Ülke arazilerini hiçbir bölümlene yapmadan yönetmek mümkün değildir. Türkiye'nin yönetsel bölünüşü uzun bir tarihi süreç içerir. Bu bölünüş içinde çalışmanın konusunu Büyükşehir Belediyeleri oluşturmaktadır. Büyükşehir belediyesi, en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; yönetsel ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade eder.</p> <p>Türkiye'deki kanunlara göre, belediye sınırları içinde en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla Büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir. Bu çalışma, ülkemizde henüz yeni gelişmekte olan yönetsel coğrafya alanındadır. 2012 tarihinde büyükşehir sınırları değişimlerinden sonra ortaya çıkan gelişmelerin sahada incelenerek yönetsel coğrafya ve yerleşme coğrafyası açısından değerlendirilmesi ise özgün değerini oluşturur. Büyükşehirlerdeki değişimi etkileyen faktörler incelenip, düzenleme çalışmalarının hangi konularda yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.</p> <p>İdari bölünüş sistemi içerisinde yer alan ve çeşitli değişikliklerle günümüze kadar gelen Büyükşehir belediyesi uygulaması yönetsel açıdan yerleşmeleri etkilemektedir. Türkiye'de 1984'ten itibaren başlayan Büyükşehir belediyeleri içinde Adana ili 1986'da Büyükşehir statüsüne kavuşmuştur. Bu bağlamda Büyükşehir statüsüne ilişkin geçen yıllar içinde birçok kanuni düzenlemeler yapılmış ve en son 2012'de Büyükşehir belediye sınırları yeniden düzenlenmiştir. 2014 yılı itibarıyla de Adana il sınırları Büyükşehir Belediye sınırları il mülki sınırları olmuştur. Adana ili örneğinde son düzenlemelerin mekâna yansımaları yerleşmeler özelinde incelenmiştir.</p> <p>Çalışma kapsamında il merkezine yakınlık durumları göz önüne alınarak örneklem yerleşmeler seçilmiş anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda büyükşehir belediye hizmetlerinin tam olarak Adana ili kapsamındaki bütün noktalara ulaştırılmadığı alt ve üst yapı gibi temel birçok ihtiyacın giderilemediği belirlenmiştir.</p>
Anahtar Kelimeler: İdari Coğrafya, Büyükşehir Belediyesi, Köy, Mahalle, Adana.

**Çankırı Karatekin University Graduate School of Social Sciences Abstract
of Master's Thesis**

Title of the Thesis: The Rural Area Perspective On The New Metropolitan Law: The Case Of adana
Author : Seher Emine SAKAR
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Nazan KARAKAŞ ÖZÜR
Department : Geography
Sub-field :
Date : 17/09/2019
<p>Land administration seems impossible without dividing the country into territories. Turkey's administrative division takes a long historical process. The purpose of this paper is the metropolitan municipality partition. Comprising of at least three districts or first-tier district municipality, ensuring the coordination within these municipalities, carrying out the duties and responsibilities given by the law, using the authority, forming its decision-making body by election and having administrative and financial autonomy metropolitan municipality means a public legal entity.</p> <p>City municipalities with a total population of 750,000 or higher in the last census including the urban areas within municipal borders and the urban areas that are at a maximum distance of 10,000 meters to these borders would be transformed into metropolitan municipalities by law based on their physical locations and economic development levels. The fact that this study is in the area of newly developing administrative geography in our country, and that developments after changes in metropolitan borders in 2012 are examined in the field and evaluated in terms of administrative and settlement geography represents the unique value of this study. The factors affecting the changes in metropolitan cities have been examined and the issues for which the revision should be done have been discussed.</p> <p>The practice of the metropolitan municipality, which is located within the administrative division system and which has come up-to-date with various changes, affects the settlements from a managerial perspective. In Turkey, the province of Adana has attained the status of metropolitan in 1986 within the metropolitan municipalities starting from 1984. In this regard, many legal arrangements have been made over the past years on the subject of the status of metropolitan and the boundaries of Metropolitan Municipality have been rearranged in 2012. As of 2014, Adana province borders have been metropolitan municipality borders and province boundaries. In the case of Adana province, the reflections of the recent arrangements on the site have been examined in the settlement area.</p> <p>Within the scope of the study, sampling points have been selected and a survey has been conducted considering the distances of these points to the city center. As a result of the research, it is observed that the municipal services could not be reached to all points within the Adana province; numerous basic needs such as lower and upper structure could not be solved in many locations where municipal services are still needed at many settlement boundaries.</p>
Keywords: Administrative geography, metropolitan municipality, village, district, Adana.

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1: Anket uygulanan mahalleler ve şehir (Valilik) merkezine mesafeleri.....	15
Tablo 1.2: Türkiye’de 1920-1999 arası il- ilçe idari alanların oluşturulması	24
Tablo 1.3: Türkiye’de yönetsel bakımdan önemli yasalar ve içerikleri	25
Tablo 1.4:Belediye yönetim sistemi	35
Tablo 1.5: Büyükşehir belediyesi yönetim sistemi.....	36
Tablo 1.6: 1984-2000 yılları arasında büyükşehir belediyesi olan iller.....	38
Tablo 1.7: 2012’den sonra 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olan iller	41
Tablo 1.8: 2019 itibariyle büyükşehir olan iller	42
Tablo 2.1: 2007 yılı Adana ilçe idari alanları Yapılanması	48
Tablo 2.2: 2012 yılı Adana ilçe idari alanları yapılanması	50
Tablo 2.3: 2018 Yılı Adana ilçe idari alanları yapılanması	52
Tablo 2.4: Adana İli’nde 2007, 2012 ve 2018 yıllarında idari alanların durumu.....	54
Tablo 3.1: İstihdama yönelik hizmetler konusundaki görüşler	57
Tablo 3.2: İstihdama yönelik hizmetler konusundaki mahalle bazında görüşler	57
Tablo 3.3: Altyapı hizmetlerinin yeterliliği ile ilgili görüşler	58
Tablo 3.4 Altyapı hizmetlerinin yeterliliği ile ilgili mahalleler bazında görüşler	58
Tablo 3.5: Cadde ve sokakların genel temizliği ile ilgili görüşler.....	59
Tablo 3.6: Cadde ve sokakların genel temizliği ile ilgili mahalle bazında görüşler...59	
Tablo 3.7: Cadde ve sokakların aydınlatılması ile ilgili görüşler.....	60
Tablo 3.8: Cadde ve sokakların aydınlatılması ile ilgili mahalle bazında görüşler60	
Tablo 3.9: Yolların bakımına yönelik görüşler	61
Tablo 3.10: Yolların bakımı ile ilgili mahalle bazında görüşler	61
Tablo 3.11: Üst yapı hizmetleri ile ilgili görüşler	62
Tablo 3.12: Üst yapı hizmetleri ile ilgili mahalle bazında görüşler	62
Tablo 3.13: Konut üretimi ve imar faaliyetleri ile ilgili görüşler	63
Tablo 3.14: Konut üretimi ve imar faaliyetleri ile ilgili mahalle bazında görüşler64	
Tablo 3.15: Yerleşim planlaması ve kentsel fiziki plan düzenlemeleri ile ilgili görüşler.....	64
Tablo 3.16: Tablo yerleşim planlaması, kentsel fiziki plan düzenlemeleri ile ilgili mahalleler bazında görüşler.....	65

Tablo 3.17: Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği ile ilgili görüşler	65
Tablo 3.18: Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği ile ilgili mahalleler bazında görüşler	66
Tablo 3.19: Belediyenin atık yönetimi ile ilgili görüşler	66
Tablo 3.20: Belediyenin atık yönetimi ile ilgili mahalleler bazında görüşler	67
Tablo 3.21: Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu, varili, konteynır durumuna yönelik görüşler.....	67
Tablo 3.22: Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu, varili, konteynır durumunu ilişkin mahalleler bazında görüşler.....	68
Tablo 3.23: İlaçlama hizmetine ilişkin görüşler	68
Tablo 3.24: İlaçlama hizmetine ilişkin mahalleler bazında görüşler	69
Tablo 3.25: Ulaşım hizmetleri ile ilgili görüşler	69
Tablo 3.26: Ulaşım hizmetleri ile ilgili mahalleler bazında görüşler	70
Tablo 3.27: Sosyal hizmetler, yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık çalışmalarına yönelik görüşler	71
Tablo 3.28: Sosyal hizmetler, yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık çalışmaları ile ilgili mahalleler bazında görüşler	71
Tablo 3.29: Önümüzdeki 5 yılda hangi konularda çalışılması gerekir sorusuna verilen cevaplar	72
Tablo 3.30: Önümüzdeki 5 yılda hangi konularda çalışılması gerekir sorusuna mahaller bazında verilen cevapların dağılımı	72

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Anket yapılan mahallelerin dağılışı haritası	15
Şekil 1.2: 1984 itibariyle büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı	37
Şekil 1.3: 1984-2000 yılları arasında büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı	38
Şekil 1.4: 2019 itibariyle büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı	42
Şekil 2.1: Adana İli lokasyon haritası	44
Şekil 3.1: Feke İlçesi Yerebakan Mahallesi uydu görüntüsü	75
Şekil 3.2 : Feke İlçesi Yerebakan mahallesinin girişi.....	76
Şekil 3.3: Feke İlçesi Yerebakan Mahallesinde bir konut.....	76
Şekil 3.4: Feke İlçesi Yerebakan Mahallesi yol yapısı	77
Şekil 3.5: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahallesi uydu görüntüsü	78
Şekil 3.6: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahallesi girişi	79
Şekil 3.7: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahalle yapısı	80
Şekil 3.8: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi uydu görüntüsü	80
Şekil 3.9: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi konut ve tarım şekli	81
Şekil 3.10: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi çevre düzeni	82
Şekil 3.11: Pozantı İlçesi Gökbez Mahallesi uydu görüntüsü.....	83
Şekil 3.12: Pozantı İlçesi Gökbez Mahalle yapısı	84
Şekil 3.13: Pozantı İlçesi Gökbez Mahallesi konut ve yol yapısı	85
Şekil 3.14: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi uydu görüntüsü	86
Şekil 3.15: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi girişi	86
Şekil 3.16: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi genel görüntüsü	87
Şekil 3.17: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi uydu görüntüsü	88
Şekil 3.18: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi sokağı	88
Şekil 3.19: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi evleri	89
Şekil 3.20: Ceyhan İlçesi İmran Mahallesi uydu görüntüsü	89
Şekil 3.21: Ceyhan İlçesi İmran mahallesi girişi.....	90
Şekil 3.22: Karataş İlçesi Küçük Karataş Mahallesi uydu görüntüsü.....	91
Şekil 3.23: Karataş İlçesi Küçük Karataş Mahallesi.....	91
Şekil 3.24: Çukurova İlçesi Salbaş Mahallesi uydu görüntüsü	92
Şekil 3.25: Çukurova İlçesi Salbaş Mahallesi yapı şekli	93

Şekil 3.26: Yüreğir İlçesi Alihocalı Mahallesi uydu görüntüsü.....	94
Şekil 3.27: Yüreğir İlçesi Alihocalı Mahallesi girişi	95
Şekil 3.28: Seyhan İlçesi Gölbaşı Mahallesi uydu görüntüsü.....	95
Şekil 3.29: Seyhan İlçesi Gölbaşı Mahallesi sokağı.....	96
Şekil 3.30: Seyhan İlçesi Gölbaşı mahallesinden bir kesit	97
Şekil 3.31: Sarıçam İlçesi Karlık Mahallesi uydu görüntüsü.....	98
Şekil 3.32: Sarıçam İlçesi Karlık Mahallesi.....	99

GİRİŞ

Coğrafya, yeryüzünde var olan doğal ortamı başka bir ifadeyle mekânı ve mekâna ait olan tüm unsurları inceleyen bilimdir. Coğrafya, üzerinde yaşadığımız mekânı bazı kriterlere göre değerlendirir, ölçeklendirmeye bağlı tutarak yeryüzünün doğal, sosyal ve ekonomik özelliklerini tanımlar. Coğrafya, sadece var olan doğal ortamı değil, bu ortamın şekillenmesini sağlayan insanı ve insanın etkilendiği ya da etkilediği tüm olayları inceler. Böylelikle coğrafya, insan mekân etkileşimi ile ortaya çıkan yaşamın kendisidir. İbn-i Haldun bu konuda “coğrafya kaderdir”(Yılmaz, 2016: 101) der. Bu söz ile anlatılmak istenen coğrafi koşulların insanların yaşamına etki etmesidir. Ancak insan yaşamını sadece doğal ortam şekillendirmez ya da etkilemez. Bu konuda insanın koyduğu kurallar, oluşturduğu yaşam tarzı, yönetim biçimi, inançları ve kültürü de önemli rol oynar. Bu nedenle de coğrafyanın farklı tanımlarının dikkate alınarak irdelenmesi gereklidir.

Coğrafyanın tanımı hakkında birçok yorum yapıлып bilgi verilmiştir. Örneğin Yiğit: “Modern coğrafi anlayışa göre coğrafya, yeryüzünün bir bütün olarak birliğini sağlayan özellikler ve olaylar sistemini ortaya koymaktadır” (Yiğit, 2006: 33) der. Özçağlar: “Coğrafya, insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bunun sonucunda coğrafyanın yardımcı kaynaklarından dağılıp, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkesi çerçevesine bağlı kalarak araştırma yöntemleri uygulayarak elde edilen sonuçların sentezlenmesiyle oluşan bilimdir (Özçağlar, 2015: 15)” diyerek tanımlama yapmıştır. Türkiye’nin yönetimi için oluşturulan yönetsel ölçeklerle belirlenen planlamalarla oluşturulan mekânlar, yeryüzünün ve beşeri etmenlerin bir parçasını oluşturmaktadır. Gümüşçü coğrafya kavramını: “Coğrafya doğal olarak meydana gelen, insanlar tarafından oluşturulan ve toplumsal hayatın yeniden üretimi için materyal temel teşkil eden mekânsal durumları ve organizasyonları inceleyen bilimdir.” şeklinde tanımlarken, yönetim ve organizasyonun önemini vurgulamıştır (Gümüşçü, 2013: 242). Buradan da gelecekte coğrafyacıların yönetim ile ilgili konularda daha fazla söz sahibi olabilmeleri olası görünür. Bu genel çerçevede içinde coğrafyanın birçok alanı kapsayan geniş içerikli sentezci yapısı dikkat çeker.

Çalışmada yerleşme coğrafyası ve idari (yönetmel) ¹ coğrafya konuları ön plana çıkmıştır. Her ne kadar bu konular araştırmanın teorik arka planını oluştursa da coğrafyanın diğer alanları ile birlikte olan bölünmez bütünlüğü doğru ve etkili sentez yapabilmek için göz ardı edilmemelidir.

Coğrafyanın iki büyük dalından biri beşeri coğrafyadır. Bunun alt disiplini olan yerleşme coğrafyası, mekânsal analizler üzerine odaklanır. Yerleşme coğrafyası, farklı fiziki ortama sahip mekânlarda kurulan meskenler ve mahalle, köy, mezra, yayla gibi geçici veya kalıcı yerleşmeler gibi en küçük yerleşim birimlerinden metropollere (anakent) kadar bütün yerleşim birimlerini inceler. Yerleşim birimlerinin ayrımları yapılırken durumun sistematikleştirilerek devlet tarafından kademelendirilmesi ile idari coğrafya doğmuştur. İdari coğrafya, devletin kamu hizmetlerini en ücre noktalara kadar her yere götürebilmesi amacıyla oluşturulan birimleri inceler. Dolayısıyla idari coğrafya yerleşme ile yakından ilişkilidir. İdari coğrafya çalışmalarında öncelikle insanların yerleşme ve mekândan faydalanma durumları iyi analiz edilmelidir. İnsanların yerleşme yerlerini seçmelerinde birçok faktör rol oynamaktadır. Bunlardan birkaçı; iklim, toprak yapısı, ulaşım, doğal çevre unsurlarının kolaylığı gibidir (Tümertekin, 1994: 48-49; Türkan, 2016: 415). Yerleşme tek ev ya da konuttan insanoğlunun mekândan yararlandığı, ekonomik faaliyette bulunduğu bölgeye kadar genişletilebilecek bir tanıma sahiptir (Doğanay, 1994: 19). Burada yerleşim alanlarının ya da mekândan faydalanma türlerinin benzer ve farklı niteliklerini ortaya koyabilmek önem taşır. Mekânın nasıl hangi amaçla kullanıldığı gerek doğal özellikleri gerekse insanların şekillendirici etkisi ile ortaya çıkan belli sınırlar sayesinde tanımlanır.

İdari coğrafya için birçok tanım yapılmıştır. “Egemen bir gücün ulusal ve uluslararası ilişkiler, jeopolitik potansiyeller düzeyine göre belirlenen ve denetimi merkezi idareye bağlı olan yerleşmelerin yönetmel ve siyasi olarak yansımaları yönetmel coğrafyadır” (Özcan, 2005: 75). Bir başka tanımıyla ‘İdari coğrafya, uluslararası platformda siyasi nitelik taşıyan devletlerin egemenliklerindeki ülke arazilerinin yönetimi ile ilgili konuları coğrafi ortamla ilişkilendirerek ele alan bir

¹ Bu kavram yerine “yönetmel” kavramı da sıklıkla kullanılır. Bu çalışmada “idari” kavramı kullanılacaktır.

beşeri ve ekonomik coğrafya alt disiplindir’’ (Kocaman, Kaya ve Korkusuz, 2012: 599).

Coğrafya için çok önemli bir kavram olan bölge bir alanın çeşitli özelliklerine göre sınırlandırılması esasına dayanır. Coğrafi bölge sadece bir alana göre değil yeryüzünün doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerine göre belirlenmiş bir bölümdür (Özey, 2006: 21). Genel anlamda bölge dünya üzerinde benzerlik ve farklılıkları ortaya koymada işlevsel bir görev alırken, özelde ülke yönetimleri için de kullanışlı bir uygulamadır. Türkiye'nin gelişmesi her coğrafi bölgenin kendine özgü değerleri ortaya konularak değerlendirilmesi ve dengesiz durum oluşturacak bölgenin yapısını bozacak düzenlemelerin kaldırılmasıyla mümkün olacaktır. Bu nedenle de yasa tasarımları bölgelerin coğrafi yapılarına uygun olmalıdır.

Türkiye’de il, ilçe, kasaba ve köy sınırları yönetsel yönetim birimlerini oluşturur. Coğrafi yerel yönetimde karar alma ve yürütme sorumluluğu, il, belediye ve köy gibi yönetsel statülere verilmiştir. Bu şekilde oluşturulan yapılanma ile idarelerin işleyiş koşullarının ekonomik, sosyal, fiziki ve beşeri şartlar gibi alt disiplinlere göre oluşturulup oluşturulmadığının denetlenmesi idari coğrafyanın çalışma alanıdır. Yerleşme coğrafyası açısından idari coğrafya kapsamı değerlendirildiğinde yerleşmelerin il, ilçe, bucak olarak mülki yönetsel birimlere ayrılmasında ve belediye yapılarının oluşturulmasında nüfus miktarına göre yapılan sınıflandırma önemli bir şekilde yer almaktadır (Özçağlar, 1997: 243). Nüfus özellikleri dikkate alınmadan yapılacak yerleşme planlamalarının başarılı olması düşünülemez. Yeryüzünde nüfusun gelişimi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bölgesel farklılıkların nedenlerini ise nüfusun gelişimi, eğitim seviyesi ve ekonomik durum özellikleri oluşturmaktadır (Şahin, 2006: 323). Sayılan tüm bu etkenler idari coğrafya çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

Coğrafi bilimler içinde yer alan idari coğrafyanın, devletlerin yönetsel bölümlerini oluşturması ve siyasi coğrafya sınıflandırmasında yer alması 1980’li yıllara dayanmaktadır. İnceleme konuları yönünden siyasi coğrafyadan farklı olan idari coğrafya, ‘‘ülkelerdeki yönetsel bölünüşe göre ortaya çıkan yönetsel alanların coğrafi esaslar dâhilinde analizini yapmakta ve kamu yönetiminin işleyişteki mekânsal

etkilerini araştırmaktadır’’ (Doğanay ve Alım, 2016: 98). Yapılan açıklamaya göre coğrafi birimlerin yapılanmasına göre düzenlenen yönetsel bölünüş bir bütün oluşturmaktadır. Bu şekilde idari coğrafya çalışmaları ile elde edilen bilgiler devlet yönetimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

İdari coğrafyada, devletler tarafından oluşturulan yönetsel birimler incelenir. Türkiye’deki en büyük yönetim birimi ildir. İllerin siyasi, yönetsel, fiziki, beşeri unsurlar gibi tüm vasıflarıyla incelenmesi hem Türkiye coğrafyasının hem de idari coğrafyanın daha açık bir şekilde anlaşılıp, yorumlanmasını sağlayacaktır.

Coğrafi temellere dayanan idari coğrafyanın, sanayi, ticaret gibi ekonomik verilerle oluşturduğu analizler sosyoekonomik yarar sağlar. Bu nedenle ülke toprakları üzerindeki yönetsel planlamaların doğal evre etmenlerine uygun olup olmadığının araştırılması büyük önem taşımaktadır (Kocaman, Kaya ve Korkusuz, 2012: 599). İdari coğrafya, ülkelerde ortaya çıkan yönetsel alanların, yönetsel bölünüşünün coğrafi analizi doğrultusunda kamu yönetiminin işleyiş sisteminin mekânsal etkilerini araştırmaktadır. ‘‘İdari coğrafya, devletin ülke toprakları üzerinde örgütleniş biçimini ve buna göre ortaya çıkan yönetsel bölünüşü tüm yönleriyle incelemekte ve coğrafi yapıya uygunluğu tarihsel geçmişe dayalı olarak araştırmaktadır’’(zağlar, 2015: 19).

Coğrafi alanda yeni bir düzenleme meydana geldiğinde yönetsel planlama ltleri temel alınarak coğrafi şartlarının hazırlanması gerekmektedir. Örneğin, alanların özellikle fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafi özellikleri incelenmelidir. Fiziki unsurlar ile evre koşulları, beşeri unsurlar ile nüfus kriteri, ekonomik unsurlar ile de fiziki ve beşeri unsurlar harmanlanır. Böylelikle il veya ilçenin temel geçim kaynakları belirlenip uygun koşullar oluşturulup mekân üzerinde coğrafi alan çalışmaları yapılabilmesi öngörülmektedir. Ayrıntılı bir ifade ile yapılan araştırmalar, mekânın fiziki unsurlarını topografik birimler ve doğal şartlar oluştururken, sosyoekonomik kriterleri kapsayan beşeri coğrafya bünyesinde ise nüfus, ekonomik şartlar ve kamu hizmetleri gibi unsurlarla belirlenebilmektedir.

Geçmiş dönemlerde örneğin; antik dönemde belirli bir toprak parçasında yaşayan en kk yönetim birimi siteler iken zamanla şehir devletleri olarak polisler ortaya

çıkmiştir. Bu durum belirli zamanlarda isim değiştirerek günümüze kadar gelmiştir, günümüzde en büyük kent yerleşmeleri metropol ismini almaktadır. Bu değişimde insanların yaşam tarzları önemli rol oynamıştır.

İnsanların yaşam tarzları genel olarak coğrafi etmenlere göre şekillenmektedir. Bu etmenlerin devlet politikaları arasındaki önemi, hem geçmişte hem de günümüzde devam etmektedir. Yeryüzüne sahip olma düşüncesinin geçmişi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Kalkolitik çağda şehirlerde büyük devletler ortaya çıkmaya başladığında gerek yaşam alanlarını genişletme gerek doğal kaynaklara (yer altı zenginlikleri gibi) sahip olma gibi düşüncelerden ötürü devletler yayılmacı politika izlemiştir. Bu durum uluslararası ilişkileri etkilemiş ve önemli çatışma alanlarını oluşturmuştur. Bu nedenle, coğrafyayı dikkate almayan devlet politikalarının başarısız olma ihtimalleri çok yüksektir (Doğanay ve Alım, 2016: 98). Genel olarak devlet sınırlarının belirlenmesinde ortaya çıkan bu durum özelde devlet sınırları içinde kalan alanın yönetilmesinde de etkili olmuştur. Devlet sınırları içinde kurulan yerleşmelerin mekân yönetiminde temel teşkil etmesi ve bazı görevler üstlenmesi söz konusudur.

İnsanların, yeryüzünde kendilerine en uygun mekânları seçip buralarda konaklamaları yerleşmenin ve yerleşme coğrafyasının doğmasına neden olmuştur. İnsanlar yerleşim yerlerini seçerken dağlık ve bataklık alanlar, çöller gibi yaşamı engelleyebilecek güzergâhlar dışındaki karaları tercih etmişlerdir. Yerleşmeyi etkileyen faktörler, doğal ve beşeri olmak üzere iki etmene ayrılmaktadır. Doğal faktörleri, iklim, yüzey şekilleri, su kaynakları, toprak, bitki örtüsü ve yer altı zenginlikleri gibi koşullar oluşturmaktadır. Beşeri faktörleri ise, yerleşme tarzı, kültürel fonksiyonlar, sosyal yaşam, tarihi etkenler ve teknolojik gelişmeler oluşturmaktadır (Şahin, 2013:109-113). Böylelikle dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de insanlar, buldukları yerin coğrafi koşul özelliklerine göre yerleşme sürecini başlatmışlardır. Bölgelerin fiziki özelliklerine göre mesken yapımları şekillenmiştir. Örneğin Türkiye’de Karadeniz iklim bölgesindeki evler ahşap yapı, karasal iklim bölgesindeki evler kerpiç ve özellikle Akdeniz iklim bölgesindeki evler taş yapıdan oluşmuştur. Konutların farklı yapı göstermesi ve insanların bu meskenlere ihtiyaç duymasının nedenleri yine doğal faktörlerden dolayıdır. Bu

faktörler, soğuğa, sıcağa, rüzgâra, yağışa ve zararlı hayvanlara karşı korunma olarak sıralanabilir (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 364). Yerleşmelerin kuruluşu ve gelişiminde bu sayılanlar kadar idari konumları da önemlidir.

Türkiye’de yerleşmelerin geçmişi incelendiğinde, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, birçok devlet kurulmuş ve savaşlara sahne olduğu görülmüştür. Anadolu’da ilk köy yerleşmeleri, insanların avcılık ve toplayıcılıktan üretime yani tarıma geçtikleri döneme yani neolitik döneme denk gelmektedir. Bu dönemden sonra yerleşmeler büyümüş ve çeşitli isimler almışlardır. Öncelikle yerleşmeler, kır ve kent yerleşmeleri olarak iki ana birime ayrılmaktadır. Kırsal alanlar devamlı, geçici, dağınık, toplu yerleşmeler olarak birimlere ayrılırken, kırsal alanlardaki devamlı yerleşmeler kendi içerisinde tekrardan köy ve köy altı yerleşmeleri olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. Ancak kırsal dokuların geçim kaynaklarının büyük bir kısmı tarım ve hayvancılık üzerinedir (Atalay, 2000: 241-247).

Kentsel dokuların oluşmasındaki en temel etken sanayidir. Sanayinin gelişimiyle beraber işgücü, pazarlama, ticaret ve hizmet gibi fonksiyonların gelişmesi bu şehirlerde göçe sebep olmuştur. Bu kentlerin oluşumunda yine coğrafi yapı son derece önem arz etmektedir. Örneğin şehrin kurulduğu alan engebesi olmayan düz bir bölgeyse ulaşım faktörleri açısından kolaylık sağlamaktadır. Bunun yanında iklim şartlarının uygunluğu ilk yerleşimlerin dolayısıyla ilk şehirlerin kurulumuna vasıta olmuştur (Erkal ve Taş, 2013: 266).

Türkiye’de kentleşme ve kent nüfusu hızlı bir şekilde artma eğilimindedir. Avrupa’da sanayi devrimi öncesinde daha çok kırlarda yaşayan nüfus, sanayi devrimiyle birlikte kent yerleşmelerine doğru yönelmiş ve büyümeye sebep olmuştur (Atalay, 2005: 50-52). Türkiye’de şehirlerin gelişimi daha ziyade 2. Dünya Savaşı sonrası döneme denk gelir. Bu dönem aynı zamanda kırdan kente göçün başladığı dönemdir. Bu çerçevede bir gelişim süreci takip eden şehirler yapılarına göre çeşitli fonksiyon özelliklerine sahiptir. Şehirler, idari, küresel, liman, sanayi, ticaret, finans, eğitim, dini gibi fonksiyonlara sahiptir. Bu oluşumların ortaya çıkmasında beşeri faktörler kadar şehirlerin fiziki yapıları da söz hakkına sahiptir. Örneğin, bir yerleşim birimi ulaşım ağları üzerinde kurulmuşsa ticaret veya deniz kıyısında liman

özelliği Őhrin yapısıyla bütünlüŐebilir. Bu gibi özelliklere beşeri faaliyetler de eklenince Şehirler gelişme göstermiştir.

Coğrafya bilimi sadece yaŐanılan mekânın fiziki Őartlarını değil sosyoekonomik yönlerini de araŐtırır. Ülkelerin yönetsel anlamda coğrafî alanlara ayrılmasında ülkelerin coğrafî koşulları en önemli etkindir. Coğrafî alanların deđiŐkenliđi mekânsal boyutta farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Demir, 2018: 197). Bu farklılıklar, Şehirlerin kurulmasını ve büyümesini olumlu ya da olumsuz etkileyen temel faktörlerdir. Şehirlerin gelişiminde etkin rol oynayan faktörleri sosyal ve ekonomik nedenler, eğitim, eğlence, yüksek yaşam standardı Şeklinde listelemek mümkündür (Akdemir ve Kaya, 2014: 345). Şehir, aynı zamanda çevresindeki bölgeler arasında bağlantı kuran, üretim, tüketim ve dağıtım fonksiyonlarının olduğu sanayi gibi iş kollarının bulunduğu, sosyal yaşamın ihtiyaçlarının (okul, hastane... gibi) karŐılandığı dinamik bir yapıdır (Göney, 2017: 98-99).

Şehir, insanların tarım dıŐı unsurlarla geçimini sağladığı ve nüfus artışının yoğun bir Şekilde arttığı yerleşim birimidir. Yerleşmelerin mekânsal gelişim düzeyi ve artan nüfusu kentleşme olarak yorumlanmaktadır (Adıgüzel, 2014: 2-4). Şehirler buldukları nüfus oranında sınıflandırmaya tabiidir. Genel olarak 10.000 ile 25.000 nüfusa sahip yerleşmeler küçük Şehirler, 25.000 ile 100.000 nüfusa sahip yerleşmeler orta büyüklükte Şehirler, 100.000 ile 500.000 büyük Şehirler ve 500.000'den fazla nüfusa sahip metropol olarak isimlendirilmektedir. Metropol alan, büyükşehir belediye sınırları ile çakıŐan ve ara ara bu sınırları aÇan mekânları tanımlamaktadır (Ersoy, 2006: 4).

Şehirlerin kuruluşu, gelişimi ve artan nüfusu, ihtiyaçlar doğrultusunda olumlu ve olumsuz bazı sonuçlar ortaya çıkarmıŐtır. Nüfusun artması sonucu ekonominin büyümesi, gelirin artması, sosyal ve kültürel imkânların çeşitliliği olumlu sonuçlardır. Çevrenin değer kaybetmesi yani çarpık kentleşme (gece-kondu) olgusunun oluşması, düzensiz yapılaŐma, yeşil ve açık alanların yetersizliği, hava kirliliği, trafik sıkıŐıklığı, otopark sorunu, çöplerin toparlanması ve depolanmasındaki zorluklar ile suç oranlarının artması ise olumsuz sonuçları oluşturmaktadır (Atalay, 2000: 265-267; Türksever, 2001: 61-62). Bu tür sorunların

çözümü için şehirlerde yönetim bakımından yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle belediye kavramı ortaya çıkmıştır.

Şehir ve kasabalarda alt ve üst yapı hizmetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi ile ilgili görevleri yerine getiren tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim örgütüne belediye denilmektedir (Özçağlar, 2014: 178). İnsanların yoğun olarak yaşadığı, sosyal, kültürel unsurlar gibi türlü ihtiyaçlarını karşıladığı gelişmiş şehir merkezleri büyükşehir kavramını ifade eder. Büyükşehir olmak için şehrin yüzölçümünün büyük olması yeterli bir kriter değildir. Burada kanuna göre en önemli kriter nüfustur ve nüfusun fazla olduğu, eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetlerin gelişmiş olduğu şehirler büyükşehir olarak tanımlanır.

Büyükşehir olan illerde, tüm il tek bir şehir olarak kabul edilmektedir ve ilde şehrin tüm nüfusu hesaplanmaktadır. Şehirlerin büyümesi ve yayılması ise dinamik bir süreçtir (Bekdemir, Kocaman ve Polat, 2014: 277). Yerleşmelerin kır ve şehir yerleşmesi olarak ayrımını oluşturan faktör yine nüfus miktarıdır. Örneğin ikincil (sanayi) ve üçüncül (hizmet) sektörlerin geliştiği şehirlerde nüfus fazladır. Nüfusun o alanda az ya da çok olması büyükşehir olma kriterini belirlemektedir.

Nüfusun, kentleşme eğilimi gösteren, sosyal ve ekonomik canlılığı olan, istihdam olanaklarının fazla olduğu yerleşmelerde hızla artmasının en önemli nedeni göçtür. Özellikle kırdan kente göç nedeniyle kırsal alanlarda ekonomik ve demografik açıdan kalkınma yavaşlamaktadır (Çopuroğlu, 2017: 19). Bu durumlar aynı zamanda göç alan büyükşehirleri de etkilemektedir. Büyükşehirlerde, kırsal kesimlerden farklı mekânsal özellikler ve beşeri koşullar göç için çekici etki yapmış, kırsal kesimin terk edilmesi ise bir ekonomik problem olarak ortaya çıkmıştır.

Şehir yayılış alanlarının büyümesi, çevresinde etkilediği alanında da genişlemesine yol açmıştır. Coğrafyada mekân teorileri üretilirken, mekândaki unsurlar ile mesafe ilişkisi ve ulaşılabilirlik konusu çokça gündeme gelir. Mesafe insanların imkânlarını kısıtlayan ve ayrıca belirli bir zaman kaybına yol açan faktördür. Çeşitli yerleşim birimlerinin şehir merkezine olan konumları bu durumun doğruluğunu ispatlamaktadır. Mekânsal sınırların oluşturulmasında mesafe ve lokasyon ölçümleri

yapılır (Tümertekin, 1994: 48). Bazı yerleşmeler, özellikle kırsal yerleşmeler, konumu nedeniyle şehir merkezine olan uzaklığından dolayı ulaşım sorunu yaşamaktadır. Özellikle de kır yerleşmeleri bulunduğu coğrafi şartlar gereği iklim gibi olumsuz fiziki koşullara sahipse hâlihazırdaki imkânları da zora sokabilmektedir. Bu önemli konu büyükşehir belediye sınırlarının genişletilmesinden sonra daha da dikkat çeken bir hal almıştır. Yönetmelik bakımından sorumluluk alanının genişletilmesi mesafe faktörü ve ulaşılabilirlik faktörü ile birlikte değerlendirilmelidir.

Şehirlerin kuruluşunda sit alanlarının morfolojik yapıları önemli bir rol oynamaktadır. Şehir genişlerken de planlamalarında, şehrin eğim durumu, bulunduğu morfolojik birim, toprak kayması (heyelan) riski ve arazinin çözülmeye karşı direnci gibi özellikleri dikkate alınır (Göney, 2017: 280-282). Şehrin gelişiminde etkili olan bir diğer konu klimatolojik faktörlerdir. Klimatolojik hususlar iklimsel koşullar (yağış-sıcaklık değerleri) olup zaman içinde fazlaca büyüyen şehirler için çevresine göre değişen bir hal alabilmektedir. Böylelikle şehre ait bir mikroklima alanından söz edilebilir. Bu durum şehrin idari açıdan ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve bu ihtiyaçların planlanıp organize edilmesinde göz önünde bulundurulur. Sayılan faktörler ilk bakışta belediyecilik hizmetleri ile ilgili bulunmayabilir. Ancak günümüzde sıklıkla yaşanan şiddetli rüzgârla tahrip olan binalar, yağış ve sel baskınları, kış şartları ve ısınma ilişkisi gibi konular bu temel mekân özellikleri bilinerek kolaylıkla çözülebilir ya da olası hasar azaltılabilir. Bu nedenle şehir ortamının daha iyi yönetilmesinde mekâna dair niteliklerin iyi analiz edilmesi şarttır.

Ekonomik ve demografik gelişmeler neticesinde kentler büyürken, kırsal bölgeler gerilemektedir (Yenigül, 2006: 77). Kırsal alanlar her geçen gün kentsel mekânlara dâhil edilmektedir. Bu durum banliyö oluşumu hareketlerini oluşturmaktadır (Canpolat ve Haylı, 2018: 2242). Kırsal kesimde bulunan daha farklı bir oluşum ise bir köy alanı içerisinde birden fazla yerleşim birimlerinin de bulunmasıdır (Koday, Erhan ve Akbaş, 2016: 546). Bu da farklı bir sorun oluşturmaktadır. Örneğin mahalleler, geçici kır yerleşmeleri ve kasabalar birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Bu bağlamda da idari açıdan ihtiyaç belirlenmesi, planlama yapılması ve uygulamalar için farklı yaklaşımlar gerektirir. Büyükşehir yasasına göre illerin

nüfusunu il ve ilçe merkezlerinin toplam nüfusunu oluşturmaktadır. Nüfus verilerinin ilçe ve mahalle düzeylerinde olması kır ve kent nüfus ayrımının yapılmasını zorlaştırmaktadır (Özçağlar, 2016: 272). Bu durum aynı sınır içinde kalan kent nüfusunun ihtiyaçları ile kır nüfusunun ihtiyaçlarının belirlenmesini engellemektedir. 442 sayılı köy kanununa göre nüfusu 2000 den az olan yerleşmeler köy, 2000-20.000 arası yerleşmeler kasaba ve 20 binden fazla olan yerleşmeler şehir olarak belirlenmiştir (İrdem ve Mutlu, 2016: 2). Sadece nüfusa göre yapılan bu sınıflandırmanın genellikle doğru tespitler yapılmasını engellediği de bilinmektedir. Bu nedenle nüfus miktarı kadar dağılışı ve yerleşmelerin nitelikleri de önem taşır.

Büyükşehirlerin yerleşim alanları ile nüfusu birbirine paralel olmalıdır. Türkiye’de nüfus kent alanlarına dengesiz dağılmış olmakla birlikte bölge düzeyinde de dengesiz dağılmıştır. Örneğin, kentsel nüfus yoğunluğun en fazla olduğu bölge Marmara, il bazında İstanbul iken; en az olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi’dir (Doğanay ve Orhan, 2016: 569-574). Dengesiz nüfus dağılımı ülkeler için istenmeyen bir durumdur. Kırsalda dengesiz dağılım oluşma nedenleri arasında tarımsal imkânların, sanayileşmenin ve doğal kaynak kullanımının yeterli düzeyde olmaması gibi durumlar etkili olurken, kentlerde dengesiz dağılımın nedenleri göç, plansız kalkınma, ekonomik sosyal ve kültürel gelişmişliğin sağladığı çekicilik olarak sayılabilir. Söz konusu faktörler kırsal alanların verimli kullanılmasını engellerken ülke ekonomisine büyük kayıp veririr. Şehirlerde ise işsizlik, plansız ve hızlı kentleşme, gecekondulaşma, çevre bozulması (çevresel kirlilik, hava kirliliği, gürültü gibi), kent içi ulaşım zorlukları, içme ve kullanma suyu azlığı ya da kalitesi, yeşil alan yetersizliği gibi sorunlar ortaya çıkar.

Büyükşehir belediyeleri, hem şehir hem de kırsal yerleşmeleri içine alan sınırlara sahiptir. Böylelikle, şehir gövdeleri içine kırsal yerleşme niteliği gösteren alanların dâhil edilmesi tüm bu sorunların çözümünde belediyelerin nasıl rol oynayacağı konusunu gündeme getirir. Yani dağılışı konusu, mesafe konusu kadar önemli görülmüştür. Belediyeler, kanunlar ile yapılacak düzenlemeler kadar ilgili bilim alanlarının sağlayacağı veriler sayesinde elde edilecek çözüm yollarına da ihtiyaç duyarlar. Yürürlükte olan 5216 sayılı kanunla belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına

göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Büyükşehir olan ilin birden fazla belediyesi vardır. Büyükşehir belediyesi de bu il içindeki belediyeler arasında hizmetlerin gerektiği ölçüde yürütülmesi ve iletişiminin sağlanması ile görevlidir.

Metropol kentler olarak adlandırılan yerleşmeler, büyükşehir olarak adlandırılır. 2012 yılındaki yasanın kapsamı bu büyük kentleri işaret etmektedir. Yasayla kentler gerek mülki yönetim gerek mahalli yönetim bakımından çeşitli değişimler göstermiştir. Bu değişimler aynı zamanda genişletilen sorumluluk alanının yönetimi ile ilgilidir.

Türkiye'de büyükşehirlerde, şehirlerin büyümesi, nüfus artışı, sanayileşme, teknolojik gelişmeler ve çevre sorunları ayrı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmasını sağlamıştır. Büyükşehir belediyelerinin ekonomik yapısı üzerinde; belediyenin coğrafi konumu, nüfusun gelir düzeyi ve sosyoekonomik durumu etkili olmaktadır (Deniz ve Yiğit, 2013: 630- 632- 645).

Yasa tarafından belirlenen sınırlar içerisinde hizmetlerin verimli bir şekilde ve zamanında uygulanmasını sağlamak için ülke topraklarının belirlenen kanunlara bağlı olarak sistematik bir şekilde yürütülmesi idari coğrafya kapsamındadır. Büyükşehir yasasından sonra kırsal yerleşmelerin alt birimini oluşturan köy kavramı büyükşehir belediyesi olan illerde kaldırılmıştır. Köy yönetsel yerleşmesinden köy kelimesi kaldırılarak bütün hepsi mahalleye dönüşmüştür. Bu dönüşümden sonra bu yerleşmelerde meydana gelen fiziki ve beşeri şartların bütününün değerlendirilmesi gereklidir. Yasa yerleşmelerin hizmet iletiminin daha kolay sağlanacağını öngörürken, aradan geçen zaman diliminde yerleşmelerde ne tür değişimlerin olduğu ve yasanın hedeflediği noktaya ulaşıp ulaşılmadığı cevaplanması gereken bir sorudur.

BÖLÜM 1

ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE YÖNTEMİ

1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

İdari bölünüş sistemi içerisinde daha sonradan yer bulan ve çeşitli değişikliklerle günümüze kadar gelen Büyükşehir Belediyesi uygulaması yönetsel açıdan yerleşmeleri de etkilemiştir. Türkiye’de 1984’ten itibaren başlayan Büyükşehir Belediyeleri içinde Adana ili 1986’da Büyükşehir statüsüne kavuşmuştur. Bu bağlamda Büyükşehir statüsüne ilişkin geçen yıllar içinde birçok kanunla düzenlemeler yapılmış ve en son 2012’de Büyükşehir belediye sınırları yeniden belirlenmiştir. 2014 yılı itibariyle de Adana Büyükşehir Belediye sınırları il mülki sınırları olmuştur.

Yönetsel coğrafyada yönetim birimlerinin uygulamaları ile yerleşmelerin nitelikleri arasındaki etkileşim incelenir. Bu çalışmada kanunlarla değiştirilen yönetsel konuların yerleşmelerin fonksiyonları üzerinde etkili olacağı düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu bağlamda seçilen Adana ilinde son düzenlemelerin mekâna yansımaları ve mevcut yerleşmeleri nasıl etkilediği incelenecektir.

Bu çalışmanın amacı yönetsel bölünüş sistemi içerisinde daha sonradan yer bulan, çeşitli değişikliklerle günümüze kadar gelen büyükşehir belediyesi sınırlarının genişletilmesinin sonuçlarını Adana ili ölçeğinde değerlendirmektir. Böylelikle 6360 sayılı yeni Büyükşehir Belediye kanununun planlandığı gibi daha iyi hizmet götürmek amacına ulaşmış olup ulaşamadığı tartışılacaktır. Çalışmada, mesafe faktörü temel alınmıştır. Bu nedenle merkeze yakın yerlere giden hizmetler ve merkeze yakın yerlerin bunlardan faydalanması uzak yerlere göre daha ön plandadır hipotezinden hareket edilmiştir. Bu bağlamda Adana ili büyükşehir belediyesinin 2012 yılından 2018 yılı sonuna kadar sınırları içinde yer alan yerleşmeleri nasıl etkilediği araştırılmıştır.

1.2.Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın konusunu yönetsel bölünüş içindeki büyükşehir belediyeleri oluşturmaktadır. Çalışmada değişen belediye sınırları ve yerleşmelerin statülerinin gerçekten uygulamada iddia edilen olumlu sonuçların gerçekleşip gerçekleşmediği sorgulanacaktır. Bu bağlamda “merkeze yakın yerlere giden hizmetler ve merkeze yakın yerlerin bunlardan faydalanması, uzak yerlere göre daha ön plandadır” hipotezi çerçevesinde araştırma şekillenmiştir.

Tezde belediye hizmetlerinin ulaştırılmasında iki yönetim dönemi arasındaki değişimleri araştıran anket uygulanmıştır. Araştırmanın yöntemi, durum çalışmasıdır. Durum çalışmalarında güncel olgular kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışılır. Bu yöntem dâhilinde önerilen desenler içinde bütüncül tek durum deseni seçilmiştir. Bu desen, ortada iyi formüle edilmiş bir kuram varsa bunun teyit edilmesi ya da çürütülmesi için kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 326). Bu çerçevede kanunla formüle edilmiş yönetim düşüncesi uygulamada nasıl şekillenmiştir sorusuna cevap aranacaktır. Yöntem dâhilinde, veri toplama araçları, anket uygulaması, seçilen mahallelerde yaşayanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha çalışması şeklindedir. Durum çalışmalarında veri toplama yöntemlerinin çeşitliliği önerilmektedir. Bu nedenle yerel basın haberleri, uydu görüntüleri ve haritalar da bazı verilerin toplanmasında kullanılmıştır.

Araştırmanın sorusu Türkiye’deki tüm büyükşehirleri kapsamakla birlikte böylesine geniş bir evrenin çalışma yapmak için zorluklar içerdiği de açıktır. Bu nedenle Adana İli içerisinde amaçlı örneklem ile mahalleler belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır. Kısacası belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlar da etkilidir. Doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamak, bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmek ve açıklamak bu tekniğin genel amaçlarıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgn, Karadeniz ve Demirel, 2012: 90). Patton (2014), amaçlı örnekleme ile ilgili “aykırı/anormal durum örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, homojen (benzeşik) örnekleme, tipik durum örnekleme, ölçüt örnekleme, kritik durum

örnekleme, kartopu ya da zincir örnekleme” gibi çeşitli stratejiler ortaya koymuştur. Bu araştırmada ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örneklemenin mantığı daha önceden belirlenmiş bazı önem ölçütlerini karşılayan tüm durumları çalışmak ve gözden geçirmektir (Patton, 2014: 46). Bu ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi dikkate alınabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 326).

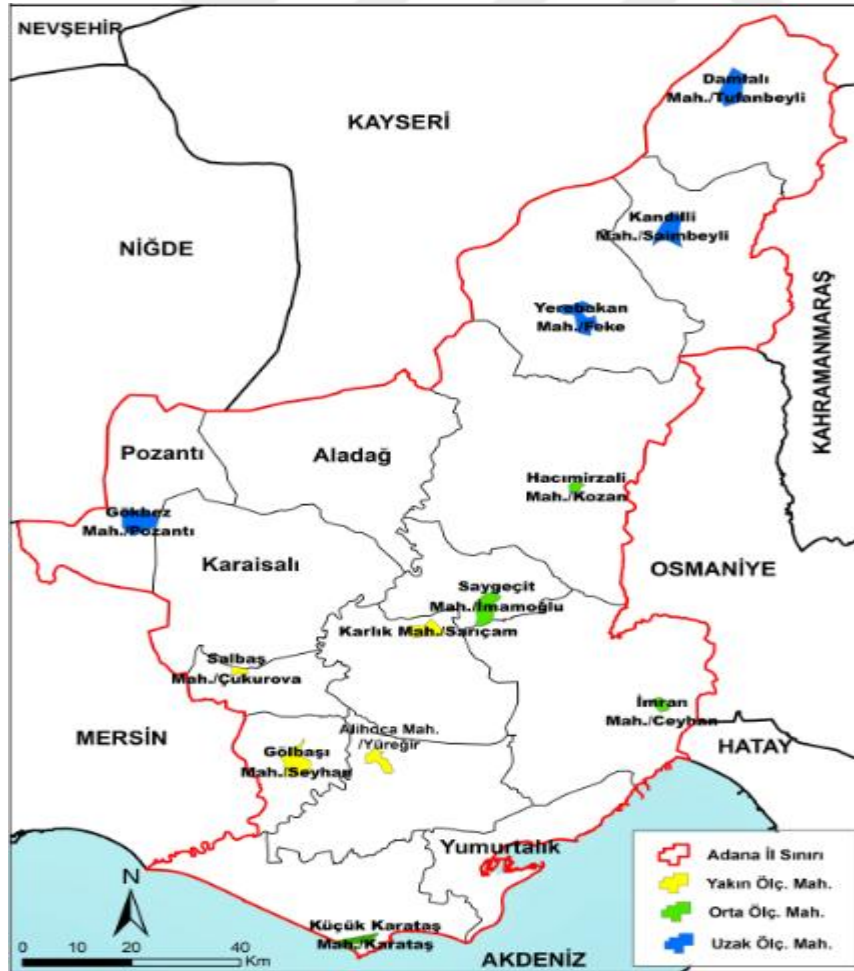
Araştırmacı için mekânsal etkileşimde mesafenin etkililiği temel kriter olmuştur. Buna bağlı olarak anket için Adana il merkezine yakın ölçekte, orta yakın ölçekte ve uzak ölçekte dörder farklı ilçeye ait dört farklı mahalle örnekleme seçilmiştir. Hizmet iletiminde mesafe önemli rol oynar. Aynı zamanda şehrsel niteliklerin gelişiminde bölgesel ve küresel merkez olmak ve çevre yerleşmelerle etkileşim kurmak bir kriter olarak kabul edilir (Tümertekin, 1994: 48). Bu bağlamda araştırma için örnekleme teşkil eden mahalleler Adana şehir merkezine 20 ila 100 km arasında değişen mesafelerdedir. Yakın mesafede seçilen mahallerin sınırı 0-30 km, orta mesafede seçilen mahalleler 31-65 km ve uzak ölçekte seçilen mahalleler ise 66-160 km olarak belirlenmiştir. Bu belirlemede coğrafi özellikler dikkate alınmıştır. Örneğin Adana ili sınırları içerisinde birbirinden farklı jeomorfolojik ve klimatolojik şartlar hüküm sürer. Örneğin bir yanda il alanının güney kısmını oluşturan Çukurova deltası ile kuzey sınırlarını oluşturan yükseltileri ortalama 3000 metreyi bulan Toroslar, bu çeşitliliğin en önemli unsurlarıdır. Beraberinde diğer coğrafi şartlar da bunlara bağlı olarak şekillenir. Çalışma alanı olan mahalleleri belirlerken söz konusu mesafeler belirtilen coğrafi şartlar dikkate alınarak üç ana gruba ayrılmıştır. Bu gruplandırma da aynı zamanda Tümertekin (1994: 48)’de belirtilen mesafe ve erişilebilirlik kriteri de önemli rol oynamıştır. Bir diğer kriter il alanı içerisinde örnekleme mahallelerinin dağılışı olmuştur. Böylelikle il merkezini oluşturan Adana yerleşmesinde merkez nokta kabul edilen valilik binasından her yöne doğru dağılan mahallelerin belirlenmesine dikkat edilmiştir. Bu mahallelerin hizmet iletiminde şehir merkezine göre bir farklılık yaşayıp yaşamadığı araştırılmıştır (Tablo 1.1 ve Şekil 1. 1).

Tablo 1.1: Anket uygulanan mahalleler ve şehir (Valilik) merkezine mesafeleri

	<i>Mahalle Adı</i>	<i>Mesafe*</i>
Yakın	Gölbaşı Mah. (Seyhan İlçesi)	11km
	Alihocacı Mah. (Yüreğir İlçesi)	11km
	Salbaş Mah. (Çukurova İlçesi)	21km
	Karlık Mah. (Sarıçam İlçesi)	26 km
Orta	Saygeçit Mah. (İmamoğlu İlçesi)	37 km
	İmran Mah. (Ceyhan İlçesi)	57 km
	Küçük Karataş Mah. (Karataş İlçesi)	58 km
	Hacımirzalı Mah. (Kozan İlçesi)	62 km
Uzak	Gökbeş Mah. (Pozantı İlçesi)	102 km
	Yerebakan Mah. (Feke İlçe)	135 km
	Damlalı Mah. (Tufanbeyli İlçesi)	152 km
	Kandilli Mah. (Saimbeyli İlçesi)	158 km

*Mesafeler Google earth programında yaklaşık olarak ölçüldü.

Şekil 1.1: Anket yapılan mahallelerin dağılım haritası

Değişen belediye yasasıyla büyükşehir hizmetlerinin, yönetsel sınırları içerisindeki kırsal kesime ne derecede ulaşım ulaşılamadığını sorgulamak amacıyla anket soruları hazırlanmıştır. Anket yüz yüze görüşme şeklinde uygulanacağı için ön uygulamalar için geçerlik ve güvenilirlik testleri sonucu gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca anket formu için konuya hâkim uzmanlardan ve belediye çalışanlarından² gerekli görüş ve öneriler alınmıştır (Ek 1).

Mahallelerde görüşme yapılacak kişiler seçkisiz (yansız) olarak belirlenmiştir. Mahallelerde yaşayan kişilerin evreni temsil güçlerinin eşit olduğu varsayılarak, yaş ve cinsiyet gibi değişkenler dikkate alınmamış, sadece belediye hizmetleri konusunda görüş belirtmek isteyen yetişkinler ile görüşme yapılmıştır. Aynı zamanda kişi sayısı belirlenirken mahallelerin nüfus miktarına oranlama yapılması bir kriter olarak dikkate alınmamıştır. İlçelerin ya da mahallelerin barındırdıkları nüfus yerine, konumları temel kriter olduğu için burada da ortalama bir değer olarak mahalle başına yirmi kişi ile görüşülmesi uygun bulunmuştur. Her bir mahallede 20 kişi ile görüşülerek toplamda 240 kişiden bilgi alınmıştır. İlgili mahallelerin dağılımları ve yakın, orta ve uzak mesafede olmaları çalışmanın bağımsız değişkeni olarak belirlenmiştir. Nüfus kriteri kontrol değişkeni iken, belediye hizmetleri başlığı altında araştırılan konular bağımlı değişkendir. Araştırmada en önemli sınırlılık çalışmanın tez çalışması olması nedeniyle zaman sınırlılığıdır. Bunun dışında ilin topraklarının genişliği görüşmeler sırasında ulaşım problemleri doğurmuştur. Adana İli özelinde yapılan araştırmanın anket sorularının araştırma hipotezini karşıladığı, görüşülen kişilerin soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır. Araştırmada anketlere ek olarak yapılan gözlemler, saha notları, yerel gazete haberleri ve fotoğraflar da kullanılmıştır.

1.3. Yönetim ve Coğrafya

Ülke sınırları içinde kalan alanda sistemli bir bölümlenme yapmak gerekir. Bunun için çeşitli yasalar çıkarılır ve düzenlemeler yapılır. Devletler sahip oldukları arazileri yönetebilmek için verimli şekilde kullanmak ve vatandaşlarına hizmet etmek için

² Adana Sarıçam Belediyesi Harita Mühendisi Yaşar BULUT, Prof. Dr. Barış TAŞ, Dr. Öğr. Üy. Nazan KARAKAŞ-ÖZÜR ve anket uygulanan mahalle muhtarlarından görüş alınmıştır.

bunu yapmak durumundadır. Bu işlemlerin tümü aynı zamanda idari (yönetmel) coğrafyanın alanına girer. Bunun nedeni mevcut coğrafi şartların bilinmesinin potansiyelin ortaya çıkarılması konusunda çok önemli olmasıdır. Örneğin dağlık alanlardan faydalanma ve bu alanlara hizmet götürme işi ile düz alanlar arasında büyük farklılıklar vardır. Yine kurak yerler ile yağış sıkıntısı çekmeyen yerlerin yönetimi de ayrı olacaktır. Nüfusun yoğun olduğu yerlerde yapılacak hizmetler ve bu hizmetlere ayrılacak bütçe ile seyrek nüfuslu yerler arasında da benzerlik olmayacaktır. İdari bölümlenme yapılırken coğrafi birliğe ve bütünlüğe özen gösterilmelidir. İdari taksimattaki değişiklik yerleşme fonksiyonunu etkilememektedir. Bu duruma coğrafi bakımdan köy yerleşmesi niteliğinde olan bir yerin idari olarak ilçe merkezi yapılması örnek olarak verilebilir (Koday, Akbaş ve Kaya, 2017: 451). İdari bölümlenmede köyler bir araya gelerek ilçeleri, ilçeler bir araya gelerek illeri oluşturmaktadır (Balık ve Karakuyu, 2014: 136). Bu hiyerarşik yapı fonksiyon çeşitlenmesinde görülmez ve bazen bir yerleşme idari bakımdan bağlı olduğu yerleşmeye göre daha hızlı bir gelişim yaşayarak şehirleşme sürecine girebilir.

Bir ülkedeki il ve ilçelerin yönetmel alanları coğrafi mekânın birer parçası olmasından dolayı yeni idarî alanlar oluşturulurken öncelikle yönetmel planlamanın hazırlanması ve coğrafi analizlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu çalışmaların idari coğrafyacılar tarafından hazırlanması gerekmektedir. Coğrafyacılar planlanacak alanları fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafi etütlerine göre analiz yaparak incelemektedir. Özellikle, “idarî sınırlar içinde kalacak sahanın doğal coğrafya yapısı; bu alanlar içinde yer alacak yerleşmelerin jeomorfolojik ünitelere göre dağılımları; ulaşım ağının durumu; yerleşmelerin nüfus yapısı ile ekonomik özellikleri; idarî ve ticari ilişkileri” bu çalışmalarla ortaya çıkarılmaktadır (Özçağlar, 2005: 3). Bilindiği üzere uluslararası boyutta nitelik taşıyan devletlerin ülke arazilerinin (il, ilçe, köy) yönetimiyle ilgili koşulları coğrafi ortamla ilişkili olarak ele alan coğrafyanın alt dalı olan idarî coğrafyadır. Özçağlar’ın yapmış olduğu çalışmaya göre; yönetmel coğrafya, devletin yapısına göre yönetmel düzenlemelerin coğrafya ve sosyoekonomik koşullara uygunluğunu araştırıp, bu yönde yapılacak çalışmalara yön vermektedir.

Ülkelerin yönetsel planlamalarını oluşturan idari coğrafyanın Türkiye ile ilgili araştırma konularının temellerini oluşturmak mümkündür. “Mülki idareye ait bölge sistematığının coğrafi koşullarla uyumlandırılması, edilen bilgilerin coğrafi bilgi sistemleri teknikleriyle haritalanması ve raporlandırılması, yönetsel alanlar içinde yer alan yerleşmelerin yönetim organizasyonu kapsamında durumlarının incelenmesi ve toplum hizmetlerin dengeli dağılımı için öneriler getirilmesi” (Özçağlar, 2005: 3) yapılacak çalışmalara zemin hazırlayacaktır. Ülkelerin yönetsel birimleri planlanırken coğrafyadan ve coğrafyanın alt birimlerinden yararlanarak toplumun ihtiyaç duyduğu hizmetlerin belirlenerek coğrafi mekânlarla etkileşimleri değerlendirilmelidir.

1.4. İdari Coğrafya ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar

Bu başlık altında Türkiye ve dünyadaki büyükşehirler ile yerel yönetimlerin çalışma alanlarını tanımak amaçlanmıştır. Bu amaçla da seçilen birkaç örnek üzerinde durularak yönetsel coğrafya çalışma alanları ve konularının uygulamada nasıl olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Türkiye ve dünyadaki büyükşehir belediye yapılanması seçilen örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. Bu aynı zamanda dünyadan seçilen büyükşehirler ile çalışmanın konusunu oluşturan Adana Büyükşehir arasında karşılaştırma imkânı da sağlayacaktır.

Canpolat ve Haktankaçmaz çalışmasında, Londra Büyükşehir Belediye yapısı hakkında bilgi vererek İngiltere'nin yönetsel yapılanmasındaki düzenlemeleri açıklamıştır. İngiltere yönetimi demokrasinin halka ulaştırılabilmesi, halkın ihtiyaç ve taleplerini karşılayabilmesi adına yerel düzeyde işbirliğinin artırılarak daha etkili olabilmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucundan elde edilen bilgilere göre büyükşehir yönetimi, ulaşım, güvenlik, çevre hizmetleri, kentin sosyo-ekonomik kalkınması gibi hizmetleri yerine getirirken, halkın günlük yaşamdaki ihtiyaçlarını (temizlik, aydınlatma gibi) alt kademe belediyeleri karşılamaktadır. Burada bir görev paylaşımı dikkat çeker (Canpolat ve Haktankaçmaz, 2010: 91). Bu çalışmada vurgulanan, çevrede kalan alt birimlerin temel ihtiyaçların karşılanması noktasında görev almasıdır.

İnaç ve Ünal ise Londra'daki belediye yapısının sistematığı hakkında bilgi vermiştir. Ünal'a göre "Londra Büyükşehir Belediyesi, Londra'nın metropoliten sınırlarını kapsamakta ve her ikisi de ayrı oylarla seçilen bir belediye başkanından ve 25 üyeden oluşan Londra Meclisinden oluşmaktadır" (İnaç ve Ünal, 2006: 129). Londra'daki alt kademe belediyeleri, belediyeler arasında stratejik bir bütünlük sağlayan, sorunlara ortak çözümler üretme amacıyla oluşturulmuş Londra'nın tümünü ilgilendiren yerel birimini oluşturmaktadır.

Tarhan, "Büyükşehir Belediyelerinde Belediye Başkanının Yetkileri: Fransa (Paris), İngiltere (Londra) Ve Türkiye Karşılaştırmalı Analizi" adlı çalışmasında "Yerel yönetim birimleri kendi yetki alanı içindeki yerel hizmetleri belli yerel, toplumsal ve siyasal önceliklere göre yerine getirmektedir. Bu nedenle bir farklılaşma ve çeşitlilik söz konusudur." (Tarhan, 2013: 103) diyerek Türkiye'deki yerel yönetim anlayışı ve belediye yapılanması hakkında dikkat çeken bir bilgi vermiştir. Tarhan'ın çalışmasından edindiğimiz bilgiye göre Paris modeli ile Türkiye modeli benzerlik göstermektedir. 5216 sayılı kanunla Türkiye Belediye yapısı, belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni gibi üç ana birimden oluşurken Paris, belediye başkanı ve Paris meclisi olmak üzere iki yapıdan oluşmaktadır. Tarhan, "Paris Büyükşehir Yönetimi iki organdan oluşmuştur. Her iki organda hem belediye hem de il özel yönetimine ilişkin işlevleri yerine getirir. Paris'te 20 ilçe belediyesi ve merkezi yönetimin temsilcisi olarak kolluk valisi meclis toplantılarına katılabilmektedir" (Tarhan, 2013: 104-105) bilgilerini verir. Türkiye'de, büyükşehir belediye sisteminde, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı arasında görev ve yetki dağılım sistemi incelendiğinde, yetkinin belediye başkanında olduğu görülmektedir.

Adıgüzel ve Tek, "6360 Sayılı Yasa ve Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Değişim: Hatay Örneği" adlı çalışmada, 6360 sayılı yasanın büyükşehir belediye sisteminin oluşturduğu yerel yönetim düzeyinde oluşan değişimi ele almıştır. Hatay örneğinde anlatılmak istenen nokta, ekonominin hızla gelişmesi, alt yapı problemlerinin oluşması gibi teknik sorunların hızlı bir şekilde çözülmesi için büyükşehir belediye sistemine dönüşmesi gerekirken bir önceki 5216 sayılı yasada nüfus kriterine takılması ve dönüşmemesi süreci hakkında bilgi verilmiştir.

İncelenen çalışmada temel tez “Birçok farklı boyutu olan yeni düzenlemelerin, Hatay İli’nde yerel boyutlarda önemli yönetimsel, siyasal, kentsel, mali vb. etkileri olacaktır” (Adıgüzel ve Tek, 2014: 74-75) şeklindedir. Hatay ilinde yerel ölçekte yönetsel yapının değişmesi, il özel idarelerinin kaldırılması, yeni ilçelerin kurulmasıyla ilçe sınırlarının yeniden belirlenmesi söz konusu olmuştur. Köy tüzel kişiliğiyle beraber belde belediye yapısında meydana gelen değişimle özellikle köy yerleşmelerinin mahalleye dönüşümü hakkında oluşan teknik problemler idari bakımdan ortaya çıkan sonuçlar olarak belirtilmiştir.

Kılınç, “Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği” adlı çalışmasında, büyükşehir belediyesine ihtiyaç duyulmasının nedenleri olarak, şehirlerin büyümesi ve nüfusun artmasıyla kentlerde oluşan yoğunluğun oluşturduğu sıkıntıları gösterir. Bu artışlar ile birlikte belediye hizmetlerinde eksiklikler oluşmuş; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım, alt ve üst yapı gibi problemlerin oluşmasının yeni bir yapılanma gerektirmesinden bahsetmiştir. Kılınç, “Yerleşmelerin demografik yoğunlaşması ve fiziksel büyümesi sonucunda, mesafeler oldukça yakın olan, aynı zamanda çok parçalanmış bir belediye yapılanması” durumuna dikkat çeker. Kentsel hizmetlerin tek elden yürütülmesinin faydalı olacağını Kayseri Büyükşehir Belediyesi örneği ile vurgular (Kılınç, 2010: 69). Burada, Londra’daki tek merkezden yönetim yerine daha alt birimlerle sorumluluk paylaşımı durumuna tezat bir düşünce görülür.

Gürbüz, Yıldırım ve Belli, “Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi” adlı çalışmasında, diğer örneklerde olduğu gibi Kahramanmaraş’ta büyükşehir belediye yapısının kurulması ve gerekçelerinden bahsetmiştir. En önemli gerekçe de hızla artan nüfustur (Gürbüz, Yıldırım ve Belli, 2014: 106). Böylelikle yeni yasa ile birlikte Kahramanmaraş ilinin tüm nüfusu şehir nüfusu statüsüne girmiştir.

Buraya kadar Türkiye ve dünyadan verilen örneklerle büyükşehir uygulaması amaçları, mevcut uygulamalar ve sonuçları bakımından çeşitli örnekler ile

değerlendirilmiştir. Büyükşehir Kanunu³'nun amacı; il sınırları içerisindeki belediye hizmetlerini, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yürütmektir. 6360 sayılı Kanuna göre Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van ve 2013 yılında Ordu ilinin de eklenmesiyle bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş il özel idarelerinin yetkileri büyükşehir belediyelerine aktarılmıştır. Yasanın çıkmasından sonra geçen zaman zarfındaki gelişmelerden önce, genel olarak Türkiye’de yönetim birimlerinin tarihsel süreçte gelişimi incelenecektir.

1.5. Türkiye’deki Yönetim Birimleri

1.5.1. Merkezi ve Yerel Yönetim Olguları

Coğrafi mekân üzerinde kurulan ve sınırları devlet tarafından oluşturulan ülke topraklarını bir bütün olarak yönetmek zor olduğundan bölümlenme yapılmıştır ve ülke yönetim bölgelerine ayrılmıştır. Belirlenen yönetim bölgeleri merkezi yönetim (mülki idare) ve yerel yönetimler (mahalli idareler) olarak ikili teşkilat sistemine göre oluşturulmuştur (Özçağlar, 2003: 8).

1982 Anayasası’na göre, “Türkiye- İller- İlçeler- Bucaklar- Köy İdari alanları” olarak idari bölümlenmeye ayrılmıştır. İller, ilçeler ve bucaklar merkezi idarenin denetiminde ve başkentten atanmış görevliler tarafından yönetilmektedir. Muhtarlar tarafından yönetilen köyler ise yerel yönetimler kapsamındadır. Fakat köyler, idari bölünüş sisteminde il, ilçe ve bucak içinde yer almaktadır. İdari bölünüş sisteminde bucakların kaldırılması ile birlikte “ilçeler doğrudan köy idari alanlarından” yani “Türkiye- İller- İlçeler- Köy İdari alanları” şeklinde idari bölünüş sistemi oluşmaktadır (Özçağlar, 2003: 9).

Yerel hizmet, halka yakın olabilmek amacıyla ulusal alanda hizmet vermek yerine bir kesimde yaşayan halk için doğrudan hizmet götürmek nedeniyle yapılan

³ 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 6 Aralık 2012 tarihli 28489 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

çalışmalarıdır. Yerelleşme olarak adlandırılan kavram, kamu hizmetlerinden halkın ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması gerekçesiyle ortaya çıkmıştır (Göküş ve Alptürker, 2016: 69). Yerel yönetim ya da yerinden yönetim kavramı birlikte kullanılmaktadır. Türkiye’de yerel yönetimler, “büyükşehir belediyeleri- belediyeler- il özel idareleri- köyler” olarak belirlenmiştir (Karaarslan, 2012: 126).

Türkiye’nin yerel yönetim sisteminde il özel idareleri ve belediyeler önemli bir yer tutmaktadır. İl özel idare bölgeleri, mülki idare alanları bünyesinde, il sınırları içinde devletin bütün mallarının kontrol ve idaresini sağlamakla yükümlüdür ve merkezi yönetim tarafından atanan validen oluşmaktadır. Belediyeler ise şehir ve kasaba yerleşmeleri ile örtüşmektedir. Böylece belediye hizmet alanları meydana gelmektedir. Ayrıca büyükşehir belediyesi olan illerde semtleşme olgusu olduğu için belediyelerin hizmet alanları, belediyelerin bölge sınırlarını belirlemektedir (Özçağlar, 2003: 10).

1.5.2. İl

Şehrin niteliklerini taşıyan, ilçe ve mahalle gibi diğer yerleşim birimlerini de içerisinde kapsayan en büyük yerleşim birimi ildir. Merkezi yönetim sisteminin en büyük yapı taşıını oluşturan birimdir. “İller, sınırları içinde birden fazla ilçenin yönetsel alanını kaplayan mülki idare bakımından birinci kademedede yer alan yönetsel bölgelerdir. Valiliğin bulunduğu şehir, ilin yönetim merkezi durumundaki yerleşim alanı olup yönetsel bölünüş içinde ‘il merkezi’ olarak adlandırılmaktadır” (Özçağlar, 2015: 69). İl yönetim teşkilatında yerel yönetim terimi genel olarak köy, kasaba ve kent ayrımı yapılmaksızın, belediye yönetim organizasyonunu ifade eder (Doğanay, Özdemir, Şahin, 2011: 178). Buradaki tanım yönetim ile ilgili olarak belirlenmiş bir tanımdır. İl merkezini oluşturan yerleşmenin niteliği, yukarıda bahsedilen nüfus, ekonomik faaliyetler, sosyal durum, alt ve üst yapı gibi ölçütlere göre şehir, kasaba ya da köy olarak tanımlanabilir.

1.5.3. İlçe

Merkezi yönetimde ilden sonra gelen ve bir kaymakam tarafından yönetilen yönetsel alana ilçe denir. İlçeler arasında mahalle ve köy yerleşmeleri yer almakla birlikte nüfus bakımından gerekli kriterler sağlandığı takdirde il olma özelliğine kavuşmaktadır. İlin alt kademesini oluşturan ilçe, “mekânsal olarak köylerin, belediye teşkilatlı yerleşmelerin (şehir, kasaba) yönetsel alanlarını kapsayan mülki idare kademesidir. Yönetim merkezlerinde valilik teşkilatının yer aldığı ilçelerin yönetsel alanını “merkez ilçe”; merkezlerinde kaymakamlık teşkilatı bulunan ilçelerin yönetsel alanlarını da “taşra ilçesi” olarak tanımlanmaktadır”(Özçağlar, 2015: 69). Merkez ilçe ve taşra ilçelerin yönetsel bölünüşleri köy ve belediye teşkilatlanması gibi birden fazla yönetsel alanı ile yapısı itibariyle benzerlik göstermektedir. Yeni düzenlemelerle birlikte büyükşehir belediyesine bağlı ilçelerde köy yönetsel alanı bulunmamakla birlikte var olan mahalle birimleri kırsal yerleşme kesimlerinde yer alabilirler.

Geçmişten günümüze Türkiye idari yapılanmalarda değişimler geçirmiştir. Türkiye’de belediyelerin kentsel yapılanma sistemine dâhil olması ve yönetim birimleri içerisindeki yerini oluşturmasının yaklaşık 150 yıllık bir geçmişi vardır. (Atmaca, 2013:169). Ancak cumhuriyet dönemi dikkate alındığında gelişimin seyri kanunlar ve uygulamalar bakımından daha açıklayıcı olacaktır. Kurtuluş Savaşı sonrasında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ele aldığı düzenlemelerden biri 18 Mart 1924 tarihinde çıkartılan “Köy Kanunu”dur. Devlet bu yasa ile köyleri tanıyarak ülke yönetimine yeni bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre Türkiye; il, ilçe ve köy yönetim birimlerine ayrılmıştır. Bu yönetsel yapılanmaya “Türkiye’nin mülki idare bölümleri” (Doğanay, Özdemir, Şahin, 2011: 24) denir.

Türkiye’nin yönetim birimlerinde yani il ve ilçe düzenlemesinde sürekli değişimler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Örneğin 1924 Anayasası’na göre ülkemizde 72 adet il merkezi oluşturulmuştur. Sonraki düzenlemelerle Beyazıt ve Ardahan illeri Kars’a, Siverek Şanlıurfa’ya, Elazığ Maden Elazığ’a, Genç Bingöl’e, Şebinkarahisar Giresun’a, Kozan ve Osmaniye Adana’ya, Silifke İçel’e, Aksaray Konya’ya, Gelibolu Çanakkale’ye ve Çatalca ili ise İstanbul’a bağlanmıştır. Hatay, Sakarya,

Nevşehir, Ağrı, Adıyaman, Uşak, Kırşehir ve Niğde illerinin oluşturulmasıyla 1989 yılında il merkezi sayısı 67 olmuştur. Ancak 1989- 1998 yılları arasında sırasıyla Aksaray, Bayburt, Karaman, Kırıkkale, Batman, Şırnak, Bartın, Ardahan, Iğdır, Yalova, Karabük ve Kilis il olmuştur. Böylelikle 2019 itibariyle Türkiye il sayısı 81 adettir (Gümüş, 1998: 92; Tablo 1.2).

Tablo 1.2: Türkiye’de 1920-1999 arası il- ilçe idari alanların oluşturulması

YIL	İL	İL-İLÇE DÜZENLEMESİ	İLÇE
1920	71	---	---
1924	74	Artvin, Kars, Ardahan il haline getirildi.	---
1926	63	Üsküdar, Beyoğlu, Çatalca, Gelibolu, Ardahan, Muş, Dersim, Genç, Siverek, Ergani ve Kozan ilçeye dönüştürüldü.	317
1929	62	Bitlis İli ilçe haline, Muş İlçesi il haline getirildi. Aksaray ilçe oldu.	---
1933	57	Cebelibereket, Artvin, Şebinkarahisar, Hakkâri ilçe oldu. Mersin ve Silifke illeri birleştirilerek İçel İl’i kuruldu.	351
1936	62	Artvin, Hakkâri, Bitlis il haline getirildi.	356
1939	63	Hatay il oldu.	364
1953	63	Uşak il oldu. Kırşehir ilçeye dönüştürüldü.	460
1954	66	Adıyaman, Sakarya, Nevşehir illeri kuruldu.	460
1957	67	Kırşehir tekrar il oldu.	570
1989	71	Aksaray, Bayburt, Karaman, Kırıkkale il oldu.	696
1990	73	Batman ve Şırnak il oldu.	---
1991	74	Bartın il oldu.	828
1992	76	Ardahan, Iğdır il oldu.	839
1995	79	Yalova, Kilis, Karabük il oldu.	847
1996	80	Osmaniye il oldu.	849
1999	81	Düzce il oldu	850

Kaynak: www.illeridaresi.gov.tr (Erişim Tarihi 25.07.2019)

Yıllara göre il- ilçe düzenlemeleri incelendiğinde farklı dönemlerde il veya ilçe sayısında değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu değişimlerin yaşanmasında etkili olan faktörler ise; il ve ilçelerdeki nüfus artışı, bucakların zaman içinde işlevini yitirmiş olması, il ve ilçelerin merkez sınırlarının değiştirilmesi ile siyasi düşüncelerin etkisi gibi sebeplerdir (Gürsoy, 2008: 86). Ancak bu kriterler tek başına yeterli değildir. Bir il veya ilçenin kurulabilmesi için İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının tasdiki gerekmektedir (Tablo 1.2).

Türkiye’de nüfusun artışı ve şehirleşme/kentleşme faaliyetlerinin hızlanmasıyla mevcut idari yapılanma düzeni yeterli olmamıştır. İlk olarak Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere üç metropol şehirde uygulamaya konulan yeni düzenleme ile büyükşehir belediyeleri ortaya çıkmıştır (Atmaca, 2013:172). Bu uygulamaya dayanak oluşturan 3030 sayılı Kanun 2004 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Daha sonra 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kabul edilerek 3030 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle kırsal ve kentsel yerleşmelerin belediyeçilik anlamındaki yönetim birimlerinin tek merkez etrafında birleştirilmesinin temelleri atılmıştır.

Bugünkü büyükşehir düzenlemesinin temelleri 1982 Anayasa’sının 127. maddesine dayanmaktadır. Tarihsel süreçte belediye yapısında yasal değişimler meydana gelmiştir. Devlet ve toplum düzeninin sorunsuz bir şekilde gelişebilmesi için kamu ihtiyaçlarının karşılanması ve hizmetlerin ülke düzeyine etkili ve verimli bir şekilde sunulabilmesi adına yönetsel düzenlemeler yaşanmıştır.

Bu konuda yaşanan gelişim ve değişimlerin başlangıcını 442 sayılı Köy Kanunu oluşturmuştur. Sonrasında gelen 1580 Sayılı Kanunla Belediyeçilik sisteminin ilk deneyimleri başlarken, 3030 sayılı kanunla Ankara, İstanbul ve İzmir’de iki kademeli belediye kurulmuştur. 6360 sayılı büyükşehir belediye sistemi değişikliği ile ilgili yasa ile de İstanbul gibi büyük illerdeki il özel idarelerinin sınırlarını da içeren büyükşehir belediyelerini oluşturan illerin sayısı artmıştır (Karagel ve Üçecam Karagel, 2014: 179). Buradan da anlaşılacağı üzere, merkezi ve yerel idare ile ilgili doğrudan büyükşehirler ya da dolaylı olarak büyükşehir yönetimini etkileyen birçok kanuni düzenleme yapılmıştır (Tablo 1.3).

Tablo 1.3: Türkiye’de yönetsel bakımdan önemli yasalar ve içerikleri

<i>TARİH</i>	<i>KANUN</i>	<i>İÇERİĞİ</i>
1924	442 sayılı kanun	Köy kanunu
1930	1580 sayılı kanun	Belediyeçilik sisteminin ilk deneyimleri
1984	3030 sayılı kanun	Ankara, İstanbul ve İzmir’de iki kademeli belediye kurulması
2004	5216 sayılı kanun	Büyükşehir belediye kanunu
2005	5393 sayılı kanun	Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması
2012	6360 sayılı kanun	Büyükşehir belediye sistemi değişikliği
2014	6552 sayılı kanun	Bucakların mülki idareden kaldırılması

Devlet ve toplum düzeninin sorunsuz bir şekilde gelişebilmesi için kamu ihtiyaçlarının karşılanması ve hizmetlerin ülke düzeyine etkili ve verimli bir şekilde sunulabilmesi adına yönetsel düzenleme gerekmektedir. Bu amaçla da merkezi yönetim ve yerel yönetim olmak üzere ikili sistem geliştirilmiştir. Merkezi yönetim, bakanlık ve bağlı kuruluşlardan yerel yönetimler ise il özel idareleri, belediyeler ve köylerden oluşmaktadır. “Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları yerel halkça seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine özgü örgüt yapısı bulunan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabilir” (Urhan, 2008: 85). Bu tanıma göre büyükşehir belediyeleri yerel yönetimler çerçevesi içinde incelenir. Yasaların şekillendirdiği tanımla bir yerleşim alanında büyükşehir kurulması için bazı şartlar oluşmalıdır. “... belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması” (İzci ve Turan, 2013: 123) gereklidir.

Buraya kadar, daha ziyade kanunlar çerçevesinde bir gelişim süreci takip edilmiştir. Ancak idari coğrafya sadece kanunların içerikleri ve uygulamalarından ibaret olmayıp aynı zamanda bu yönetsel kararların mekânla ilişkisini, etkileşimini ve sonuçlarını da inceler. Bu noktada Türkiye’deki yerleşmelerin genel tarihi süreçteki gelişmelerinin de incelenmesi gereklidir. Bu sayede eğer varsa yerleşme gelenekleri, özel durumlar sosyal ve kültürel bazı nitelikler ortaya konulabilir.

Yerleşme, insanın korunma ve barınma isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış dinamik bir faaliyettir. Bunun sonucu olarak da zaman içinde gelişen değişimleri incelemek üzere yerleşme coğrafyası doğmuştur. Türkiye’nin coğrafi yapısı üzerinde ilk yerleşme örnekleri paleolitik dönem dediğimiz ilk çağa kadar uzanmaktadır. Bu dönemde insanlar avcılık, toplayıcılıkla geçimlerini sağlarken yerleşme şekli olarak ağaç kovukları ile mağaralar doğanın şartları ve dönemin imkânlarına göre tercih edilmiştir. Bu dönemi neolitik dönem takip etmiş ve tarım devrimi ile yerleşik hayata geçilmiştir. Sonraki aşamalarda ilk köyler, ilk şehirler, ilk devletler ve ilk imparatorluklar olmak üzere zaman içerisinde yerleşme sınırları genişlemiş ve bu yerleşmeleri idame ettirebilmek adına farklı yönetim ve yasalar gelişmiştir.

Türkiye'deki kır yerleşmesi, tarih öncesinden başlayan çok eski bir geçmişle beraber gelişmiş olup o dönemlerden günümüze kadar sürekli bir değişim ve yapılanma özelliği göstermiştir (Tunçdilek, 1986: 20). Bu düzenin iyi anlaşılması için yerleşmelerin bir insan faaliyeti olarak değerlendirilmesi, mekân, sosyal yapı, kültürel özellikler ve siyaset ile birlikte okunması gerekir (Özür, 2016: 152). Türkiye'nin yerleşme tarihinin oldukça eski olması bir yerleşme geleneğinin olduğunu açıkça gösterir. Aynı zamanda farklı kavimlerin gelip geçtiği bu topraklardaki yerleşme kültürü binlerce yıllık deneyimleri barındırır.

Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte, Türkiye'de yerleşme coğrafyası ile ilgili çalışmalar yerleşmelerin sınıflandırılmasıyla ilgilenmiştir. Yerleşmelerin kanunlarla çizilen ölçütlere göre sınıflandırılması bir yana, sosyal ve ekonomik nitelikleri göz önüne alınarak sınıflandırılması esas olmuştur. Bir yerleşmede gözlenen nüfus miktarı kadar önemli sayılan diğer kriter nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımıdır. Buna göre birincil ekonomik faaliyetlerin yaygın olarak yapıldığı yerler köy olarak tanımlanmıştır. İkincil ve üçüncül ekonomik faaliyetler ise baskın olma durumlarına göre kasaba ve şehir olarak adlandırılmıştır. Buna göre bir yerleşmenin sınıflandırılmasında ekonomik faaliyet kolları önemli bir ölçüt görevi görmekte ise de başka faktörler de dile getirilir. Bu faktörler bir şehre çeşitli nitelikler katan fonksiyon alanlarıdır. Alt yapı, üst yapı, binaların durumu, sinyalizasyon sistemleri gibi şehre dışarıdan farklılık katan sadece görsel değil aynı zamanda orada yaşayanlar için hizmet işlevi olan tüm gelişmeler bu kategoride sayılabilir. Örneğin son yıllarda gelişmiş ülkelerde önemli görülen engelli bireyler için yapılan işaretlemeler, rampalar, asansörler ve diğer hizmetler bu kapsamda değerlendirilebilir. Ayrıca şehirde yaşayanların sosyalleşmelerine imkân tanıyacak sanatsal faaliyetler, kurslar ve ilgili hizmet alanları da bunlara eklenebilir (Özçağlar, 2015). Belediyelerin büyükşehir belediyesi statüsünde olması o yerleşme alanının şehirsal nitelik taşıdığına göstergesidir. Bu durumda bir şehre atfedilen yukarıda sayılan niteliklerin büyükşehir belediye sınırlarında olması beklenir. Belediyelerin de bu niteliklerin sağlanması ve devamlılığı konusunda sorumluluk yüklenmesi bu konuda sınırları içindeki alana hizmet götürmesi gereklidir. Çalışmanın temel dayanağını bu düşünce oluşturmaktadır. Zira Adana İli Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yapılacak olan araştırma faaliyetlerinde gözlemlenecek olan temel

kriterler şehre ait niteliklerin var olup olmaması ve belediyenin bu tür hizmetleri yerine getirip getirmemesidir.

Genel olarak Türkiye’de yerleşmenin yönetsel bakımdan gelişim sürecine değinilmiştir. Bundan sonra çalışmada da yer alan bazı yönetim birimleri tanımlanacaktır.

1.5.4. Köy

Köy, muhtarlık tarafından yönetilen nüfusu iki binin altında olan kırsal yerleşmelere denir. İdari anlamdaki köy tanımı, “bir yönetsel sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan sürekli ve dönemlik kır yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet sahalarından oluşan, nüfusu 5000’den az veya fazla, çoğunlukla hammadde üretimiyle ilgili primer faaliyetlerin egemen olduğu en küçük yönetim alanıdır” (Taş, 2016:293-294). Bir başka tanımda Özçağlar (2015: 72), köyü “bir coğrafi ünite, yönetsel sınırlarla belirlenmiş arazisi ile sürekli ve dönemlik olarak ikamet edilen kırsal yerleşmeleri bulunan; hammadde üretimine yönelik birincil ekonomik faaliyetlerin (tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık, toplayıcılık) egemen olduğu yönetsel alanlardır” (Özçağlar, 2015: 72) şeklinde ifade etmektedir. Yerleşme coğrafyası bakımından köye dair nitelikler şöyle sıralanır. “Köy, ekonomik fonksiyonları büyük ölçüde tarım ile hayvancılığa dayanan ve nüfusları şehir ve kasabalara göre az olan yerleşme merkezidir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de köy denilince, geçimlerini, çoğunlukla hammadde üreterek sağlayan insanların yaşadığı nispeten küçük yerleşme merkezleridir” (Taş, 2016:185).

Türkiye’de köy yerleşmeleri, sahillerden başlayarak yükseltisi 2600 metrelere kadar uzanmaktadır. Özellikle dağlık kesimlerde bulunan köy yerleşmeleri, muhtarlığın bulunduğu bir mahalle veya birkaç mahalleden oluşmaktadır. İki farklı yerleşim alanı oluşumunun nedeni ise tarım topraklarının azlığı ve köy halkının toprak bulmak amacıyla köy çevresindeki uygun alanlara yerleşmiş olmalarıdır (Atalay, 1989: 95).

Köy yönetimi en eski yönetim birimidir. Köy yönetimlerinin tüzel kişiliğe kavuşması Cumhuriyet ile birlikte olmuştur ve 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ile

düzenlenerek yasal ölçütü sağlanmıştır. Bu kanun ile nüfusu 2000'den az olan yerleşmelere köy denilmektedir. Köy Kanunu'nda, köy nüfusuna alt sınır eklenerek nüfusu 150'den az olan yerleşmeler köy statüsüne alınmamıştır. Bunun yerine mezra, kom gibi köy altı yerleşmeleri olarak isimlendirilmiştir. Köy yönetim birimleri, 6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle büyükşehir belediyelerinde kurulan tüm köylerin tüzel kişiliği sona erdirilerek en yakın ilçenin mahallesine dönüştürülmüştür (Adıgüzel, 2012:155-156).

Muhtarlık, mevzuatta tek bir kavram olarak yer almasına rağmen köy ve mahalle olarak iki ayrı yönetsel sistemi ifade etmektedir. Köy tüzel kişiliğe sahipken belediye içerisinde yer alan mahallelerin tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Köy, “mahalli idareler içerisinde yer alan il, belediye veya köy halkının ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilerini” ifade etmektedir. Mahalle ise “belediye sınırları içerisinde, mahalli idareler seçimleriyle gelen yönetime sahip olmasına rağmen merkezi yönetime bağlı birim”dir (Demirkaya ve Koç, 2017:130).

Burada yerleşme coğrafyasının tanımladığı şehir ile köy arasında ortaya çıkan farklılıklarla yönetsel coğrafya bakımından devletin tanımladığı ve baskın ölçüt olarak nüfusun kullanıldığı il, ilçe ve köy tanımları birbiriyle karıştırılmamalıdır. Çünkü çalışmada değerlendirme yaparken, hem yönetsel tanımlamalar, hem de o yerleşmeye ait niteliklerin belirlediği yerleşme coğrafyasının tanımları kullanılacaktır.

1.5.5. Bucak ve Belde

Bucak yerleşmeleri, 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanuna göre “Nahiye” olarak adlandırılmışsa da anayasada yapılan düzenlemeler sonucunda “Bucak” olarak isim değişimi yaşamıştır. Bucak, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile “coğrafya, ekonomi, güvenlik ve yerel hizmetler bakımından aralarında ilişki bulunan kasaba ve köylerden meydana gelen bir idare birimi” olarak açıklanmıştır (Özçağlar, 2014: 292).

Bucaklar, yönetsel kademelenme sisteminde il- ilçe- bucak olarak sıralanmakta ve hem yerel yönetim hem de ilçe merkezi idarenin taşra teşkilatı içerisinde yönetim kolaylığı sağlamak açısından bir denge oluşturmaktadır (Özçağlar, 2016: 33). Ancak bucakların sayısı ve yönetiminde sürekli bir değişim yaşanmıştır. En önemli gelişmeler 1985 yılı sonrasında olmuştur. 1989-1999 yılları arasında büyükşehir belediyelerinde yaşanan artışlarla birlikte yeni oluşturulan ilçelerin bucaklardan dönüştürülmesiyle elde edilmesi bucak sayısında önemli derecede azalma olmasını sağlamıştır. Böylece bucak sayısı azalırken ilçe sayısında artış yaşanmıştır. 2012 yılında düzenlenen 6360 sayılı kanunla bucakların sayısı daha da azalmakla birlikte 2014 yılında yapılan değişikliklerle beraber tüm illerden bucaklar kaldırılmıştır (Özçağlar, 2014: 293). Her ne kadar yönetsel bölünüş sisteminde bulunan köy, kasaba, şehir ve kırsal yerleşmeler bucak merkezi olma özelliği taşısa da (Özçağlar, 2016: 38) 2014 yılı itibariyle yönetsel bölünüş sisteminde yer almamaktadır.

Bucak ile yerleşim birimi bakımından benzerlik gösteren bir diğer yerleşim birimi beldelerdir. Belde büyüklük açısından ilçeden küçük olan ancak köyden büyük olan ve bucakla eşit konumda veya daha büyük olan yerleşim birimini ifade eder. Ayrıca beldeler, belediye ile yönetilmektedir (5393 sayılı belediye kanunu, 2005). Beldelerde belediye kurulmasındaki etken ise nüfusunun 5000 ve üzerinde olmasıdır. Tarihsel süreç içerisinde değişen nüfus sayılarıyla beldeler, köy, kasaba veya şehir özelliği gösterebilmektedir (Özçağlar, 2015: 84).

1.5.6. Mahalle

Yerleşme coğrafyası bakımından çok fazla incelenmemiş bir kavramdır. İslam Ansiklopedisine göre Mahalle kavramı, “bir yere inmek, konmak, yerleşmek” anlamına gelir (Yel ve Küçükaşçı, 2003: 323). Ancak kavramın idari niteliği her daim baskın gelmiştir. Bir kentin, kasabanın ya da bir köyün yönetim bakımından bölündüğü resmi işlerin muhtar tarafından yürütüldüğü, kentsel alan içindeki coğrafi ya da yönetsel alt bölümdür. Mahalle, 5393 sayılı belediye kanununa göre, belediye sınırları içinde ihtiyaç ve özellikleri bakımından benzerlik gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan yönetsel birimdir. Belediye sınırları içinde nüfusu 500’ün altında mahalle kurulamaz (5393 sayılı belediye kanunu, 2007). Mahalleler,

kırsal yerleşmeler içinde devamlı statüde olan ve köy biriminin altında yer alan sosyal ekonomik özelliği ile köye benzeyen yerleşmelerdir. İdari mahalle birimleri ile bir arada değerlendirilse de eğer yerleşme incelenecekse idari tanımlamadaki mahalle ile yerleşme bakımından mahalle konuları ayrı ele alınmalıdır. Coğrafi anlamda bu yerleşim birimleri fonksiyonlarına göre incelenir. “Büyükşehir belediyeli illerde, ilçe sınırları içinde kalan saha kentsel ve kırsal nitelikli mahallelerden oluşmaktadır. Kentsel mahalleler, il/ilçe merkezi durumundaki kentsel yerleşmelerin (şehir/kasaba) yerleşim alanı içinde kalan mahallelerdir. Bunlara belediyeleri kaldırılan gerçek anlamda kentsel nitelikli beldelerin mahallelerinin de eklenmesi gerekir” (Özçağlar, 2016: 274). Tanıma göre dikkat çekilen nokta bu mahallelerin şehir ya da kır alanı içerisinde olup olmamasıdır. Çalışmada da sıklıkla karşılaşılan bu ayrım dikkatli yapılmalıdır. Zira kırsal mahalleler ile kentsel mahalleler farklı hizmet ihtiyaçlarına sahiptir. Bu mahallelerin belirlenmesi gereklidir. “Kırsal alanlar ve kırsal yerleşmeler ile buralarda yaşayan kırsal nüfus büyükşehir belediyeli illerin var olan ve devam eden gerçeğidir. Büyükşehir belediyelerinin bünyesinde kurulmuş olan “Kırsal Hizmetler Dairesi” başkanlığı bunun açık kanıtıdır” (Özçağlar, 2016: 273).

Çalışmada Adana büyükşehir belediye sınırları içinde seçilen mahallelerin fonksiyon özellikleri saha araştırmaları yapılarak belirlenmiştir. Bu noktalardan hareketle coğrafyacılar açısından mahalle tanımı ikiye ayrılmıştır. “Yönetmel alanları, ilçe merkezi konumundaki şehri/ kasabayı oluşturan ‘*kentsel mahalleler*’ ile tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülen köylerin ve beldelerin yönetmel alanlarından (*kırsal mahallelerden*) meydana gelmektedir (Özçağlar, 2016: 277-278).” Bu konu başka araştırmacılar tarafından da vurgulanmıştır. “Kırsal mekânda bulunan mahalle yerleşmelerinin idari yapılanmaları bulunmaz. Bu nedenle kırsal mekândaki mahalle yerleşmelerini şehir ve kasabalardaki mahallerden ayırmak gerekir (Taş, 2016: 210)”.

1.5.7. Belediye ve Büyükşehir Belediyesi

Belediye; illerde, ilçelerde ve bucaklarda bulunan, devlete bağlı bir örgüttür. Belediye; bulunduğu bölgenin temizlik, aydınlatma, esnaf denetimi gibi

esaslarını kontrol etmek ile hükümlü bir yapıdır (“Belediye nedir?”, 2017). Bir başka ifade ile belediye, belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, yönetsel ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder. Belediyenin organları, belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını, belde, belediyesi bulunan yerleşim yerini, mahalle, belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan yönetsel birimi ifade eder (Belediye Kanunu, 2005).

İllerin ve ilçelerin yönetsel alanları içinde köylerin yanında belediyelerce idare edilen alanlar da bulunmaktadır. Belediye yönetsel alanı içerisinde şehirselleşmeler ile köy vasıflı (tarım, hayvancılık vs. birincil hizmetlerle uğraşan) yerleşmeler bulunmaktadır. Vali tarafından idame ettirilen il yönetsel biriminin bulunduğu şehir il merkezi denilirken kaymakamlık teşkilatının bulunduğu yönetsel kademeler (şehir, kasaba gibi) belediyenin hizmet vermekle yükümlü oldukları il ve ilçe merkezlerinin belediye yönetsel alanıdır (Özçağlar, 2015: 81). Yönetsel alan ve yönetsel merkez tanımlamaları bu çalışmada da önemli görülmüştür. Zira Adana İli'nin yönetsel merkezi Adana şehri iken büyükşehir belediyesinin yönetsel alanı Adana il sınırları olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin tarihsel geçmişine doğru bir yolculuk yapıldığında belediye kavramının kullanımı Tanzimat Devrine dayanmaktadır. Belediye kavramının daha önce açıklandığı gibi tarihsel süreçte ve dünyanın birçok ülkesinde yapılanma süreci geçirdiği bilinmektedir. Belediyeciliğin, sanayi devrimiyle birlikte tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle başladığı iddia edilmektedir. Dolayısıyla çok eski döneme kadar uzanan şehirlerin, belediye yönetimleri ile tanışmaları 19. yüzyılın ortalarında olmuştur (Keser ve Gökmen, 2012: 23).

Dünya üzerinde ekonomik kaynaklar dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Dengenin sağlanması için de bölgeler arasında kalınma planları oluşturulmuştur. Bölgesel kalkınma planları her ülke ve ülkelerin bütün bölgelerine uygulanabilmektedir. Uygulama ölçütlerini ve planların alt yapılarını bölgelerin coğrafi koşulları veya doğal zenginlikleri oluşturmaktadır. Bu durumun sistemli bir şekilde devamı için

Türkiye idari sisteminde de denge sağlanması gerekmektedir. Örneğin, büyükşehir olan illerde kentlerin düzenlenmesinde ve bölge kalkınma planlarının oluşturulmasında belediyelere görev verilmesi gerekmektedir. Bölge kalkınma planları, özellikle metropol kentleri etkilemektedir (Kayan, 2012:104-126).

Türkiye, 2. Dünya Savaşı'nı takip eden süre zarfında dünyanın hızlı bir şekilde kentleşen ülkelerinden olmuştur. Kentleşme süreciyle birlikte sanayileşme olgusunun da hızlanmasıyla cazip hale gelen şehirlerde nüfusun da artmasıyla bir takım sorunlar oluşmuştur. Bunların en başında artan nüfusla birlikte konut ihtiyacı oluşmuş ve beraberinde çarpık kentleşme gibi bir takım kentsel sorunlar görülmüştür.

Türkiye'de büyükşehir yönetimleri için 3030 sayılı yasanın yerini alan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu iki kademeli yerel yönetim modelinin oluşturulmasını öngörmüştür. İstanbul Şehremaneti, bu modelin ilk örneğidir. Örnek alınan sistem ise Fransa yerel yönetim sistemi olduğundan büyükşehir belediye modelimiz, Paris Büyükşehir Belediyesi'ne benzetilmektedir (Tarhan, 2013:104). Ayrıca köklü bir geçmişe sahip olan İngiltere de Türk yerel yönetimlerinin ve büyükşehir belediye sistemlerinin oluşturulmasında etkili olmuştur. “Türkiye’de oluşturulan büyükşehir belediye modelinde kuvvetler ayrılığı dengesinde; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı arasında görev ve yetki dağılımına bakıldığında gücün belediye başkanında toplandığı görülmektedir” (Tarhan, 2013:105). Büyükşehir belediye hizmetlerinin gerekli koşullarını sağlamış (nüfus gibi) büyükşehir unvanını almış illerde özellikle büyükşehir belediyesi ve başkanı tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Bu işlemler uygulanırken öncelikle mekânın özelliklerine göre sosyal ve çevresel faktörlere dikkat edilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Yapılması gereken çalışmaların en başında alt ve üst yapı sorunlarının çözümü gelmektedir.

1.6. Osmanlı Devleti Döneminde Belediye

Osmanlı Devletinde belediye faaliyetleri önceleri kadılar, loncalar ve vakıflar tarafından yürütülmekteyken modern anlamda Tanzimat Fermanı'nın ilanı ve sonrasındaki süreçlerle başlamıştır. Daha önceleri belediye hizmetlerinin bir kısmı

kadı tarafından temsil edilmiştir. Kadı yönetsel, adli ve belediye yetkilerine sahip olup atama ile işbaşına gelmektedir. Kadı belediye hizmetleriyle ilgili yetki ve sorumluluklarını muhtesip aracılığıyla kullanmaktadır. Muhtesip ise narh koyma, denetleme tartı ve ölçü aletlerini kontrol etme, dükkân ve iş yerlerini denetleme gibi konularda kadıya yardım etmektedir. Tanzimat döneminde ilk belediye teşkilatı olarak 13 Haziran 1854 yılında İstanbul Şehremaneti kurulmuştur (Çağdaş, 2011:400-401). Daha sonraları yaşanan sorunlar birçok düzenlemenin yapılmasını gerektirmiş ve yerel yönetim düzenini ülkenin tümüne yaymak maksadıyla kanunlar çıkarılmıştır.

Tanzimat döneminde il özel idarelerinin temelini 1864 tarihli Teşkilî Vilayet Nizamname'si oluşturmaktadır. Bu nizamnameye göre vilayetlerde 'vilayet idare meclisi' ve 'vilayet umumi meclisi (il genel meclisi)' olmak üzere iki meclisin kurulması öngörülmüştür. İl özel idaresinin temelini oluşturan vilayet umumi meclisi, ikisi Müslüman, ikisi gayrimüslim olmak üzere dört üyeden oluşturulmuştur. Bu üyeler vilayetlere bağlı sancaklardan seçilmektedir. Bu dönemin ardından da belediye çalışmaları ve bu anlamdaki gerek yasalara bağlı değişimler gerek dönemin koşullarına bağlı güncellemeler sürekli oluşmuştur. 1871'de çıkan ikinci nizamname ile düzenlemeler devam etmiş yerel yönetimlerin sorunları çözülmeye çalışılmıştır (Gençoğlu, 2011: 35). Söz konusu gelişme ve değişimlerin Cumhuriyetin ilanı sonrasındaki dönemlerde de var olduğu görülmüştür.

1.7.Cumhuriyet Döneminde Belediye

Türkiye'deki yönetsel kademelenme sisteminin temelleri, Tanzimat dönemi sonrasında atılmış olsa da yapılanma hareketleri cumhuriyet ile birlikte devam etmiştir. Ancak eklenen yeni yasalarla şekillenmenin dinamik olarak devam ettiği görülür (Tablo 1.4).

Cumhuriyet döneminde yönetsel olarak farklı zaman aralıklarında farklı süreçler yaşanmıştır. Türkiye'de yönetsel kademelenmenin temelleri 1924'teki Köy Kanunu'na ve yine aynı yıl yürürlüğe giren Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na dayanmaktadır. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na göre Türkiye'nin yönetsel bölünüşü

“Türkiye, coğrafya durumu ve ekonomi ilişkileri bakımından illere, iller ilçelere, ilçeler bucaklara bölünmüştür ve bucaklar da kasaba ve köylerden meydana gelir” şeklinde tanımlanmıştır. Bu kanun ile livalar (sancaklar) kaldırılarak yeni vilayetler kurulmuş ve bucakların kasaba ve köylerden meydana geldiği ifade edilerek belediyeler ve köy yönetsel alanlarından yüzeysel bir şekilde bahsedilmiştir (Özçağlar, 2015: 65-66).

Tablo 1.4:Belediye yönetim sistemi

Belediye Yönetimi	Belediye Organları
Belediye	Belediye Meclisi
Belde	Belediye Encümeni
Mahalle	Belediye Başkanı
İl Özel İdaresi (Köy İdari Alanları)	

6360 sayılı yasa, Türkiye’de idari yapı, finansal kaynakların dağılımı, yerel hizmetlerin sunumu gibi birçok alanda radikal değişimler oluşturmuştur. Ayrıca 6360 sayılı yasanın düzenlemeleri Türkiye’deki yerel yönetim sisteminde önemli değişikliklere yol açmıştır (Önez Çetin, 2015: 138). Örneğin belediyeler, yasanın (5393 belediye kanunu) gerektirdiği nüfus ölçütünün (5 bin ve üzeri nüfus) sağlanması ile yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir ifadesi üzerine belde sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için bazı alt birimler ile hareket etmek zorundadır (Tablo 1.4). Belediyenin yönetim sistemi içerisindeki en önemli husus il özel idarelerinin varlığıdır. İl özel idareleri, il ve ilçe merkez belediyeleri ile belde belediyelerinin idari sınırları dışında bulunan köy idari alanları gibi kırsal kesimin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan birimdir. Ancak büyükşehirlerde, büyükşehir belediye kanunu ile yasal kimliklerini kaybeden il özel idareleri ve köyler işlevi olmayan yerel yönetim birlikleri olarak tanımlanarak 2014 yılı yerel seçimlerinden önce tasfiye edilmiştir (Yavuzçehre, 2016: 298). Ayrıca büyükşehir belediyesi yönetim yapısı incelendiğinde idari sistemde değişiklik olduğu fark edilmektedir. Özellikle belediye sisteminde var olan kırsal kesimin ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayan il özel idareleri, büyükşehir belediye sisteminde bulunmamaktadır (Tablo 1.5). Ayrıca nüfus kriterini sağlayan belediyeler, büyükşehir belediyesine dönüşürken alt birimlerini ilçe belediyesi ve ilk kademe belediyeleri oluşturmaktadır. İlçe belediyesi, “büyükşehir belediyesi sınırları içinde ilçe belediyelerini”

oluştururken ilk kademe belediyesi, “büyükşehir belediye sınırları içinde yeni bir belediye kurulmadan oluşturulan büyükşehir ile aynı yetki ve ayrıcalıklara sahip belediyeleri” ifade etmektedir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

Tablo 1.5: Büyükşehir belediyesi yönetim sistemi

Büyükşehir Belediye Yönetimi	Büyükşehir Belediyesinin Organları
Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir Belediye Meclisi
İlçe Belediyesi	Büyükşehir Belediye Encümeni
İlk Kademe Belediyesi	Büyükşehir Belediye Başkanı

Belediyeler, 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanuna göre belediye sınırları içinde bulunan yerleşim birimlerinin nüfusu 750 binden fazla ise gerekli ölçütlerin sağlanması koşulu ile büyükşehir belediyelerine dönüşebilmektedir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Süreç içerisindeki değişimler özellikle belediyecilik anlamındaki gelişmeler belirli aralıklarla düzenleme ve yapılanma şeklinde olmuştur (Tablo 1.4 ve 1.5). 1961 ve 1982 yıllarında değişen anayasalar ile birlikte çeşitli tarihlerde çıkartılan belediyeyi kapsayan yasalar ile 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı “On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile illerde bucaklar kaldırılmıştır. En son 2014 yılında yıldıdaki 6552 sayılı kanun (Torba Yasa) ile son şeklini almıştır (Tablo 1.3). Buraya kadar genel olarak ülkenin yönetsel yapısını oluşturan düzenlemelerden söz edilmiştir. Çalışmanın konusunu oluşturan yerel yönetimler içinde yer alan belediyeler özellikle de büyükşehir belediyeleri de çeşitli gelişim aşamaları geçirmiştir.

1.8.Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Tarihsel Gelişimi

İlk Büyükşehir Belediyelerinin kurulma süreci, 1980 yılındaki askeri müdahale sonrasında kabul edilen 1981 Anayasası’nda yer alan “büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri oluşturulabilir” hükmüne dayandırılmaktadır. Böylece büyükşehirlerin kurulmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. “Belli nüfusa sahip şehirlerin içinde ve civarında bulunan belediyelerin tüzel kişilikleri kaldırılarak şube haline dönüştürülmüştür”. Örneğin, İstanbul’da 13, İzmir’de ise 12 belediye şubesi kurulmuştur. Daha sonra, 1981 yılında, “Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki

Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun çıkarılmıştır’’ (Kılınç; 2010: 71). Türkiye’deki ilk büyükşehir belediyeleri 1984 tarihinde ve 195 sayılı ‘Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ ile İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç büyük kentte kurulmuştur (Şekil 1.2).

Şekil 1.2: 1984 itibariyle büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı

Bu iller ülkenin nüfus ve sosyoekonomik özellikleri açısından en önemli 3 şehrini barındırdığından dolayı büyük şehir olmuşlardır. Bu şehirlerin ikisinin kıyı şeridinde olması diğerinin de başkent olması dikkat çekicidir (Şekil 1.2).

İzleyen süreçte 1986- 1993 yılları arasında çıkan yasalarla Bursa, Konya, Adana, Gaziantep, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Mersin, İzmit, Eskişehir, Erzurum ve Samsun’da Büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Söz konusu illerin nüfuslarında yaşanan hızlı artışların bu yönetsel kararda etkisi büyüktür. Eklenen 12 il ile birlikte toplamda 15 il, Büyükşehir statüsü kazanmış ve ilk kademe belediyeleri oluşturulmuştur (Kılınç; 2010: 72). 2000 yılında Sakarya’nın da büyükşehre katılmasıyla büyükşehir olan il sayısı 16 olmuştur. Büyükşehir belediye teşkilatı kurulan illerde yönetim merkezi olarak bulunan şehirlerin dağılışında en çok bölgesel etki dikkat çekmiştir. Çevrelerindeki diğer yerleşmeleri etkileyen ve bu alanlardan göç alan yerleşmelerde ortaya çıkan nüfus artışı beraberinde, yönetim alanlarının

geniştirilmesi ile belediye teşkilatının yetkilerinin artırılmasını getirmiştir (Şekil 1.3)

Şekil 1.3: 1984-2000 yılları arasında büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı

Tablo 1.6: 1984-2000 yılları arasında büyükşehir belediyesi olan iller

Yıl	Büyükşehir Olan İller	
1	1984	İstanbul, Ankara, İzmir
2	1986	Adana
3	1987	Bursa
4	1987	Gaziantep
5	1987	Konya
6	1988	Kayseri
7	1993	Samsun
8	1993	Diyarbakır
9	1993	Erzurum
10	1993	İzmit (Kocaeli)
11	1993	Eskişehir
12	1993	Mersin
13	1993	Antalya
14	2000	Sakarya (Adapazarı)

Bölgesel etki, bir yer ya da bölgeden ziyade daha geniş bir alanı etkileyecek kapasiteye sahip fonksiyonlara denir. Bu tip şehirlerde meydana gelen ekonomik veya sosyal bir olay tüm ülkeyi hatta bazen çevre ülkeleri de etkilemektedir. Böylelikle hem nüfus potansiyeli hem de sosyal ekonomik faktörler açısından bölgelerindeki diğer şehirlerden daha çok ön plana çıkmışlardır. Örneğin, on beş ilimiz farklı yapılarıyla dikkat çekmektedir (Şekil 1.3). Bu illerimizden bazıları kıyı

çevresinde kurularak bu doğrultuda gelişmiş olmasından dolayı liman ve ulaşım ya da turizm faaliyetlerinde gelişme göstermektedir. Bir kısmı ise ovalarda kurulmuş olması sebebiyle verimli tarım arazilerine sahiptir. En önemlisi olan İstanbul bulunduğu jeopolitik konumu nedeniyle sadece bölgesel değil küresel bir finans ve ticaret merkezidir. Bu yönü ile illerde farklı etkenlerle nüfusun göç dalgasıyla hareketlenmesi söz konusu olmuştur. Bütün bu etkenlerle de büyükşehir olmalarının yolu açılmıştır.

1580 sayılı Belediye Kanunu, tüm il belediyelerine eşit mesafeden ulaşmayı hedeflerken 5216 sayılı yasa, coğrafi ölçüm ile nüfus öncülü getirerek büyükşehirlerin sınır ve görev alanları “pergel düzenlemesi” yöntemi ile genişletilmiştir. Pergel düzenlemesi ile illerdeki vali binaları merkez seçilerek nüfus ölçütlerine göre yarıçap belirlenmiştir (Ayyıldız, Çiçek ve Ayyıldız, 2016: 281). Böylece valiliğin merkez kabulü ile nüfusu 500 bin -1 milyon olan yerlerde 20 km daire içerisinde kalan yerlerin büyükşehir belediyesi tarafından yönetilmesi sağlanmıştır. 1- 2 milyon nüfusu olan illerde 30 km sınır, 2 milyondan den fazla olanlar da 50 km sınır kabul edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda, 1 milyon üzerinde nüfusa sahip olan şehirler valilik merkez kabul edilip, 30 km daire çapı içerisinde kalan alan Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri, İlk kademe Belde Belediyeleri, tarafından yönetilmiştir. Ancak bu alansal belirleme de zaman içinde bazı nedenlerle değişime uğramıştır. Çalışmanın kaynağını oluşturan Adana ili ise 30 km daire içerisinde pergel yapıya dâhil edilmiştir.

Pergel yapı ile belirlenen düzenlemeler İstanbul ve Kocaeli’nde 2004 yılında pilot uygulama başlatılmıştır. 2012 yılında kabul edilip 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı yasa ile de Türkiye’nin büyük bir kısmını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Kocaeli ve İstanbul’da toplam nüfusun büyük bir kısmı kentsel nüfustan oluşurken bu illerde pergel yapı uygulanmamıştır, 2004 yılında belediye hizmet alanı, il mülki sınırları ile çakıştırılmıştır. 2004 yılında İstanbul, İzmir ve Ankara dışındaki geri kalan 14 ilde pergel yasa uygulanmıştır.2012 yılı itibariyle büyükşehir statüsü kazanan illerin büyük bir kısmı kentsel nüfusun yanında önemli derecede kırsal nüfusa da sahiptir (Ayyıldız, Çiçek ve Ayyıldız, 2016: 281). Örneğin, Hatay, Van ve

Ordu gibi iller bu kapsamda değerlendirilebilir. Günümüzde pergel yasa uygulanmamaktadır.

İl sınırları içindeki İlçe ve Belde Belediyesi sorumluluk alanı dışında kalan kısımlar İl Özel İdare ve İl Genel Meclis üyeleri tarafından yönetilmektedir. Büyükşehir belediyesinin yasayla geçirdiği düzenlemeler ile belirlenen daire sınırlandırılması içerisinde kalan kısımlarının içme suyu ve kanalizasyon hizmetleri, işi bilen, bilinçli ve tecrübeli insanlar tarafından hızlı ve sağlıklı bir hizmet verme imkânı amaçlanmıştır. 15 m ve yukarı yolları, meydan, yeşil alan, dinlenme alanı ve mesire alanlarının büyük kısmı anında ve yerinde Büyükşehir belediyesi tarafından hizmet verme imkânına sahip olması düşünülmüştür. Yine bu sınır içerisinde kalan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin sınırları içerisinde bulunan köy ve mezra şeklinde bulunan yerleşim yerleri mahalle konumuna geçerek belediye hizmetlerinden fayda sağlanmaya çalışılmıştır. Bu noktada da yerel yönetimlerde il özel idareleri ve belediye teşkilatları arasında hizmetlerin paylaşıldığı görülür.

5216 sayılı kanuna göre büyükşehir belediyeleri, il ölçeğinde hazırlanan mekânsal strateji planları “İl Çevre Düzeni Planı” olarak hazırlanarak İl Özel İdaresi ile ortak çalışma yürütmektedir. 5216 sayılı kanun, metropol yönetimlerde büyükşehir belediyelerinin yasal statüsünü belirlemektedir. Bu yasaya göre büyükşehir belediye sınırlarında 1/25.00- 1/5000 arası ölçeklerde imar planı yapma ve uygulama yetkisi verilmektedir. Ayrıca yasa sadece bu ölçekle sınırlı olmayıp İl Çevre Düzeni Planı ile vali yönetiminde 1/50.000- 1/100.000 ölçeği de kapsayabilmektedir (Yıldız ve Çıracı, 2006: 202-203).

Sürdürülebilir kalkınma için kalkınma politikalarının oluşturulmasında kırsal alanlara öncelik verilmelidir. Türkiye’de kırsal alanların şehir merkezine uzaklığı bakımından coğrafi, ekonomik ve politik engeller nedeniyle ilerleme kaydedilmemiştir (Kızılaslan, Ünal ve Kızılaslan, 2016: 76). Bu nedenle büyükşehir yasası; imar bakımından gelişim alanlarının, tarım arazileri, orman alanlarının ayrışması ve planlı bir şekilde gelişimi Büyükşehir tarafından denetim ve kontrol altına alınarak bilinçli şehir oluşumuna yol açması niyetiyle tasarlanmıştır. 2004’ten sonra 2008 yılındaki 5747 sayılı kanunla (ilçe belediyeleri kurulması hakkındaki kanun) dağılık olan

beldelerin bazılarının ilçe olması ya da yakın ilçelere bağlanmasıyla kurumsal yapı oluşturulması amaçlanmıştır. 5216 sayılı kanunla Türkiye’de 14 il seçilerek takibe alınmıştır. Bunlardan da verimli sonuç alınması ile birlikte 5216 sayılı kanun kapsamı genişletilerek 6360 sayılı Büyükşehir kanunu çıkartılmış ve Büyükşehir sınırı il sınırı kabul edilerek daha önce belirlenen km sınırı kalkmıştır. 2012 yılındaki 6360 sayılı yasa ile başlangıçta büyükşehir sayısı toplamda 29 iken yapılan düzenlemelerle 2013 yılında 6447 sayılı yasa ile Ordu ili büyükşehir statüsüne alınarak (Günel, Atvur ve Dernek, 2014: 62) büyükşehir olan il sayısı 30 a yükseltilmiştir (Tablo 1.7- 1.8 ve Şekil 1.4).

Tablo 1.7: 2012’den sonra 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olan iller

	Yıl	Büyükşehir Olan İller
1	2012	Aydın
2	2012	Balıkesir
3	2012	Denizli
4	2012	Hatay
5	2012	Kahramanmaraş
6	2012	Mardin
7	2012	Malatya
8	2012	Manisa
9	2012	Muğla
10	2012	Tekirdağ
11	2012	Trabzon
12	2012	Şanlıurfa
13	2012	Van
14	2013	Ordu

Böylelikle Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin geçirdiği evreler kısaca şöyle özetlenebilir:

- 1.Aşama: 1984 yılında nüfus kriterinde belediye nüfusunun 300 bin ve üzerinde olması durumu 2004’e kadar devam etmiştir.
- 2.Aşama: 2004’te 5216 sayılı yasa ile nüfus kriteri 750 bin ve üzeri olarak değiştirilmiştir.

3. Aşama: 2012’de 6360 sayılı yasa ile il nüfusu kriter olmuş ve il nüfusu 750 bin ve üzeri olanlar büyükşehir statusüne girmiştir.

Tüm bu düzenlemelerden sonra Türkiye’de 2019 yılı itibariyle toplam 30 büyükşehir belediyesi bulunmaktadır (Tablo 1.8).

Tablo 1.8: 2019 itibariyle büyükşehir olan iller

<i>Adı</i>	<i>Adı</i>	<i>Adı</i>
1. İstanbul	11. Kocaeli	21. Denizli
2. İzmir	12. Diyarbakır	22. Sakarya
3. Ankara	13. Hatay	23. Tekirdağ
4. Bursa	14. Manisa	24. Muğla
5. Antalya	15. Kayseri	25. Eskişehir
6. Adana	16. Samsun	26. Mardin
7. Konya	17. Balıkesir	27. Malatya
8. Gaziantep	18. Kahramanmaraş	28. Trabzon
9. Şanlıurfa	19. Van	29. Erzurum
10.Mersin	20. Aydın	30. Ordu

Şekil 1.4: 2019 itibariyle büyükşehir belediyesi olan illerin dağılışı

Şehirleşmede yaşanan gelişmeler büyükşehir belediyelerinin ortaya çıkmasının temel nedenidir. Şehirlerin hızla büyümesi sorunların da artmasına yol açmıştır. Çevresindeki yerleşim alanlarını da bünyesine katan şehirlerin yönetim birimleri arasında işbirliği sağlanması gerekmektedir. Artan ihtiyaçlar nedeniyle halkın bir kısım hizmetleri bulunulan alandaki yönetimlerce karşılanamaz hale gelince daha üst bir

yönetim anlayışı tesis etme durumu ortaya çıkmıştır. Sosyal alanlardaki gelişmelerin yönetilenlerin yerel müşterek ihtiyaçlarını artırması ve hizmetlerin yerel ihtiyaçlara göre görülmesinin hizmet kalitesini artırması gibi düşünceler yerel yönetimleri zaman içinde daha etkin hale getirmiştir (Derdiman, 2012: 54- 55-56). Böylece Türkiye’de büyükşehir belediyeciliği bir değişim süreci sonunda bugüne gelmiştir. Bugün gelinen noktada 30 büyükşehirin hizmet sorumluluk alanı il sınırlarıyla çakıştırılmıştır. Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda genişleyen bu hizmet alanında yer alan yerleşmelerin olumlu yönde etkilenmesi gerek hizmet ulaştırılması gerekse daha önce olmayan hizmetlerin tesis edilmesi bağlamında önemli bulunmuştur. Söz konusu alanlarda özellikle kırsal kesimde yer alan köylerin mahalle statüsü kazanmaları idari olduğu kadar yerleşmenin değişimi bakımından da incelenmesi gereken bir konudur. Bu araştırmada geniş kapsamlı hizmet alanına sahip olan Adana Büyükşehir Belediyesi belirtilen konular dâhilinde incelenecektir.

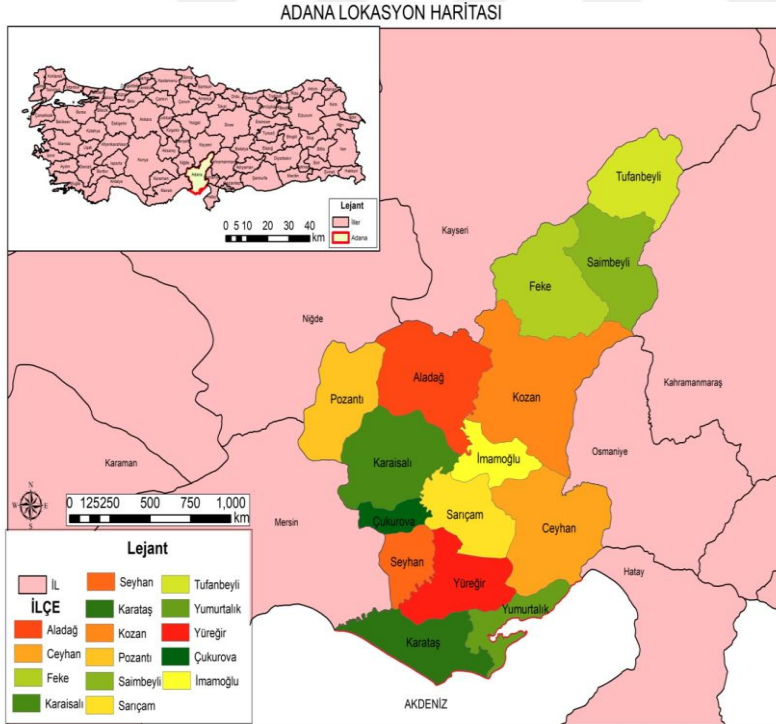
BÖLÜM 2

ADANA İLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2.1. Adana İli

Adana, Türkiye'nin güneyinde Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde yer alır. Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam, Aladağ, Ceyhan, Feke, İmamoğlu, Karaisalı, Karataş, Kozan, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli ve Yumurtalık olmak üzere 15 ilçesi vardır. Adana İli 14.030 km² lik bir yüzölçüme sahiptir. Şehrin kuzeyinde Kayseri, doğusunda Kahramanmaraş ve Gaziantep, batısında Niğde ve Mersin, güneydoğusunda Hatay illeri bulunur (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Adana İli lokasyon haritası

Kurulu olduğu alan Orta Toroslar'ın bir bölümü ile Amanos (Nur) Dağları tarafından çevrilidir. Toroslar batıdan-doğuya Uzunyayla'ya kadar uzanmaktadır. Bu dağlarda 3000 metreyi geçen yüksekliklerin yanı sıra sert yamaçlara ve derin vadilere rastlanmaktadır. Toroslar'ın bu bölümünde İç Anadolu'yu güneye bağlayan en

önemli geçit olan Gülek Boğazı bulunmaktadır. Toros ve Amanoslar ile Akdeniz arasında kalan alana ise Çukurova denilmektedir. Misis dağları pek yüksek olmayan görünümüleri ile Çukurova'yı ikiye bölmektedir. Güneyde kalan bölüme "Aşağı Ova" kuzeyde kalan bölüme ise "Yukarı Ova" denilmektedir (Yücel, 1987: 98).

Adana ilinin merkezini oluşturan şehrin geçmişi İslamiyet'ten önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Coğrafi özellikleri bakımından verimli topraklar (alüvyonal topraklar) üzerinde kurulmuş olması şehrin üzerinde köklü medeniyetlerin bölge toprakları üzerine yerleşmesinde etken olmuştur (Erdem, 1988). Osmanlı döneminde Adana, Osmanlı idari teşkilatlanmasında yer almış bir şehirdir. Bir dönem Halep eyaletine bağlı bir sancak konumundayken 1608-1833 yılları arasında mütesellimlikle birlikte, Kozan, Cebelibereket ve İç-İl sancaklarının birleştirilmesiyle eyalet idari sınıfına yükseltilmiştir (Hallaçoğlu, 1988).

İlin beşeri ve ekonomik özellikleri sınırları içinde yer alan ova tarafından şekillendirilmiştir. Adana ili ve il merkezi Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim bölgelerinden olan Çukurova Deltası'nda yer alır. Esas olarak gelişimi ve ekonomisi tarımsal üretim ile tarıma dayalı endüstri sanayisi alanındadır.

Doğu Akdeniz'de önemli bir konumda kurulmuş olan Adana şehri, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine yaklaştığı önemli bir güzergâhta bulunmaktadır (Yörük, 2012: 287). Gelişiminde bu konumunun da etkisi büyük olmuştur. Adana ili yerel ve bölgesel konumu nedeniyle 1950'li yıllardan sonra tarım ve tarıma dayalı sanayi nedeniyle göç almıştır. Çevresindeki birçok ilden ve Adana kırsal kesiminden şehir merkezlerine göç dalgası yaşanarak nüfus artmıştır (Sandal ve Traş, 2013: 129-130). Bugün Adana ili 2 220 125 nüfusa sahip Türkiye'nin büyük illerinden biridir (tuik.gov.tr). Merkezi yine aynı adla anılan Adana şehri olup bölgesel bir etki alanına sahiptir.

Türkiye nüfusunun hızla artması ve üretim koşullarının sürekli değişmesi, Adana şehrini de büyük oranda etkilemiştir. Adana şehri, coğrafi konumunun kazandırdığı avantajlarla her ne kadar tarih boyunca önemini korumuşsa da, şehir asıl gelişimi ve

büyümesini XIX. yüzyılın sonlarındaki tarımsal gelişmelere borçlu olmaktadır (Sönmez, 2011: 62). Tarım, tarıma dayalı sanayi büyümeyi başlatırken, ticaret, eğitim bankacılık gibi hizmet fonksiyonları bunlara eklenmiştir. Bu durum günümüzde de devam etmektedir.

2.2.Adana Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu ve Gelişimi

Çalışmanın bu bölümünde Adana’da büyükşehir belediyesinin ne zaman kurulduğu, o günden bugüne ne gibi aşamalardan geçtiği gibi bilgiler verilmiştir. Adana’nın büyükşehir olma ve belediyecilik geçmişi 2012 yılındaki düzenlemelerle sınırlı değildir daha uzun bir geçmişe sahiptir. Şehir ve çevresinin yönetim tarihi hakkında genel olarak şu bilgilere rastlanmıştır. 1840 yılı öncesinde bugünkü anlamda belediye hizmetlerini yerine getiren bir kurum yoktur. Bu dönemde kamu hizmetleri için mutasarrıf ve valilerin yönetimine göre hareket edilmekte ve vakıfların sosyal amaçlı faaliyetlerinden yararlanılmaktadır. 1833-1840 yılları arasında yeni düzenlemeler yapılmıştır (Tarihçe, 2018). 1870 yılında, ”Muhtesiplik” adı altında bir kurum oluşturulmuştur ki bu bir anlamda günümüz belediye kurumunun ilk formudur. Bu kurum “ihtisap ağaları” denilen yetkili denetçiler kurumu şeklinde çalışmıştır. Örneğin, tartı aletleri, gıda maddelerinin fiyatları ile nitelikleri, kentin temizliği ve nihayet yapı işleri bu ağalar tarafından denetlenmiştir. Muhtesiplik ile birlikte şehrin Ezene olan ismi de Atana şekline dönüştürülmüştür. 1871 yılında başka yenilikler de yapılmış, pek benimsenmemesi üzerine Atana ismi Adana olarak değiştirilmiştir (Tarihçe, 2018).

Adana ilinde ilk belediye 1871 yılında oluşturulmuştur. İlk belediye olduğu yıllarda yani 1877- 79 yıllarında modern belediye yapısı oluşmuş, yollar genişletilmiş, drenaj kanal ve hendekleri açılmıştır. Temizlik ve aydınlatmaya ilkeler getirilmiştir. 1908 yılında da ilk kanalizasyon çalışması başlatılmıştır. Devam eden süreçte varlığını koruyan belediye yapısı 1986 yılında çıkan 3306 sayılı yasa ile birlikte Büyükşehir Belediyesine dönüşmüştür. (Tarihçe, 2018). Tüm Türkiye’de olduğu gibi Adana İli’nde de bütün bu yönetsel gelişmeler yanında nüfus da hızla artmıştır. Böylelikle artan ihtiyaçlara paralel şekilde yönetim anlayışında da düzenlemelere gidilmiştir.

Adana İli 1933- 1956 yılları arasında Seyhan ismiyle bilinmektedir. 1956'dan sonra ilin ismi Adana olur. İl, Seyhan ve Yüreğir olmak üzere iki merkez ilçeden oluşmaktadır. Bu ilçelerin dışında, Aladağ, Bahçe, Ceyhan, Düziçi, Feke, İmamoğlu, Kadirli, Karaisalı, Karataş, Kozan, Osmaniye, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli ve Yumurtalık olmak üzere toplam 17 ilçeye sahiptir (Hallaçoğlu, 1988). Adana 5 Haziran 1986'da çıkarılan bir yasayla büyükşehir olmuştur. Bu yasayla birlikte Adana il merkezi ikiye bölünmüştür ve Seyhan nehrinin doğusunda Yüreğir, batısında Seyhan isimli iki ayrı ilçe kurulmuştur. İl merkezi dışındaki tüm ilçe yerleşmeleri, Adana Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluğuna bırakılmıştır. Bahçe, Düziçi, Kadirli ve Osmaniye ilçeleri birleştirilerek 1996'da Osmaniye adıyla yeni bir il oluşturulmuştur. Çukurova ve Sarıçam adlarıyla 2009 yılında yeni iki ilçe kurulmuştur. Bu ilçeler Adana Büyükşehir Belediyesi görev alanına dâhil edilmiştir. 2012'de değişen Büyükşehir Belediyeleri kanunuyla, Adana il sınırlarındaki 15 ilçe ve köyler Adana Büyükşehir Belediye görev alanına alınmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan bu değişim sonrasında belediye hizmet alanının genişletilmesinin ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı yapılan değişikliğin etkililiği bakımından incelenmesi gerekli olan bir konudur.

6360 sayılı yasa öncesi Adana ilindeki idari sınırlar farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları ele alabilmek için 2007, 2012 ve 2018 yıllarında Adana'nın ilçe, köy, mahalle ve belediyedeki değişimleri TUİK verileri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu dönemde Adana'da ilçe sayısı 13 olmakla birlikte köy yönetsel alanının varlığı devam etmektedir. Bu dönemde köylerin varlığından ziyade dikkat çeken bir husus belediye sayılarıdır. Bucakların ve beldelerin varlığından dolayı ve bu sınırlarda nüfusun ihtiyacının karşılanması için belediye kurulmasının zorunluluğundan dolayı belediye sayıları artış göstermektedir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: 2007 yılı Adana ilçe idari alanları yapılanması

Aladağ	
Köy Sayısı	28
Mahalle Sayısı	7
Belediye Sayısı	2
Ceyhan	
Köy Sayısı	82
Mahalle Sayısı	64
Belediye Sayısı	12
Feke	
Köy Sayısı	40
Mahalle Sayısı	9
Belediye Sayısı	1
İmamoğlu	
Köy Sayısı	20
Mahalle Sayısı	6
Belediye Sayısı	1
Karaisalı	
Köy Sayısı	63
Mahalle Sayısı	15
Belediye Sayısı	3
Karataş	
Köy Sayısı	40
Mahalle Sayısı	7
Belediye Sayısı	3
Kozan	
Köy Sayısı	89
Mahalle Sayısı	16
Belediye Sayısı	3
Pozantı	
Köy Sayısı	18
Mahalle Sayısı	10
Belediye Sayısı	2
Saimbeyli	
Köy Sayısı	27
Mahalle Sayısı	30
Belediye Sayısı	1

Tablo 2.1 (devam)

Seyhan	
Köy Sayısı	5
Mahalle Sayısı	108
Belediye Sayısı	3
Tufanbeyli	
Köy Sayısı	31
Mahalle Sayısı	5
Belediye Sayısı	2
Yumurtalık	
Köy Sayısı	19
Mahalle Sayısı	18
Belediye Sayısı	4
Yüreğir	
Köy Sayısı	59
Mahalle Sayısı	127
Belediye Sayısı	15

Kaynak: tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 25.07.2019)

2012 yılı Adana şehir yapısı incelendiğinde bazı değişimlerin olduğu görülmektedir. 2008 yılında oluşturulan ilçe kurulması hakkındaki kanun ile 2007'den sonra Adana'da ilçe sayısı artmıştır. 2012 yılı verileri incelendiğinde Adana'da ilçe sayısının 15'e yükseldiği görülmektedir. 2012 yılı içerisinde 6360 sayılı yasa öncesi köylerin varlığı hala devam etmekle birlikte azalma göstermiştir ve mahalle sayısı artmıştır. İlçe kurulması hakkındaki kanun ile bucaklar ve beldelerin birleştirilmesiyle belediye sayısı azalmıştır. Adana ilinde 2007 yılında genel il düzeyinde toplam köy sayısı 521, mahalle sayısı 395 ve belediye sayısı 52 iken 2012 yılında toplam köy sayısı 503, mahalle sayısı 403, belediye sayısı 36'dır. İki dönem arasındaki fark ilçe sayısıdır ve ayrıca köy ile belediye sayısı azalırken mahalle sayısının artış göstermesidir. 2012 verileri incelendiğinde mahalle sayısı yıllar arasında en yüksek artışa sahiptir. Toplam mahalle sayısının 831 ve belediye sayısının 15 olduğu görülmüştür (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: 2012 yılı Adana ilçe idari alanları yapılanması

Aladağ	
Köy Sayısı	28
Mahalle Sayısı	63
Belediye Sayısı	2
Ceyhan	
Köy Sayısı	82
Mahalle Sayısı	63
Belediye Sayısı	12
Çukurova	
Köy Sayısı	12
Mahalle Sayısı	16
Belediye Sayısı	1
Feke	
Köy Sayısı	40
Mahalle Sayısı	9
Belediye Sayısı	1
İmamoğlu	
Köy Sayısı	20
Mahalle Sayısı	8
Belediye Sayısı	1
Karaisalı	
Köy Sayısı	50
Mahalle Sayısı	11
Belediye Sayısı	1
Karataş	
Köy Sayısı	40
Mahalle Sayısı	7
Belediye Sayısı	3
Kozan	
Köy Sayısı	89
Mahalle Sayısı	19
Belediye Sayısı	2
Pozantı	
Köy Sayısı	18
Mahalle Sayısı	10
Belediye Sayısı	2

Tablo 2.2 (devam)

Saimbeyli	
Köy Sayısı	26
Mahalle Sayısı	3
Belediye Sayısı	1
Sarıçam	
Köy Sayısı	37
Mahalle Sayısı	31
Belediye Sayısı	1
Seyhan	
Köy Sayısı	1
Mahalle Sayısı	96
Belediye Sayısı	1
Tufanbeyli	
Köy Sayısı	31
Mahalle Sayısı	5
Belediye Sayısı	2
Yumurtalık	
Köy Sayısı	19
Mahalle Sayısı	18
Belediye Sayısı	4
Yüreğir	
Köy Sayısı	8
Mahalle Sayısı	100
Belediye Sayısı	2

Kaynak: tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 25.07.2019)

2012 yılı içerisinde 6360 sayılı kanunun⁴ onaylanması ile birlikte Adana idari sınır düzenlenmesinde bir takım değişimler yaşanmıştır. Öncelikle bu yasa ile birlikte köylerin varlığı son bulmakla birlikte kaldırılan köyler mahalleye dönüştürülmüştür böylelikle mahalle sayısı büyük bir oranda artış göstermiştir. Ancak bu mahallerin bir kısmı kentsel mahalle iken önemli bir kısmı köylerden dönüştürüldüğünden kentsel mahalle niteliğindedir. Ayrıca 2014 yılında bucakların kaldırılması ile

⁴ 2012 yılında 6360 sayılı yasanın var olduğu halde büyükşehirlerde köylerin varlığının nedeni yasanın 2012 yılı sonunu kapsamından dolayıdır. 12.11.2012 yılı sonu itibarıyla 6360 sayılı yasa kabul edilmiş ve köyler bu tarih itibarıyla kaldırılmıştır. Kır yerleşmelerinin varlığı devam etmiştir.

birlikte belediye sayısı azalmıştır hatta her ilçede sadece bir tane ilçe belediyesi oluşturularak buradan tüm ilçe sınırlarına ulaşılmaya çalışılmıştır (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: 2018 Yılı Adana ilçe idari alanları yapılanması

Aladağ	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	31
Belediye Sayısı	1
Ceyhan	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	112
Belediye Sayısı	1
Çukurova	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	27
Belediye Sayısı	1
Feke	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	48
Belediye Sayısı	1
İmamoğlu	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	27
Belediye Sayısı	1
Karaisalı	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	62
Belediye Sayısı	1
Karataş	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	43
Belediye Sayısı	1
Kozan	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	103
Belediye Sayısı	1

Tablo 2.3 (devam)

Pozantı	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	21
Belediye Sayısı	1
Saimbeyli	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	28
Belediye Sayısı	1
Sarıçam	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	69
Belediye Sayısı	1
Seyhan	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	96
Belediye Sayısı	1
Tufanbeyli	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	33
Belediye Sayısı	1
Yumurtalık	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	24
Belediye Sayısı	1
Yüreğir	
Köy Sayısı	-
Mahalle Sayısı	107
Belediye Sayısı	1

Kaynak: tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 25.07.2019)

Büyükşehir yasası öncesi ve sonrası değişimler Adana ili için 2007, 2012 ve 2018 yıllarındaki veriler incelendiğinde idari alan yapılanmasındaki değişim dikkat çekicidir. Belirtilen yıllar arasında mevcut durumun genel değerlendirmesi sonucunda öncelikle nüfus verilerinin sürekli bir şekilde arttığı görülmektedir. Nüfus verileri dışında ilçe, köy, mahalle ve belediye sayılarında yaşanan değişimler fark edilmektedir. Özellikle mahalle sayısı üç yıl aralığı incelendiğinde büyük bir oranda

artmıştır. Bu durumun nedeni daha öncede belirtildiği gibi 2012 yılı sonrası köylerin dönüşümüdür. Ancak köylerin dönüşümüyle birlikte 2018 yılında Adana’da köy sayısı bulunmamaktadır. Sadece mahalle değil belediye sayısında da 2018 yılına gelinene kadar büyük değişimler yaşanmıştır ve yıllar arasında sürekli azalmıştır. Bu durumun nedeni de daha önce açıklandığı gibi belde ve bucaklarda yaşanan değişimlerdir. Böylece belediye sayısı 2018 yılında büyükşehir belediyesi altında ilçe belediyelerini kapsamaktadır ve sayısı 15 olarak belirlenmiştir. Daha önce yapılan yıllara göre değerlendirmeler 2018 itibariyle toplam veriler olarak da yapılmıştır. Buna göre Adana İli idari yapılanmasında gittikçe azalan köy idari birimi tamamen kalmıştır. Yerleşmeler varlığını sürdürmektedir. Aynı şekilde sayıları artış gösteren mahalle birimlerinin 403’ten 831’e yükseldiği görülmektedir. Mahalle sayısında zaten var olan artış 6360 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ikiye katlanmıştır (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Adana İli’nde 2007, 2012 ve 2018 yıllarında idari alanların durumu

Adana	2007	2012	2018
İlçe Sayısı	13	15	15
Köy Sayısı	521	503	-
Mahalle Sayısı	395	403	831
Belediye Sayısı	52	36	15
Kırsal Nüfus Sayısı	208.318	200.465	314.492
Kentsel Nüfus Sayısı	1.798.332	1.925.170	1.905.633
Toplam Nüfus	2.006.650	2.125.635	2.220.125

Kaynak: tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 25.07.2019)

6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası değerlendirildiğinde Adana’da yaşanan değişimler halk üzerinde bir takım etkiler bırakmıştır. Yasa ile bütün il sınırı içerisindeki kırsal kesim dâhil olmak üzere bütün yerleşim alanları büyükşehir belediyesine bağlanmıştır. Bu nedenle de halk büyük beklentiler içerisine girmiştir. Örneğin, köyden mahalleye dönüşümle birlikte kırsal kesim il sınırlarına doğrudan dâhil olmuştur ve idari yapısı değişmiştir. Yapının değişmesiyle de halkın hizmet beklentisi artmıştır. Ancak henüz uygulama başlamadan olumsuz birçok yönü de ortaya konularak uygulama tartışmalı hale gelmiştir. Bunu yerel gazete haberlerinden anlamak mümkündür (EK: 4, 5 ve 6). Ancak bu kanunla sadece hizmet

beklentisinin karşılanması değil yapılacak hizmetlerin daha düzenli ve daha hızlı ulaşacağı da öne sürülmüştür. Halkın beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı ise Adana İli özelinde bulgular kısmında değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1.Bulgular

Adana İli Büyükşehir Belediyesinde, 2012 yılından sonra yasaya bağlı olarak Büyükşehir sınırları genişletilmiştir. Büyükşehir belediyesinin örneklem seçilen yerleşmelerdeki hizmet iletim durumlarına saha gözlemleri ve görüş anketi çerçevesinde bakılmıştır.

Öncelikle Adana şehir yerleşim alanı valilik merkez kabul edilerek, bu merkeze yakın, orta ve uzak konumda olan mahalleler seçilmiştir. Mahalleler seçilirken şehir merkezini çevreler şekilde farklı yer özelliklerine sahip olmalarına yani dağılışlarına dikkat edilmiştir. Örneğin, Salbaş Mahallesi ova kısmında iken Yerebakan Mahallesi ise eğimin fazla olduğu yükselti kısmının arttığı bir yerdedir. Karataş, Çukurova'nın sahil noktasında yer alırken Damlalı Mahallesi Toros Dağlarının yamaçlarında bulunmaktadır. Bu farklı fiziki mekân özelliklerine sahip yerleşim alanları aynı zamanda merkeze en yakın ve en uzak konumlarda bulunmaktadır (Tablo 1.1 ve Şekil 1.1).

Tablolarda anketin uygulandığı ilçeler ve mahalleler görülmektedir. Ankete örneklem seçilen mahallelerden 20 kişi toplamda 240 kişi katılmıştır. Buradan sonra anket sorularına verilen cevaplar, anketteki sorulduğu sıraya göre verilmiştir. Buna göre ilk soru olan *Kentsel Dönüşüm Faaliyetlerinin Yeterliliği* hakkında verilen cevaplar tüm katılımcıların aynı cevabı vermesi şeklinde olduğundan tablo yapılmamıştır. Bu konuda 240 katılımcının % 100 oranında başarısız cevabı verdiği görülmüştür. İkinci sıradaki soru *İstihdama Yönelik Çalışmalar* ile ilgilidir. Bu konudaki bulgular tablolardan elde edilen veriler yardımıyla açıklanmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: İstihdama yönelik hizmetler konusundaki görüşler

	Frekans	Yüzde %
Kısmen Başarılı	2	0.8
Başarısız	238	99.2
Toplam	240	100.0

İstihdama Yönelik Hizmetler sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde 240 kişiden 238 kişi başarısız, 2 kişi kısmen başarılı yanıtını vermiştir. Oransal dağılımları ise % 0,8 kısmen başarılı, % 99,2 başarısız olarak belirlenmiştir. Tablodaki oranlar incelendiğinde Hacımirzalı mahallesinden 20 kişiden 18'i başarısız 2 kişi kısmen başarılı yanıtını verdiği görülmektedir. Bu mahalle merkeze orta düzeyde uzaktır. Mahallede yapılan incelemelerde fiziksel olarak bir farklılık göze çarpmamakla birlikte yanıt veren bu iki kişinin yakınlarından belediye bünyesinde işe girdiği anket esnasında yapılan sohbette tespit edilmiştir. Buna binaen de bu iki kişinin kısmen başarılı yanıtını verdiği düşünülmektedir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2: İstihdama yönelik hizmetler konusundaki mahalle bazında görüşler

	Kısmen Başarılı	Başarısız	Toplam
Gölbaşı	0	20	20
Alihocalı	0	20	20
Salbaş	0	20	20
Karlık	0	20	20
Saygeçit	0	20	20
İmran	0	20	20
KüçükKarataş	0	20	20
Hacımirzalı	2	18	20
Gökbez	0	20	20
Yerebakan	0	20	20
Damlalı	0	20	20
Kandilli	0	20	20
Toplam	2	238	240

Altyapı Hizmetlerinin Yeterliliği ile ilgili soru için elde edilen veriler ışığında verilen yanıtlar değerlendirilecektir (Tablo 3.3 ve 3.4).

Tablo 3.3: Altyapı hizmetlerinin yeterliliği ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	19	7.9
Kısmen	82	34.2
Başarısız	139	57.9
Toplam	240	100.0

Altyapı Hizmetleri sorusuna 240 katılımcıdan sırasıyla 19 kişi % 7,9 oranında başarılı, 82 kişi % 34,2 oranında kısmen başarılı ve 139 kişi % 57,9 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Sonuçların en dikkat çekici yanı merkeze en yakın ölçekte bulunan merkezlerden hatta merkez ilçe konumundaki Seyhan ilçesinin Gölbaşı mahallesindeki katılımcıların 18’i kısmen başarılı, 2’si başarısız yanıtını verirken yine merkez ilçe konumunda bulunan Çukurova ilçesinin Salbaş Mahallesindeki katılımcılardan 9 kişi başarılı, 11 kişi kısmen başarılı yanıtını vermiştir. Merkeze orta yakın ölçekte örneklem seçilen merkezler incelendiğinde ilçeye ve merkeze daha yakın bulunan mahallelerde örneğin İmamoğlu ilçesinin Saygeçit mahallesinde 10 kişi başarılı, 10 kişi kısmen başarılı ve Kozan ilçesinin Hacımırzalı mahallesinde 20 kişi kısmen başarılı yanıtını vermiştir. Merkeze uzak olan mahallelerde ise yanıtların çoğunluğunun başarısız olduğu görülmüştür (Tablo 3.4).

Tablo 3.4: Altyapı hizmetlerinin yeterliliği ile ilgili mahalleler bazında görüşler

	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	18	2	20
Alihocalı	0	0	20	20
Salbaş	9	11	0	20
Karlık	0	0	20	20
Saygeçit	10	10	0	20
İmran	0	0	20	20
Küçük Karataş	0	4	16	20
Hacımırzalı	0	20	0	20
Gökbez	0	12	8	20
Yerebakan	0	0	20	20
Damlalı	0	4	16	20
Kandilli	0	3	17	20
Toplam	19	82	139	240

Cadde ve Sokakların Genel Temizliği ile ilgili konuda elde edilen bilgiler tablolar doğrultusunda değerlendirilmiştir (Tablo 3.5 ve 3.6).

Tablo 3.5: Cadde ve sokakların genel temizliği ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	31	12.9
Kısmen Başarılı	110	45.8
Başarısız	99	41.3
Toplam	240	100.0

Cadde ve Sokakların Genel Temizliği sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 240 katılımcıdan 31 kişi % 12,9 oranında başarılı, 110 kişi % 45,8 oranında kısmen başarılı, 99 kişi % 41,3 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Anket dağılımlarına bakıldığında bu soru için kısmen başarılı yanıtına verilen oran daha yüksektir. Tablo incelendiğinde de bütün ilçelerde başarılı yanıtının verildiği sadece dört konum vardır ve yanıtların verildiği mahalleler incelendiğinde ikisinin merkeze yakın ölçekte bulunan Çukurova ilçesinin Salbaş Mahallesi ile Sarıçam ilçesinin Karlık Mahallesi, ikisi merkeze orta yakın ölçekte bulunan İmamoğlu ilçesinin Saygeçit mahallesi ile Kozan ilçesinin Hacımırzalı mahallesi olduğu görülmüştür. Uzak ilçeler genel olarak başarısız ifadelerinde birleşmiştir (Tablo 3.6).

Tablo 3.6: Cadde ve sokakların genel temizliği ile ilgili mahalle bazında görüşler

	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	0	20	20
Alihocalı	0	0	20	20
Salbaş	9	11	0	20
Karlık	2	18	0	20
Saygeçit	15	5	0	20
İmran	0	1	19	20
Küçük Karataş	0	9	11	20
Hacımırzalı	5	15	0	20
Gökbez	0	20	0	20
Yerebakan	0	2	18	20
Damlalı	0	20	0	20
Kandilli	0	9	11	20
Toplam	31	110	99	240

Cadde ve Sokakların Aydınlatması ile ilgili konuda elde edilen bilgiler ve soruya verilen yanıtlar doğrultusunda değerlendirilmiştir (Tablo 3.7 ve 3.8).

Tablo 3.7: Cadde ve sokakların aydınlatılması ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	184	76.7
Kısmen Başarılı	52	21.7
Başarısız	4	1.7
Toplam	240	100.0

Cadde ve Sokakların Aydınlatması sorusu incelediğinde katılımcılardan 240 kişiden 184 kişi % 76,7 oranında başarılı, 52 kişi % 21,7 oranında kısmen başarılı, 4 kişi % 1,7 oranında başarısız yanıtı gelmiştir. Anket dağılımları incelendiğinde başarılı yanıtının çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Verilerin sadece merkeze orta yakın ölçekte bulunan Ceyhan ilçesinin İmran mahallesinden 4 kişiden başarısız yanıtı geldiği görülmüştür.

Aydınlatma sistemlerinin daha önceki yönetimler döneminde kurulmuş olmasına dikkat çekilmelidir. Daha önce köy olan bu yerleşim alanlarında belediyenin aydınlatma ile ilgili yaptığı yeni ve farklı bir faaliyet bulgusuna rastlanmamıştır (Tablo 3.8).

Tablo 3.8: Cadde ve sokakların aydınlatılması ile ilgili mahalle bazında görüşler

	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	20	0	0	20
Alihocalı	20	0	0	20
Salbaş	20	0	0	20
Karlık	20	0	0	20
Saygeçit	18	2	0	20
İmran	0	16	4	20
Küçük Karataş	6	14	0	20
Hacımirzalı	20	0	0	20
Gökbez	20	0	0	20
Yerebakan	15	5	0	20
Damlalı	13	7	0	20

Tablo 3.8 (devam)

Kandilli	12	8	0	20
Toplam	184	52	4	240

Yolların Bakımı ile ilgili soruda tablolara göre verilen yanıtlar değerlendirilirken bazı noktalar dikkat çekmektedir (Tablo 3.9 ve 3.10).

Tablo 3.9: Yolların bakımına yönelik görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	16	6.7
Kısmen Başarılı	163	67.9
Başarısız	61	25.4
Toplam	240	100.0

Yolların Bakımına yönelik sorulan soruya 240 katılımcıdan 16 kişi % 6,7 oranında başarılı, 163 kişi % 67,9 oranında kısmen başarılı, 61 kişi % 25,4 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde kısmen başarılı yanıtının mahallelerin genelinde çoğunluğu oluşturduğu görülmüştür. Bu soruda dikkat çeken husus yakın, orta ve uzak mahallelerin tamamında en az bir kişi olmak üzere başarılı yanıtını verdiği görülmüştür. Ancak başarısız yanıtı da dikkati çekmektedir. Merkeze yakın olan Alihocalı ve Karlık mahallelerinden, orta uzaklıktaki İmran ve Küçük Karataş mahallelerinden ve merkezden uzak olan Damlalı dışındaki diğer mahallelerin tamamından başarısız yanıtı geldiği görülmüştür. Anket uygulaması nedeniyle mahalleler ziyaret edildiğinde yol çalışmalarının tamamlanmadığı halen bazı noktalarda bakıma ihtiyaç duyulduğu görülmüştür (Tablo 3.10).

Tablo 3.10: Yolların bakımı ile ilgili mahalle bazında görüşler

	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	20	0	20
Alihocalı	0	13	7	20
Salbaş	8	12	0	20
Karlık	0	6	14	20
Saygeçit	1	19	0	20
İmran	0	16	4	20
Küçük Karataş	1	8	11	20
Hacımirzalı	2	18	0	20

Tablo 3.10 (devam)

Gökbez	0	8	12	20
Yerebakan	0	9	11	20
Damlalı	4	16	0	20
Kandilli	0	18	2	20
Toplam	16	163	61	240

Yol, Köprü, Cadde, Sokak Bakımı Gibi Üstyapı Hizmetleri ile ilgili soruya verilen yanıtlar tablolar doğrultusunda yorumlanmıştır (Tablo 3.11).

Tablo 3.11: Üst yapı hizmetleri ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Kısmen Başarılı	49	20.4
Başarısız	191	79.6
Toplam	240	100.0

Yol, Köprü, Cadde, Sokak Bakımı Gibi Üst Yapı Hizmetleri sorusuna 240 katılımcıdan 49 kişi % 20,4 oranında kısmen başarılı, 191 kişi % 79,6 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde anketin uygulandığı merkezlerin çoğunluğunun başarısız yanıtı verdiği ve başarılı yanıtının hiçbir örneklem merkezinde verilmediği görülmüştür. Bu da demektir ki bu konuda hala eksikler var çalışmalar tamamlanmamıştır. Dikkati çeken husus merkeze en yakın iki örneklem merkezinden Gölbaşı mahallesinde 20 kişi tamamen başarısız yanıtı verirken Salbaş mahallesinde 20 kişi tamamen kısmen başarılı yanıtını vermiştir. Bu veriler mesafenin çok önemli bir etken olmadığına işaret eder (Tablo 3.12).

Tablo 3.12: Üst yapı hizmetleri ile ilgili mahalle bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	20	20
Alihocalı	0	20	20
Salbaş	20	0	20
Karlık	0	20	20
Saygeçit	3	17	20
İmran	2	18	20
Küçük Karataş	0	20	20

Tablo 3.12 (devam)

Hacımirzalı	15	5	20
Gökbez	0	20	20
Yerebakan	2	18	20
Damlalı	0	20	20
Kandilli	7	13	20
Toplam	49	191	240

Konut Üretimi ve İmar Faaliyetleri ile ilgili soruda imar çalışmalarının ne düzeyde gerçekleştiği yanıtlar doğrultusunda yorumlanmıştır (Tablo 3.13 ve 3.14).

Tablo 3.13: Konut üretimi ve imar faaliyetleri ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	10	4.2
Kısmen Başarılı	90	37.5
Başarısız	140	58.3
Toplam	240	100.0

Konut Üretimi ve İmar Faaliyetlerine sorusuna 240 katılımcıdan 10 kişi % 4,2 oranında başarılı, 90 kişi % 37,5 oranında kısmen başarılı, 140 kişi % 58,3 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Bu soruya çoğunluğun verdiği yanıtlar başarısız olduğu şeklindedir. Tablolar değerlendirildiğinde fark edilen nokta sadece orta yakınlıkta bulunan Saygeçit mahallesinde 10 kişinin başarılı 10 kişinin ise kısmen başarılı yanıtı vermesidir diğer hiçbir örneklem merkezlerinden başarılı yanıtı gelmemiştir. Mahalle yerinden gözlem yapıldığında da belediyenin bu bölgede imar çalışmalarına küçük çapta başladığı şeklinde olmuştur. Mahalle halen kırsal kesim havasında olsa da bazı kesimlerinde konutların düzenli yapıda olması gibi bazı değişimler gözlemlenmiştir. Verilen cevaplarla örtüşen bu durum değerlendirme başlığı altında arazide çekilen çeşitli fotoğraflar ile desteklenmiştir. Anket sorularında nadir görülen bir durum olarak başarılı ifadesinin kullanılması bu soru bağlamında dikkat çekicidir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14: Konut üretimi ve imar faaliyetleri ile ilgili mahalle bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	20	0	20
Alihocalı	0	0	20	20
Salbaş	0	0	20	20
Karlık	0	0	20	20
Saygeçit	10	10	0	20
İmran	0	0	20	20
Küçük Karataş	0	19	1	20
Hacımirzalı	0	20	0	20
Gökbez	0	0	20	20
Yerebakan	0	2	18	20
Damlalı	0	0	20	20
Kandilli	0	19	1	20
Toplam	10	90	140	240

Yerleşim Planlaması, Kentsel Fiziki Plan Düzenlemesi ile ilgili soruya verilen yanıtlar doğrultusunda dikkat çeken hususlar tabloların yorum kısmında verilecektir (Tablo 3.15 ve 3.16).

Tablo 3.15: Yerleşim planlaması ve kentsel fiziki plan düzenlemeleri ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Kısmen Başarılı	64	26.7
Başarısız	176	73.3
Toplam	240	100.0

Yerleşim planlaması ve Kentsel Fiziki Plan Düzenlemeleri sorusuna 240 kişiden 64 kişi % 26,7 oranında kısmen başarılı, 176 kişi % 73,3 oranında başarısız yanıtı vermiştir. Tablo 3.16 ve Tablo 3.17'den elde edilen sonuçlara bakıldığında hiçbir örneklem merkezinden başarılı yanıtı gelmemiştir. Veriler incelendiğinde çoğunluktaki merkezlerden başarısız yanıtı gelirken bir tek merkez konumundaki Seyhan ilçesine bağlı olan Gölbaşı mahallesinden kısmen başarılı şeklinde tek bir yanıt gelmiştir. Diğer hiçbir merkeze yakın ölçekte seçilen örneklemelerden başarılı ve kısmen başarılı şeklinde tek bir yanıt gelmezken başarısız yanıtı gelmiştir. Bu

yanıtlardan da mesafe ile ilgili belirgin bir anlam çıkarmak güç olmuştur. Zira bazı yakın mahalleler ile uzak mahalleler benzer yanıtlar vermişlerdir (Tablo 3.16).

Tablo 3.16: Tablo yerleşim planlaması, kentsel fiziki plan düzenlemeleri ile ilgili mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	20	0	20
Alihocalı	0	20	20
Salbaş	0	20	20
Karlık	0	20	20
Saygeçit	19	1	20
İmran	0	20	20
Küçük Karataş	14	6	20
Hacımirzalı	6	14	20
Gökbez	0	20	20
Yerebakan	2	18	20
Damlalı	0	20	20
Kandilli	3	17	20
Toplam	64	176	240

Yeşil Alanlar ve Parkların Yeterliliği ile ilgili soruda tabloların sonucuna göre değerlendirme yapılmış ve dikkat çeken noktalara değinilmiştir (Tablo 3.17 ve 3.18).

Tablo 3.17: Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Kısmen Başarılı	92	38.3
Başarısız	148	61.7
Toplam	240	100.0

Yeşil Alanlar ve Parkların Yeterliliği sorusuna 240 kişiden 92 kişi % 38,3 oranında kısmen başarılı, 148 kişi % 61,7 oranında başarısız yanıtı verilmiştir. Tabloların tamamı incelendiğinde bu soruya hiçbir konumdan başarılı yanıtı gelmediği görülmekle beraber çoğunluğun başarısız yanıtını verdiği görülmüştür.

Sonuçlar değerlendirildiğinde başarısız yanıtının çoğunlukta olması dikkat çekmektedir. Başarılı şeklinde görüş bildiren kimsenin olmaması önemlidir zira

merkeze yakın ya da uzak tüm mahallelerde ortak olarak bu seçenek tercih edilmemiştir. Merkeze yakın ölçekte bulunan Salbaş ve Alihocalı mahallelerinden 20 kişinin tamamı kısmen başarılı yanıtını verirken genel olarak sonucun değişmediği görülmüştür. Buradan merkeze yakın mahallelerin belediyenin bu hizmetinden az da olsa yararlanmış olduğu sonucu çıkabilir (Tablo 3.18).

Tablo 3.18: Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği ile ilgili mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	2	18	20
Alihocalı	20	0	20
Salbaş	20	0	20
Karlık	9	11	20
Saygeçit	17	3	20
İmran	0	20	20
Küçük Karataş	1	19	20
Hacımirzalı	13	7	20
Gökbez	0	20	20
Yerebakan	6	14	20
Damlalı	0	20	20
Kandilli	4	16	20
Toplam	92	148	240

Belediyenin Atık Yönetimi ile ilgi soru için verilen yanıtlar değerlendirilmiştir. Aslında Adana Büyükşehir Belediyesinin Sarıçam ilçesinde bu konuda yaptığı bir çalışma mevcuttur. Sarıçam ilçesinde çöp arıtma tesisi vardır ve buradan elde edilen metan gazını elektrik enerjisine dönüştürmektedirler. Bu konuda yapılan çalışmaların örnek seçilen mahallelere göre yansımaları bu soru öncülünde incelenecektir (Tablo 3.19 ve 3.20).

Tablo 3.19: Belediyenin atık yönetimi ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	6	2.5
Kısmen Başarılı	101	42.1
Başarısız	133	55.4
Toplam	240	100.0

Belediyenin Atık Yönetimi sorusuna 240 katılımcıdan 6 kişi % 2,5 oranında başarılı, 101 kişi % 42,1 oranında kısmen başarılı, 133 kişi % 55,4 oranında başarısız yanıtı vermiştir. Yanıtların çoğunluğunun başarısız şeklinde olduğu görülmüştür. Merkeze uzak örneklerden sadece Tufanbeyli ilçesinin Damlalı mahallesinde 20 kişinin tamamının kısmen başarılı şekilde yanıt verdiği yine merkeze uzak örneklerden Feke ilçesinin Yerebakan mahallesinde 20 kişinin tamamının başarısız yanıtı verdiği görülmüştür. Burada önemli nokta merkeze yakın ya da uzak da olsa bu konuda her mahalleye aynı hizmetin gidememiş olmasıdır (Tablo 3.20).

Tablo 3.20: Belediyenin atık yönetimi ile ilgili mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	2	10	8	20
Alihocalı	0	15	5	20
Salbaş	1	13	6	20
Karlık	0	17	3	20
Saygeçit	1	3	16	20
İmran	0	1	19	20
Küçük Karataş	0	11	9	20
Hacımirzalı	1	8	11	20
Gökbez	0	1	19	20
Yerebakan	0	0	20	20
Damlalı	0	20	0	20
Kandilli	1	2	17	20
Toplam	6	101	133	240

Ev Çöplerinin Atıldığı Çöp Kutusu, Varili ve Konteynir durumu ile ilgili soruya yanıt aranmıştır (Tablo 3.21 ve 3.22).

Tablo 3.21: Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu, varili, konteynir durumuna yönelik görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	164	68.3
Kısmen Başarılı	52	21.7
Başarısız	24	10.0
Toplam	240	100.0

Ev Çöplerinin Atıldığı Çöp Kutusu, Varili, Konteynir Durumu nasıldır? sorusuna 240 katılımcıdan 164 kişi % 68,3 oranında başarılı, 52 kişi % 21,7 oranında kısmen

başarılı, 24 kişi % 10.0 oranında başarısız yanıtını vermiştir. Mahalleler tek tek incelendiğinde başarılı yanıtın çoğunluğu oluşturduğu ikinci oranda kısmen başarılı yanıtın geldiği gözlenmiştir.

Veriler değerlendirildiğinde dikkat çeken husus merkeze orta uzak ölçekte seçilen merkezlerden Ceyhan ilçesinin İmran mahallesinde küçük bir oranda sadece 4 kişinin başarısız yanıtını verdiği merkeze uzak ölçekteki merkezlerden Feke ilçesinin Yerebakan mahallesinde 20 kişinin tamamının başarısız yanıtını verdiği görülmüştür. Bu yanıtlardan uzak mahallelerde bu tür hizmetlerin aksadığı sonucuna varılabilir (Tablo 3.22).

Tablo 3.22: Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu, varili, konteynır durumunu ilişkin mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	20	0	0	20
Alihocalı	20	0	0	20
Salbaş	20	0	0	20
Karlık	16	4	0	20
Saygeçit	20	0	0	20
İmran	1	15	4	20
Küçük Karataş	8	12	0	20
Hacımirzalı	20	0	0	20
Gökbez	20	0	0	20
Yerebakan	0	0	20	20
Damlalı	13	7	0	20
Kandilli	6	14	0	20
Toplam	164	52	24	240

İlaçlama Hizmetleri ile ilgili soru tablolardan elde edilen sonuçlara göre değerlendirilecektir (Tablo 3.23 ve 3.24).

Tablo 3.23: İlaçlama hizmetine ilişkin görüşler

	Frekans	Yüzde %
Başarılı	203	84.6
Kısmen Başarılı	31	12.9
Başarısız	6	2.5
Toplam	240	100.0

İlaçlama Hizmeti sorusuna 240 katılımcıdan 203 kişi % 84,6 oranında başarılı, 31 kişi % 12,9 oranında kısmen başarılı, 6 kişi % 2,5 oranında başarısız yanıtı gelmiştir. Mahallelerin çoğunluğunda bu soru hakkında verilen yanıtların başarılı olduğu şeklindedir. Merkeze yakın ölçek, orta yakın ölçek ve uzak ölçeklerin çoğunluğuna Büyükşehir belediyesinin bu soru hakkındaki hizmetinin başarılı olduğu belirlenmiştir. Bu diğer sorularla karşılaştırıldığında farklı bir durumdur. Belediyenin en uzak mahallere kadar ilaçlama hizmetini götürdüğünün beyan edilmesi önemlidir. Zira şehir ortamlarına ait bir hizmet olan ilaçlama konusu uzak yerleşmeler için zaman zaman eksik kalabilmektedir. Bu durumun Adana büyükşehir sınırları içinde böyle olmadığı görülmüştür. Verilen cevaplar mahalleler bazında incelendiğinde de söz konusu durum açık şekilde ortaya çıkmıştır (Tablo 3.24).

Tablo 3.24: İlaçlama hizmetine ilişkin mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	20	0	0	20
Alihocalı	20	0	0	20
Salbaş	20	0	0	20
Karlık	20	0	0	20
Saygeçit	20	0	0	20
İmran	2	14	4	20
Küçük Karataş	20	0	0	20
Hacımirzalı	20	0	0	20
Gökbez	20	0	0	20
Yerebakan	17	2	1	20
Damlalı	20	0	0	20
Kandilli	4	15	1	20
Toplam	203	31	6	240

Ulaşım Hizmetleri ile ilgili soruya verilen yanıtlar için tablolardan elde edilen verilerle değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirmeler tabloların açıklama kısmında verilmiştir (Tablo 3.25 ve 3.26).

Tablo 3.25: Ulaşım hizmetleri ile ilgili görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	120	50.0
Kısmen Başarılı	16	6.7
Başarısız	104	43.3
Toplam	240	100.0

Ulaşım Hizmetleri sorusuna 240 katılımcının 120 kişisi % 50,0 oranında başarılı, 16 kişi % 6,7 oranında kısmen başarılı, 104 kişi % 43,3 oranında başarısız yanıtı verdiği görülmüştür. Tablolar incelendiğinde çoğunluğun başarılı, ikinci yanıtın başarısız olduğu gözlenmiştir. Veriler baz alındığında her mahalle ayrı ayrı yorumlanabilmektedir. Dikkat çeken husus ulaşım sorununun daha çok merkeze uzak ölçekteki mahalleler olduğudur. Tufanbeyli İlçesinin Damlalı mahallesinde, Saimbeyli İlçesinin Kandilli mahallesinde, Feke İlçesinin Yerebakan mahallesinde ulaşımın büyük bir sorun olduğu 20 kişinin tamamının başarısız yanıtıyla tespit edilmiştir. Dikkati çeken diğer bir husus ise merkeze orta ölçekte yakın merkezlerden Ceyhan İlçesinin İmran mahallesinde 20 kişinin tamamının başarısız yanıtını verirken merkeze yakın ölçekte bulunun Yüreğir İlçesinden Alihocalı mahallesinde 20 kişinin 16'sı başarısız yanıtını vermiştir. Ceyhan ilçesine bağlı olan İmran Mahallesi şehir merkezine 57 km, ilçe merkezine ise yaklaşık 14 km mesafededir. Kuruluşundan bu yana işlevsel bir yerleşim özelliği gösteremediği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Mahallenin bir diğer özelliği ise yamaçta kurulmuş olmasıdır. Yüreğir ilçesine bağlı Alihocalı Mahallesi ise hem şehir merkezine hem de ilçe merkezine yaklaşık 9 km uzaklıkta bulunmasına rağmen belediye dolmuşları köyün içinden değil çevresinden geçmektedir ki doğrudan ulaşım bulunmamaktadır (Tablo 3.26).

Tablo 3.26: Ulaşım hizmetleri ile ilgili mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	20	0	0	20
Alihocalı	0	4	16	20
Salbaş	20	0	0	20
Karlık	20	0	0	20
Saygeçit	20	0	0	20
İmran	0	0	20	20
Küçük Karataş	20	0	0	20
Hacimirzalı	20	0	0	20
Gökbez	0	12	8	20
Yerebakan	0	0	20	20
Damlalı	0	0	20	20
Kandilli	0	0	20	20
Toplam	120	16	104	240

Sosyal hizmetler, yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık hizmetlerine yönelik verilen hizmetlerin değerlendirilmesine dair soru sorulmuştur. Tablolardan elde veriler yardımıyla bu hizmetin uygulanma düzeyi incelenmiştir (Tablo 3.27 ve 3.28).

Tablo 3.27: Sosyal hizmetler, yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık çalışmalarına yönelik görüşler

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Başarılı	9	3.8
Kısmen Başarılı	70	29.2
Başarısız	161	67.1
Toplam	240	100.0

Sosyal Hizmetler, Yardımlar, Yatırımlar ve Danışmanlık sorusuna 240 katılımcıdan 9 kişi % 3,8 oranında başarılı, 70 kişi % 29,2 oranında kısmen başarılı, 161 kişi % 67,1 oranında başarısız yanıtı verilmiştir. Tablolar incelendiğinde bütün mahallelerden oransal değişimle beraber başarısız yanıtının geldiği görülmüştür. Örneklem seçilen bütün mahallelere yeterli olmamakla beraber kısmen Büyükşehir Belediyesi hizmetinin ulaştırıldığı belirlenmiştir (Tablo 3.28).

Tablo 3.28: Sosyal hizmetler, yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık çalışmaları ile ilgili mahalleler bazında görüşler

<i>Mahalle</i>	<i>Başarılı</i>	<i>Kısmen Başarılı</i>	<i>Başarısız</i>	<i>Toplam</i>
Gölbaşı	0	3	17	20
Alihocalı	0	14	6	20
Salbaş	0	16	4	20
Karlık	3	0	17	20
Saygecit	0	4	16	20
İmran	0	3	17	20
Küçük Karatas	1	2	17	20
Hacımirzalı	3	10	7	20
Gökbez	0	6	14	20
Yerebakan	2	10	8	20
Damlalı	0	1	19	20
Kandilli	0	1	19	20
Toplam	9	70	161	240

Son soru bir açık uçlu sorudur. Sizce Önümüzdeki Beş Yılda Hangi Konularda Çalışılması Gerekir? sorusuna yanıt aranmıştır. Verilen yanıtlar Tabloların sağladığı veriler yardımıyla değerlendirilmiştir (Tablo 3.29 ve 3.30).

Tablo 3.29: Önümüzdeki 5 yılda hangi konularda çalışılması gerekir sorusuna verilen cevaplar

	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde %</i>
Altyapı Çalışması	52	21.7
Üstyapı Çalışması	46	19.2
Yolların Bakımı	33	13.8
Ulaşım	23	9.6
Su Şebekesi	11	4.6
Park-Bahçe Yapımı	12	5.0
Çevre Düzenlemesi	13	5.4
Sosyal Tesisler	28	11.7
Cadde-Sokak Bakımı	13	5.4
İmar Faaliyetleri	9	3.8
Toplam	240	100.0

Bu sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; 52 kişinin altyapı çalışması, 46 kişinin üstyapı çalışması, 33 kişinin yolların bakımı, 23 kişinin ulaşım, 11 kişinin su şebekesi, 12 kişinin park- bahçe yapımı, 13 kişinin çevre düzenlemesi, 28 kişinin sosyal tesisler, 13 kişinin cadde- sokak bakımı, 9 kişinin imar faaliyetlerine gereksinim duyduğu görülmüştür. Bazı sorular için hiçbir mahalleden yanıt gelmezken bütün mahallelerin altyapı ve üstyapı çalışmalarına önem verdiği, birincil derece ihtiyaç duyduğu kanaatine varılmıştır (Tablo 3.30) .

Tablo 3.30: Önümüzdeki 5 yılda hangi konularda çalışılması gerekir sorusuna mahaller bazında verilen cevapların dağılımı

		<i>Altyapı Çalışması</i>	<i>Üstyapı Çalışması</i>	<i>Yolların Bakımı</i>	<i>Ulaşım</i>	<i>Su Şebekesi</i>	<i>Park bahçe Yapımı</i>	<i>Çevre Düzenlemesi</i>	<i>Sosyal Tesisler</i>	<i>Cadde-Sokak Bakımı</i>	<i>İmar Faaliyetleri</i>	<i>Toplam</i>
1	Gölbaşı	5	4	5	0	0	2	2	2	0	0	20
2	Alihocalı	6	3	2	2	0	1	0	1	2	3	20
3	Salbaş	4	5	4	0	0	0	3	3	0	1	20
4	Karlık	5	4	2	0	0	2	0	4	0	3	20

Tablo 3.30 (devam)

5	Saygeçit	4	5	0	0	4	2	0	3	2	0	20
6	İmran	5	3	3	4	3	0	0	0	0	2	20
7	Küçük Karataş	4	4	3	0	0	2	3	2	2	0	20
8	Hacımirzalı	4	5	0	0	2	3	2	4	0	0	20
9	Gökbez	4	3	3	4	0	0	1	2	3	0	20
10	Yerebakan	4	4	3	6	0	0	1	2	0	0	20
11	Damlalı	4	3	4	3	2	0	0	2	2	0	20
12	Kandilli	3	3	4	4	0	0	1	3	2	0	20
Toplam		52	46	33	23	11	12	13	28	13	9	240

Sizce, “Önümüzdeki 5 Yılda Hangi Konularda Çalışılması Gerekir?” sorusu 240 katılımcıya sorulmuştur. Bu kısımda açık uçlu soru olarak sorulmuş olup bütün örneklem mahallelerinde katılımcıların istek ve beklentileri listelenmiştir. Katılımcılar öncelikle en çok gereksinim duydukları temel isteklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar mahallelerin yakın ve uzak ölçekte genel anlamda merkeze yakın olmaları ve Büyükşehir Belediyelerinin götürdüğü hizmetler oranına göre şekillenmiştir. Katılımcıların genel olarak verdikleri yanıtlar;

- Alt yapı çalışması
- Üst yapı çalışması,
- Yolların bakımı,
- Ulaşım,
- Su şebekesi,
- Park- bahçe yapımı,
- Çevre düzenlemeleri,
- Sosyal tesisler,
- Cadde- sokak bakımı,
- İmar faaliyetleri şeklinde olmuştur.

3.2.Değerlendirme

Çalışmanın bu aşamasında araştırmamızın veri kısmını oluşturan şehir merkezine yakın, orta ve uzak sınırdaki bulunan mahallelerdeki anketlerden alınan sonuçlar ve sahada yapılan gözlemler tartışılıp değerlendirilmiştir. Adana ili gibi büyükşehir olan

illerde iki farklı mahalle algısı vardır. Kentsel mahalle ve kırsal mahallesi olmak üzere iki ayrı yerleşim bulunur (Özçağlar, 2016: 273). Bu çalışmada örneklem seçilen bütün mahallelerin ortak noktası, hepsinin kırsal mahallesi olması ve hepsi için tek tek kentsel dönüşümün aşamalarının irdelenmesidir. Araştırmada temel olarak şu sorulara cevap aranmıştır:

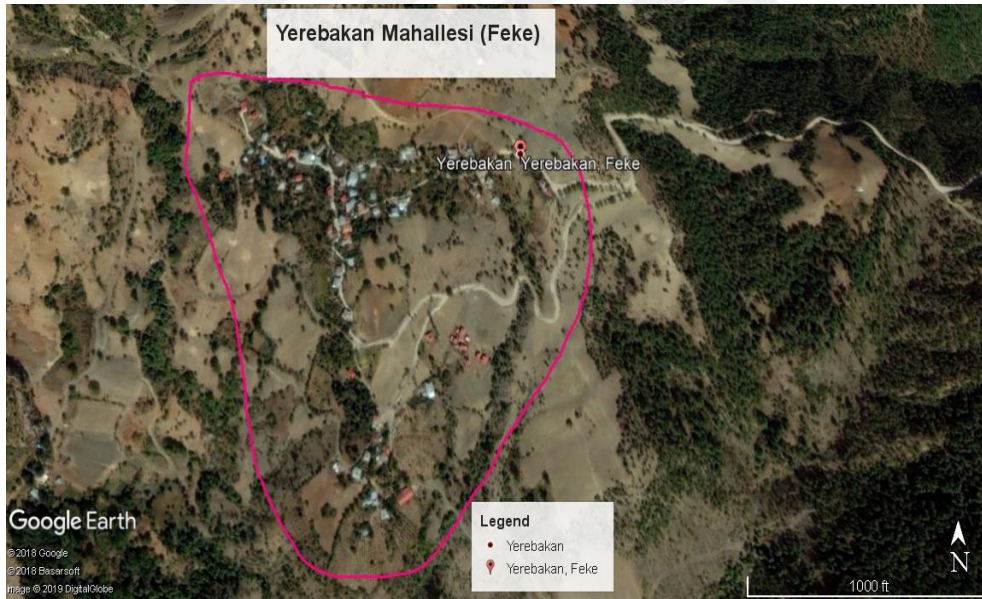
- Kentsel dönüşüm faaliyetleri,
- İstihdama yönelik hizmetler,
- Altyapı hizmetleri,
- Cadde ve sokakların genel temizliği,
- Cadde ve sokakların aydınlatması,
- Yolların bakımı,
- Yol, köprü, cadde ve sokak bakımı gibi üstyapı hizmetleri,
- Konut üretimi ve imar faaliyetleri,
- Yerleşim planlaması,
- Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği,
- Belediyenin atık yönetimi,
- Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu, varili, konteynır durumu,
- İlaçlama hizmet,
- Ulaşım hizmeti
- Sosyal hizmetler

Mahallelerde yapılan arazi çalışmaları ve uygulanan anket cevapları dikkate alınarak büyükşehir belediye sınırlarının il sınırları ile birleştirilmesinin, belediyecilik hizmetlerinin iletiminde ve mahalle yerleşmelerinin fonksiyonel gelişiminde bir değişim oluşturup oluşturmadığına bakılmıştır. Mahalleler bazında değerlendirme yaparken daha önce belirlendiği gibi merkeze uzak, orta ve yakın ölçekte olanlar ayrı ayrı incelenmiştir. Birinci grup merkeze uzak ölçekte seçilen mahallelerdir.

Merkeze uzak ölçekte seçilen Damlalı (Tufanbeyli), Kandilli (Saimbeyli), Yerebakan (Feke), Gökbez (Pozantı) mahalleleri gerek yer şekilleri ve iklimi gerekse sosyal ve ekonomik özellikleri açısından diğerlerinden bazı farklılıklar içerir.

Yerebakan mahallesi Feke İlçe merkezine 12 km civarında Adana merkeze ise 135 km civarında olan bir mahalledir. Büyükşehir yasasından dolayı mahalle olan bir yerleşme olmasına rağmen nüfusu 187 kişidir. Görüntü 1'den anlaşılacağı üzere Yerebakan Mahallesi dağ eteği sınırlarında kurulmuş olan bir mahalledir. İklimi Akdeniz ikliminden uzak, yazların daha serin ve kışların kar yağışı aldığı bir özellikte bulunmaktadır. Bu durumda bir çeşit yayla yerleşmesi özelliği göstermektedir. Görüntüye göre ve birebir yerinde yapılan gözlemler doğrultusunda mahallede tarım arazisine çok fazla rastlanılmamakla birlikte mahalle sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak oranda tarımsal faaliyet göze çarpar. Belediye hizmetlerinin büyük bir çoğunluğu bu mahalleye ulaşamamıştır. Zaten uydu görüntüsü incelendiğinde de etrafında başka bir yerleşim birimi olmadığı dikkat çekmektedir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1: Feke İlçesi Yerebakan Mahallesi uydu görüntüsü

Mahallede yapılan saha araştırması ve çekilen fotoğraflar merkezden bu kadar uzakta olan yerleşim biriminin belediye hizmetlerinden yararlanmadığını da kanıtlar. Fotoğraf 1'deki tel kapı mahallenin giriş kapısını oluşturmaktadır. Bu kapıdan sonra evlere ulaşılmaktadır. Söz konusu mahalle 2012 den beri büyükşehir sınırları içinde olmasına rağmen mahalleye güvenlik, alt ve üst yapı hizmetlerinin tam olarak ulaşmadığı belirlenmiştir. Mahalle sakinleri burada dağlık alandan gelebilecek tehlikelere karşı kendi çabaları ile tedbir almaktadırlar. Mahallenin bulunduğu

konum bir yamaçtır. Burada daha ziyade hayvancılık ve geçimlik tarım yürütülmektedir. Mahallede yaşayanların şehir ile bağlantısı sadece çocukların okullarının şehirde olmasıyla sağlanır. Genel olarak bu alan ve çevreden geçimlerini sağlamaktadırlar. Bu nedenle çocukların okula gitmesi mahalle sakinlerinin kendi imkânlarına bırakılmış durumdadır (Şekil 3. 2 ve 3.3).

Şekil 3.2: Feke İlçesi Yerebakan mahallesinin girişi

Şekil 3.3: Feke İlçesi Yerebakan Mahallesinde bir konut

Mahalledeki konutlar şehrsel ortamda görülebilecek niteliklere sahip değildir. Burada konutlar köy evleri olarak tanımlanabilecek tek katlı ya da iki katlı bahçe

içindeki yapılardan oluşmaktadır. Konutların bahçelerinde tipik köy evlerinde görülebilecek tarım ve hayvancılıkla ilgili eklentiler ve meyve ağaçları yer alır. Konut bahçeleri dışında kalan kısımlar stabilize veya toprak yol şeklinde olup, kaldırım ve asfalta rastlanmamıştır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4: Feka İlçesi Yerebakan Mahallesi yol yapısı

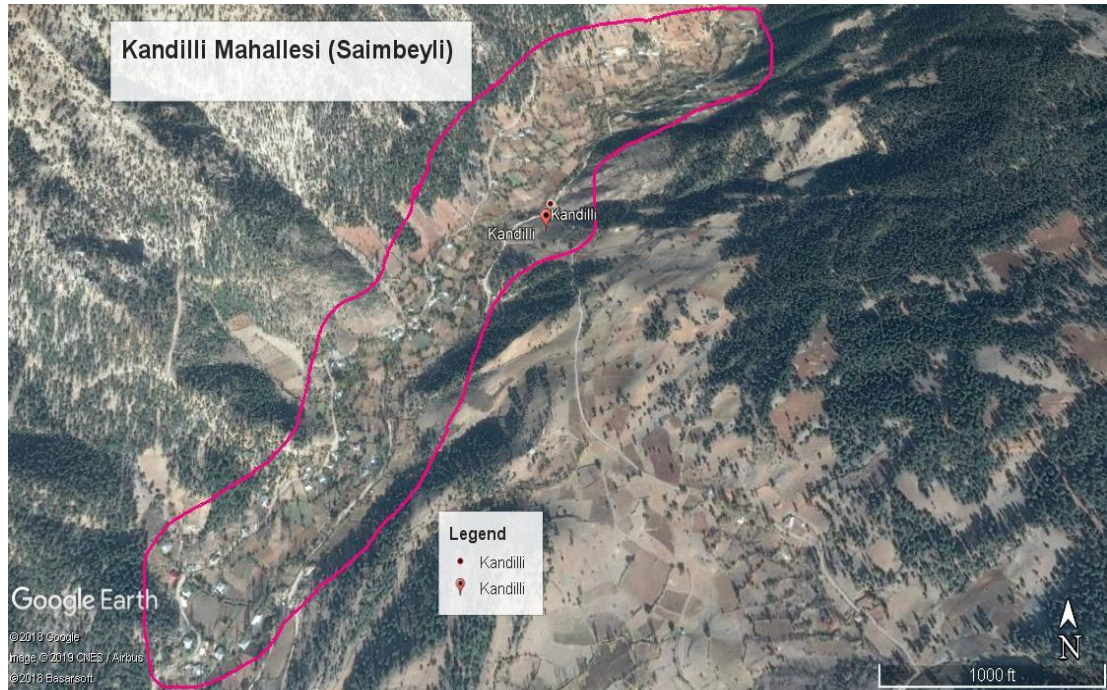

Yerebakan mahallesine doğru uzanan yolların yapısı iyi olmamakla beraber çevredeki coğrafi güzellikleri tam anlamıyla görsel şölen oluşturmaya rağmen turizme de kapalıdır. Bu çevrede doğa yürüyüşleri düzenlenerek en basit şekli ile turizm faaliyetleri canlandırılabilir. Büyükşehir yasasıyla beraber mahalleye dönüşmesine rağmen aradan geçen 5 yılın sonunda birçok imkândan mahrumdur. İlgili fotoğraflar ve saha gözlemlerinden anlaşıldığı üzere mahalleye dönüşmesine rağmen kırsal kesim izlerini taşımaya devam etmektedir (Şekil 3.2, 3.3 ve 3.4).

Merkeze uzak konumda seçilen diğer mahalle Kandilli mahallesidir. Kandilli mahallesi, ilçe merkezine bile yaklaşık 29 km, Adana merkeze ise 158 km civarında uzaklıkta bulunan bir mahalledir. Mahalle dağ eteğine kurulmuş olmasından dolayı engebeli bir yapıya sahiptir. Bu mahallenin özelliği Büyükşehir yasasıyla birlikte, köyler mahalleye dönüşürken, başka bir köy yerleşkesinin uzağında kurulan 3-5 evin birleşmesiyle kurulan bir yerleşim alanı olmasıdır (Şekil 3.5). Kandilli köyü tüzel

kişilik kazanmadan önce ismi “Kötün” dür. Büyükşehir yasası ile mahalleye dönüşmüştür. Ancak tek başına nüfus kriterini sağlayamadığı için birbirine yakın olan Sarıyakup ve Yıldız yerleşmelerinin birleştirilmesiyle mahalle oluşturulmuştur. Bu yerleşmeler her ne kadar eski sistemde köy olarak anılsa bile kendi başlarına yeterli köy nüfusu sağlayamamaktadır. 2018 yılı TÜİK verileri incelendiğinde Kandilli Mahallesi nüfusu 590 olarak görülmektedir ki bu üç mahallenin birleşmesinden oluşan nüfustur.

Şekil 3.5: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahallesi uydu görüntüsü

Kandilli Mahallesi tarım arazilerine sahip olan ve aktif bir şekilde tarımla uğraşan bir yapıya sahiptir. Mahalle dağınık bir yerleşme yapısına sahiptir. Birbirinden uzak evlerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Kandilli Mahallesi de iklimsel şartlar bakımından tamamen Akdeniz iklimini yansıtmaz. Konumu itibariyle yükseltisi olan bir mevkide yer alır. Adana şehrinin bulunduğu ova tabanına göre daha engebeli olması yaşam koşullarını ve yerleşmeye dair sunulacak birçok hizmeti etkiler. Kış şartları daha ağır geçmekte karla mücadele ve don olayları görülebilmektedir. Belediyecilik hizmetlerinin bu niteliklere göre şekillenmesi elzemdir. Zira Adana büyükşehir belediyesinin ova tabanı ve güney kesimlerinde, bu mahallede yaşanandan daha başka klimatik ve jeomorfolojik sorunlar söz konusu olmaktadır.

Mahallenin geçim kaynakları tarım ve hayvancılık olsa da sınırlı bir yapıda olmasından dolayı yerleşme göç verme eğilimindedir (Şekil 3.5).

Mahallenin tabelasındaki simgeden de anlaşıldığı üzere tarımla uğraşan bir yerleşmedir. Yerleşmenin dağ eteğinde kurulduğu görülmektedir. Etraftaki taşlardan yolun asfalt olmadığı tali yol olduğu anlaşılmaktadır. Mahalle arasının yolu asfalt ya da parke taşı değil tamamen toprak yoldur. Mahallenin çevresini ormanlık alanları kaplamaktadır. Hane sayısının azlığı ve görüntüdeki yapının tek olduğu etrafında başka bir hanenin olmaması dağınık bir yerleşme düzeni olduğunu göstermektedir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahallesi girişi

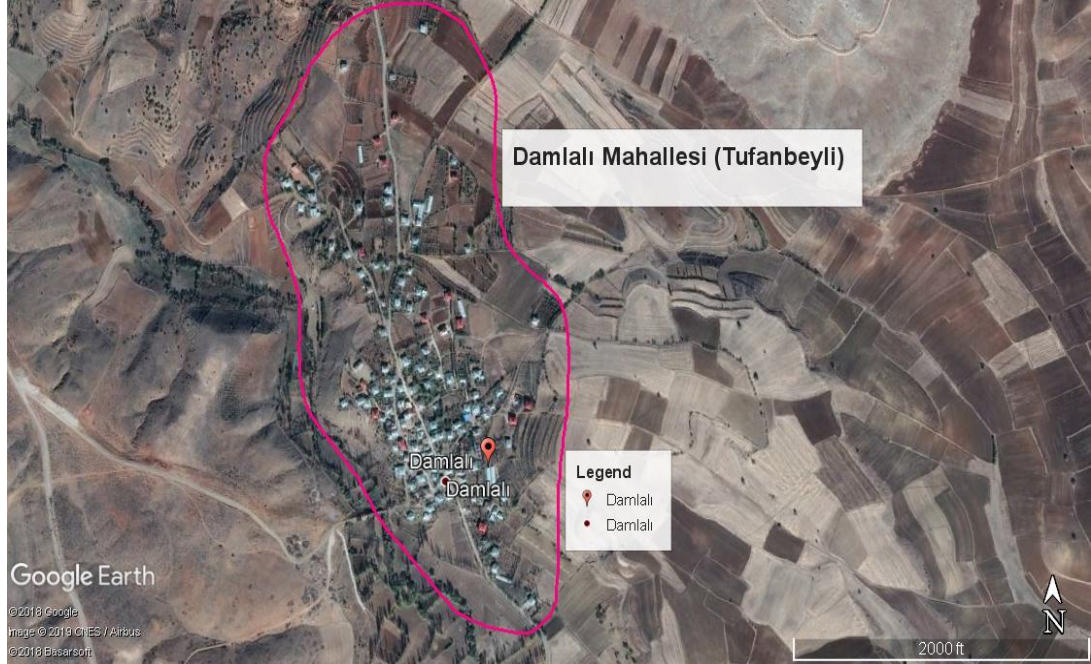
Haneler birbirinden taşlardan örülen avlu duvarlarıyla ayrılmıştır. Taş hem Akdeniz bölgesinde en çok bulunan doğal malzeme olup hem de masraf gerektirmediğinden tercih edilmektedir. Elektrik telleri gibi kabloların tahta direkler aracılığıyla yer üstünden geçtiği görülmektedir. Mahalle arası yolların toprak yol olduğu ve tek şerit olması elde edilen diğer bulgulardandır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7: Saimbeyli İlçesi Kandilli Mahalle yapısı

Bir diğer uzak yerleşim alanı Damlalı mahallesidir. Fark edildiği üzere diğer iki mahalleden farklı olarak nispeten daha düz ve çevresi tarım alanlarıyla kaplıdır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi uydu görüntüsü

Damlalı Mahallesi Tufanbeyli İlçe Merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta bulunan bir mevkide yer alır. Ancak bu mahalle ilçe merkezine yakın olmasına rağmen hem mahalle olarak hem de ilçe olarak Adana şehir merkezine yaklaşık 152 km uzaklıktadır. Büyükşehir Belediye hizmetleri bakımından gerekli ihtiyaçlar karşılanmadığı belirlenmiştir (Şekil 3.8, 3.9 ve 3.10). Damlalı mahallesi merkeze uzak konumda bulunmasına rağmen yerleşme fonksiyonları, Kandilli ve Yerebakan mahallelerine göre daha iyi bir konumdadır. Etraftaki alanlarda kuru tarım yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hanelerin yapısının daha düzgün bir yapıda olduğu bir ya da iki katlı olduğu görülmektedir. İnsanlar geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Bunu da fotoğraftaki tarım toprakları ve seralar ispatlamaktadır. Haneler, ihtiyaçlarını bahçelerinin küçük bir bölümünde uyguladığı sera yöntemiyle temin etmektedirler. Adana ilinin büyük bir kısmı Çukurova kısmında bulunup toprak yapısı alüvyonal olsa da bu bölgenin topraklarının kırmızı toprak (Terra-Rossa) olduğu görülmektedir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi konut ve tarım şekli

Her ne kadar binaların yapısı daha düzgün olsa da çevrede düzen olmadığı atıkların etrafa gelişigüzel bırakıldığı görülmektedir. Bu durum çevre sorunlarını oluşturmaktadır. Ayrıca fotoğrafın bir bölümünden de anlaşılacağı üzere kış aylarında kar yağışı görülmektedir. Bu durum zaten şehir merkezine uzak bir konumda olan yerleşmenin ulaşım faaliyetlerinin aksamasına sebep olabilmektedir. Mahalle dağlık bir alanda nüfuslanmıştır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10: Tufanbeyli İlçesi Damlalı Mahallesi çevre düzeni

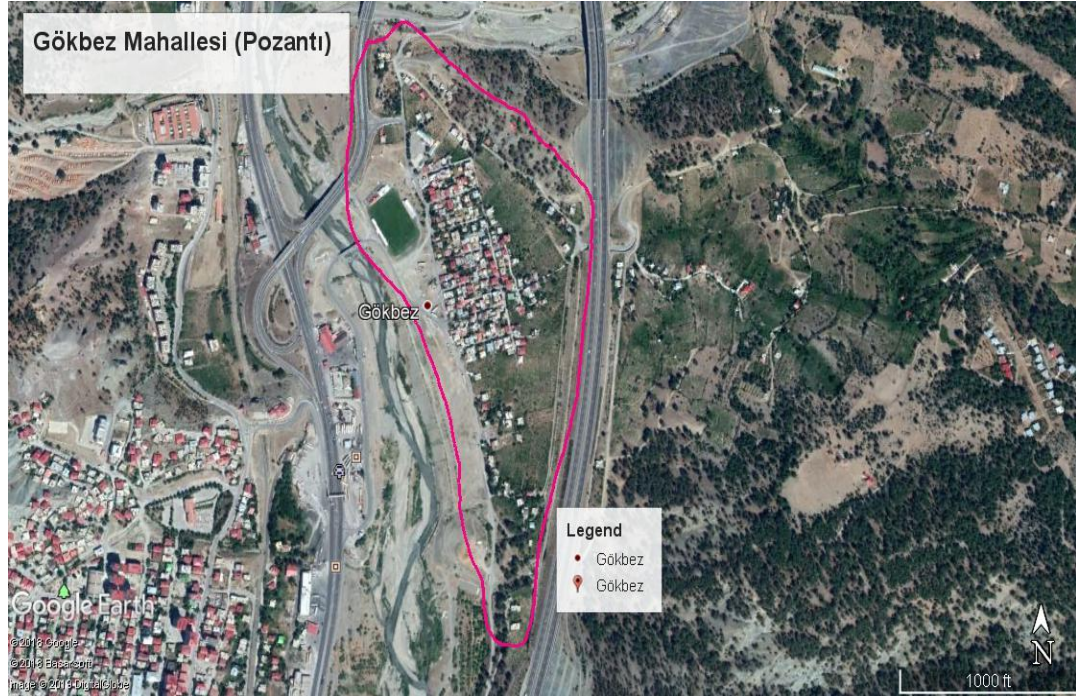

Kış aylarında yolların kapanabileceği ihtimalinden dolayı olası bir sorunda kriz yaşanmaması adına belediyede bu konuda yeni alt birimlerin oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca Damlalı Mahallesi, Tufanbeyli ilçe merkezine yakın olsa da kış aylarında bu mahallede yaşayan insan sayısı çok azdır. Gerek ekonomik geçim kaynaklarındaki sorunlar gerekse eğitim gibi ihtiyaçların karşılanmaması bakımından insanlar göç etmektedirler. Bu yerleşme, kış aylarındaki nüfusun azalıp yazın ise artması bakımından yayla yerleşim birimini andırmaktadır.

Bir diğer inceleme yapılan mahalle Gökbez'dir. Bu mahallenin fiziki yapısı incelendiğinde konum itibarıyla şehir merkezine uzak olan bir yerleşme konumunda

olsa da Pozantı ilçe merkezine yakındır. Gökbez yerleşkesi gelişmiş bir yol ağı üzerinde kurulmuş bir mahalledir. Bu mahallenin hemen yakınından otoyol geçtiği görülmektedir. Yerleşme biriminin yakınlarında bir futbol sahasının varlığı dikkat çekmektedir. Bu mahalledeki meskenlerin birine yakın olarak konumlandığı toplu yerleşme birimi olarak kurulduğu fark edilmektedir. Otoyolun sağ tarafındaki diğer konutlar için toplu yerleşmenin var olduğu söylenemez. Pozantı ilçesine bağlı olan bu mahalle dağ eteğine kurulmuş iklim bakımından karasal iklimin izlerini taşımaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: Pozantı İlçesi Gökbez Mahallesi uydu görüntüsü

Bu mahallede kış şartları güneye nispeten daha zorlu geçmektedir. Her ne kadar güneş enerji sistemi kurulmuş olsa da kış aylarında bu sistemden faydalanılamamaktadır. Güneş enerji sistemi elektrik üretme amacıyla değil daha çok su ısıtma amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bölgenin geçiş iklimi özelliği gösterdiği düşünüldüğünde özellikle kış aylarında faydalı olmamaktadır. Konutların yapısı şekil itibariyle incelendiğinde bir ya da iki katlı olduğu genel olarak küçük bir bahçe içinde müstakil olarak şekillendiği görülmektedir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12: Pozantı İlçesi Gökbez Mahalle yapısı

Mahalledeki sokak yolu incelendiğinde yolların toprak yol olduğu, elektrik direklerinin yer altından değil de yüzeysel bir hat oluşturduğu görülmektedir. Gökbez mahallesi ise Pozantı ilçe merkezine 2 km, Adana şehir merkezine 102 km uzaklıkta olan bir mahalledir. Gökbez mahallesi şehir merkezine uzak olsa da ilçe merkezine yakın olmasından dolayı durumu diğer üç merkezden (Damlalı, Kandilli, Yerebakan mahalleleri) daha iyidir. Belediye hizmetleri bir nebze ulaşmıştır. Ancak Gökbez mahallesinin de çevre düzenlemesi, üst yapı hizmetleri, cadde- sokak bakımı gibi çalışmalara ihtiyacı vardır. Şehir merkezine ulaşım sorununu ilçe merkezine yakın olmalarından dolayı ilçedeki ulaşım araçlarıyla karşılanmaktadır. Ancak örnek seçilen konumların tamamının belediye hizmetlerinden tam olarak faydalanamadığı anlaşılmaktadır (Şekil 3.11, 3.12 ve 3.13).

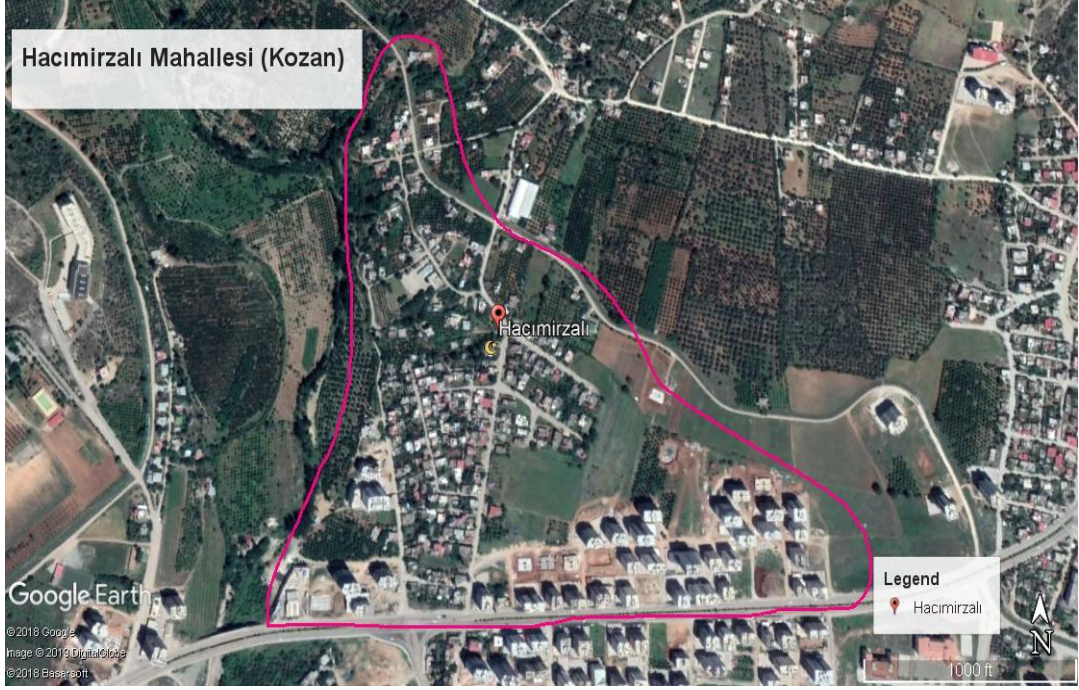
Şekil 3.13: Pozantı İlçesi Gökbez Mahallesi konut ve yol yapısı

Merkeze orta ölçekte yakın seçilen konumlardan Saygeçit (İmamoğlu), Hacimirzalı (Kozan), İmran (Ceyhan), Küçük Karataş (Karataş) mahallelerinin durumları değerlendirilmiştir.

Hacimirzalı mahallesi merkeze orta yakın ölçekte seçilen konumlar sınıflandırmasında Kozan İlçesine çok yakın bir mevkide olmasına paralel olarak gelişme yolunda hızla yol kat etmektedir. Tarım alanları etrafta görünse de uydu görüntüsü incelendiğinde ve yerinde yapılan birebir gözlemler doğrultusunda spor tesisi, bakkalı, cami gibi mahalle sakinlerinin ihtiyaçlarını kısmen karşılayacak olanaklara sahip olduğu görülmüştür. Bunun nedeni konum itibariyle Kozan ilçe merkezine çok yakın olmasıdır. Ancak alt yapı, üst yapı gibi çalışmalar olsa da yeterli seviyede değildir. Hacimirzalı Mahallesi, Turgutlu Mahallesi ve Kozan ilçe merkeziyle birbirine çok yakın güzergâhta bulunmasından dolayı bir takım konularda gelişme eğilimi göstermiştir (Şekil 3.14).

Şekil 3.14: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi uydu görüntüsü

Konut düzenlemelerinin yine kırsal doku izleri taşıdığı meskenlerin bir ya da iki katlı olduğu görülmüştür. Evlerin çevresinde küçük bahçeleri olan müstakil yapılanmalar mevcuttur. Evlerin çatılarının dam sisteminde olduğu ve güneş enerji sistemi kurulduğu görülmüştür. İnsanlar, güneş enerji sistemini özellikle kış ayında sıcak su elde etmek amacıyla kullanmaktadır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi girişi

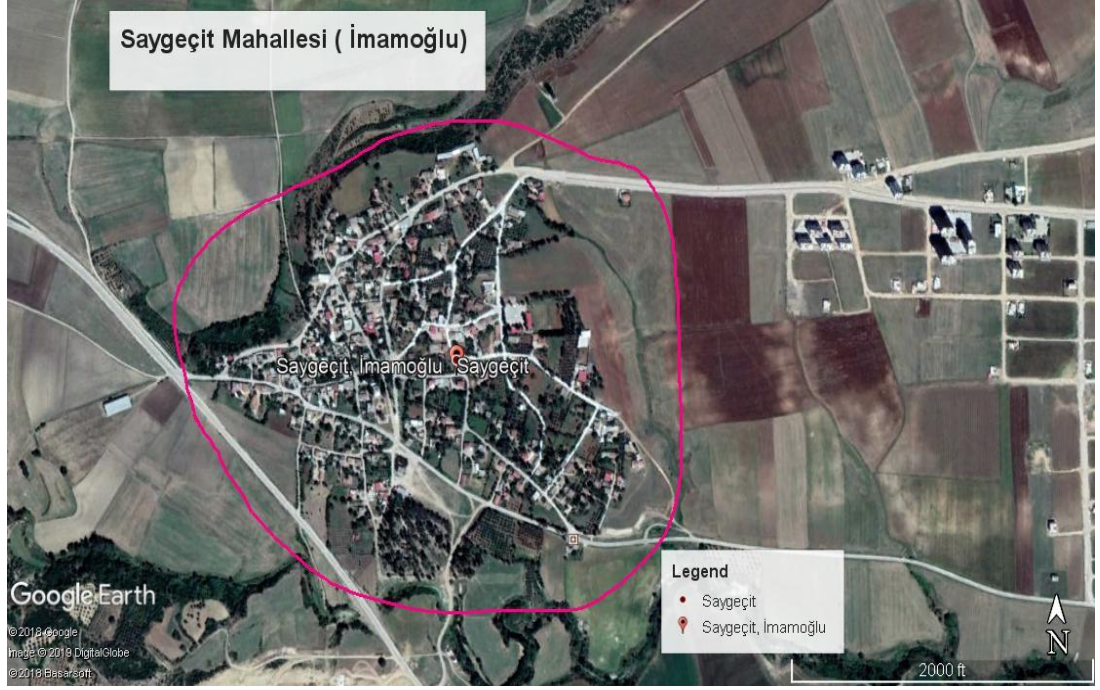
Mahalleye genel bir bakış açısıyla bakıldığında yolların bakımının eksik olduğu, ilçe merkezine yakın olduğu fark edilmektedir. Yüksek katlı binaların varlığı ilerde mahalle ile ilçe merkezinin neredeyse iç içe geçeceğini göstermektedir. Buna rağmen belediye hizmetleri yeterli düzeyde değildir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16: Kozan İlçesi Hacımırzalı Mahallesi genel görüntüsü

Saygeçit Mahallesi İmamoğlu ilçe merkezine yakın olan bir konumdadır. Belediye hizmetleri bakımından yeterli düzeyde olmamakla birlikte ufak gelişmeler vardır. Alt yapı, yol gibi çalışmalar başlatılmış olup yeterli düzeyde değildir. Saygeçit Mahallesinde toplu konut çalışmalarının başlamasıyla birlikte yapılanmaya girse de mahallenin toplu konut arazisi dışında kalan bölümleri fotoğraflardan da anlaşılacağı üzere eski köy havasından izler taşımaktadır. Bölgeye doğal gaz, imar gibi çalışmaların gelmesi yerel halk tarafından beklenmektedir (Şekil 3.17).

Şekil 3.17: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi uydu görüntüsü

Konutların düzeninde kırsal havası hissedilmektedir. Sokak araları parke taşı olsa da çevre düzenlemesinin olmadığı görülmektedir. Mahallede dar bir alanda imar faaliyeti olsa da genele yansımaları henüz gerçekleşmemiştir. Mahallenin büyük bir kısmı geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır (Şekil 3.18 ve 3.19).

Şekil 3.18: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi sokağı

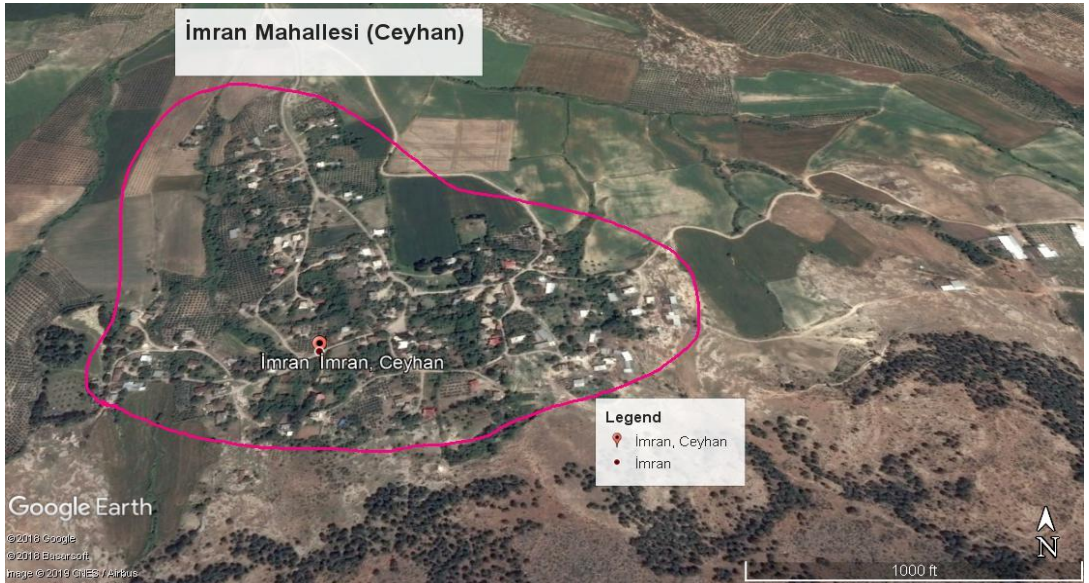

Şekil 3.19: İmamoğlu İlçesi Saygeçit Mahallesi evleri

İmran Mahallesi Ceyhan merkeze ve Adana merkeze konum itibariyle uzaktır. İmran Mahallesi Büyükşehir Belediye hizmetlerinin birçoğundan mahrumdur. Diğer kırsal yerleşmeler gibi İmran Mahallesi de tarım ve hayvancılıkla geçimini sürdürmektedir. Görüntüdeki tarım alanları bu düşüncüyü kanıtlamaktadır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20: Ceyhan İlçesi İmran Mahallesi uydu görüntüsü

İmran Mahallesi kırsal kesimde yer alan ve yol bakımı düzenli olmayan bir yerleşimdir. Yapılan çalışmalar sonucunda alt yapı, üst yapı gibi hizmetlere ihtiyacı

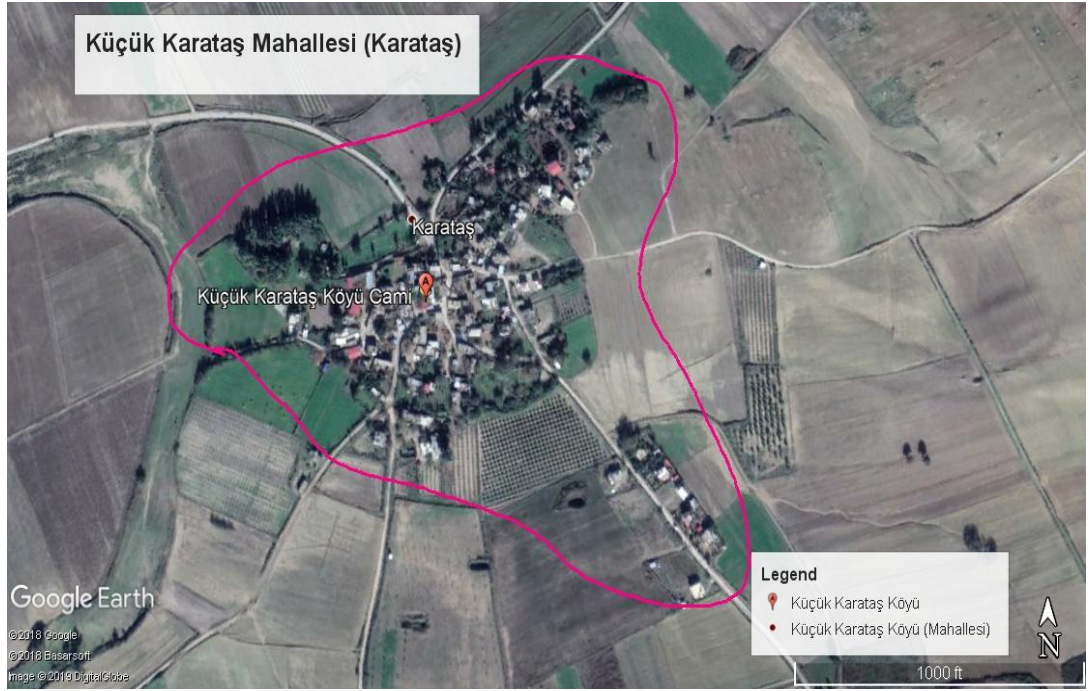
olmasının yanı sıra en temel ihtiyacı sudur. Anket katılımcılarından alınan bilgilere göre su şebekesi bakımına ihtiyaçları olduğu sularının kireçli olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.21).

Şekil 3.21: Ceyhan İlçesi İmran mahallesi girişi

Küçük Karataş mahallesinin bulunduğu bölgede halk geçimini tarımdan sağlamaktadır. Şehir merkezine orta uzaklıkta bulunan bir yerleşmedir. Küçük Karataş Mahallesi diğer örneklerdeki yerleşmeler gibi daha çok kırsal yerleşme özelliği göstermektedir. Mahalledeki haneler daha çok dairesel yerleşme özelliği göstermektedir. Haneler dairesel yerleşme sisteminde cami merkeze alınarak etrafında toplanılmıştır. İnsanlar tarımla uğraşsa da Karataş sahiline yakın olmasından dolayı geçim kaynakları arasında balıkçılık da gösterilebilir. Mahalle çevresinde ormanlık alanların fazla yer kaplamadığı görülmektedir (Şekil 3.22).

Şekil 3.22: Karataş İlçesi Küçük Karataş Mahallesi uydu görüntüsü

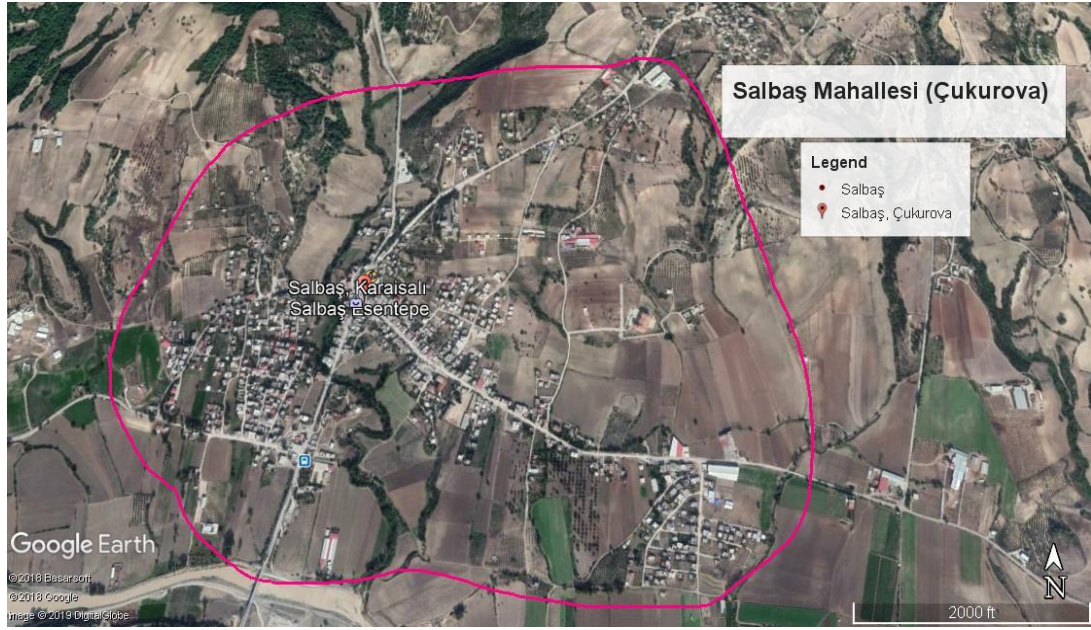
Küçük Karataş, tabeladaki gibi halen köy ismini kullanmaktadır. Küçük Karataş köyü mevki itibariyle sahile yakındır. Ancak belediye hizmetlerinin anket sonuçlarına göre bakıldığında da yeterli seviyede ulaşamadığı görülmektedir. Küçük Karataş mahallesinin altyapı, üstyapı hizmetlerinin dışında çevre düzenlemesi, park-bahçe düzenlemeleri gibi çalışmalara da özellikle ihtiyacı vardır (Şekil 3.23).

Şekil 3.23: Karataş İlçesi Küçük Karataş Mahallesi

Anketten elde edilen sonuçları bu kısımda eklenen fotoğraflar ve uydu görüntüleri desteklemektedir. Merkeze yakın ölçekte bulunan Gölbaşı (Seyhan), Salbaş (Çukurova), Alihocalı (Yüreğir) ve Karlık (Sarıçam) mahalleleri Büyükşehir yasasına göre mahalle olsa da halen kırsal kesim havasından kurtulamamıştır. İnsanların temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (Şekil 3.24).

Şekil 3.24: Çukurova İlçesi Salbaş Mahallesi uydu görüntüsü

Salbaş bulunduğu konum itibariyle en büyük en düzenli mahalledir. Dağ yamacından ziyade ova kısmına yaklaşan bir güzergâhta yer almaktadır. Yöre halkının geçimini tarımdan sağladığı anlaşılmaktadır. Çukurova isimli yeni bir ilçenin kurulması ve büyükşehir belediye yasası sonrasında bazı mahallelerin sınırları değiştirmiştir. Salbaş da bunlardan biridir. Salbaş mahallesinde altyapı, üstyapı, yolların bakımı ve ulaşım gibi büyükşehir belediyesi hizmetleri birincil ihtiyaçları büyük bir oranda giderilmiştir ama tam olarak tamamlanmamıştır. Bunun nedeni merkeze yakın olmasından ziyade, belediyenin turistik mekânları tanıtmak amacıyla zaman zaman girişimlerde bulunmasıdır. Buna yönelik yapılan çalışmaların yol güzergâhına yakın olmasından dolayı bazı hizmetler Salbaş'a daha hızlı ulaşmıştır (Şekil 3.24 ve 3.25).

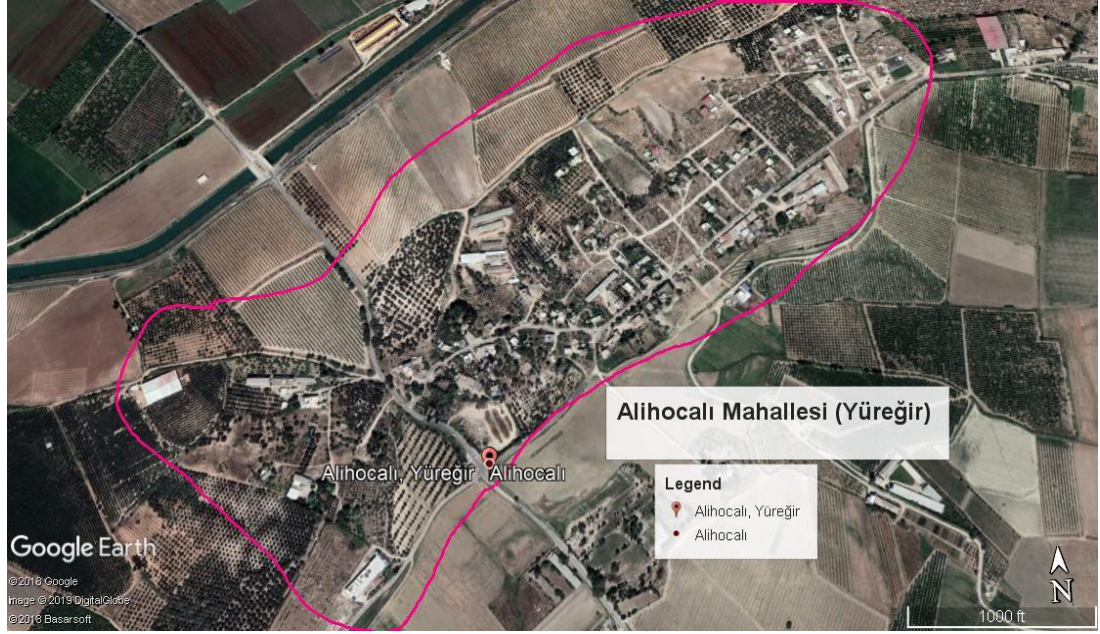
Şekil 3.25: Çukurova İlçesi Salbaş Mahallesi yapı şekli

Elektrik direklerinin tahta yerine demirden yapıldığı, ev ve eklentilerinin daha sistemli bir şekilde uzandığı ve mahallede cami, bakkal gibi hizmet alanlarının olduğu görülmektedir. Ancak evlerin çatı sistemlerinin geneline bakıldığında Akdeniz bölgesinin genel dam yapısından farklı olarak üçgen sistem yapılmıştır. Bu daha çok kar yağışı ya da yoğun bir şekilde yağış alan yerlerde su ve kar birikmesini önlemek adına tercih edilmektedir (Şekil 3.25).

Bir diğer mahalle şehir merkezine orta uzaklıkta bulunan Alihocalı mahallesidir. Bu yerleşmede insanlar geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadırlar. Tarım arazileri geniş yer kaplamaktadır ve dağ yamacından ziyade ova kısmında bulunmaktadır. Haneler daha çok tarım alanları çevresinde konumlanmıştır. Sulama kanallarının varlığı tarımı kolaylaştırmaktadır (Şekil 3.26).

Şekil 3.26: Yüreğir İlçesi Alihocalı Mahallesi uydu görüntüsü

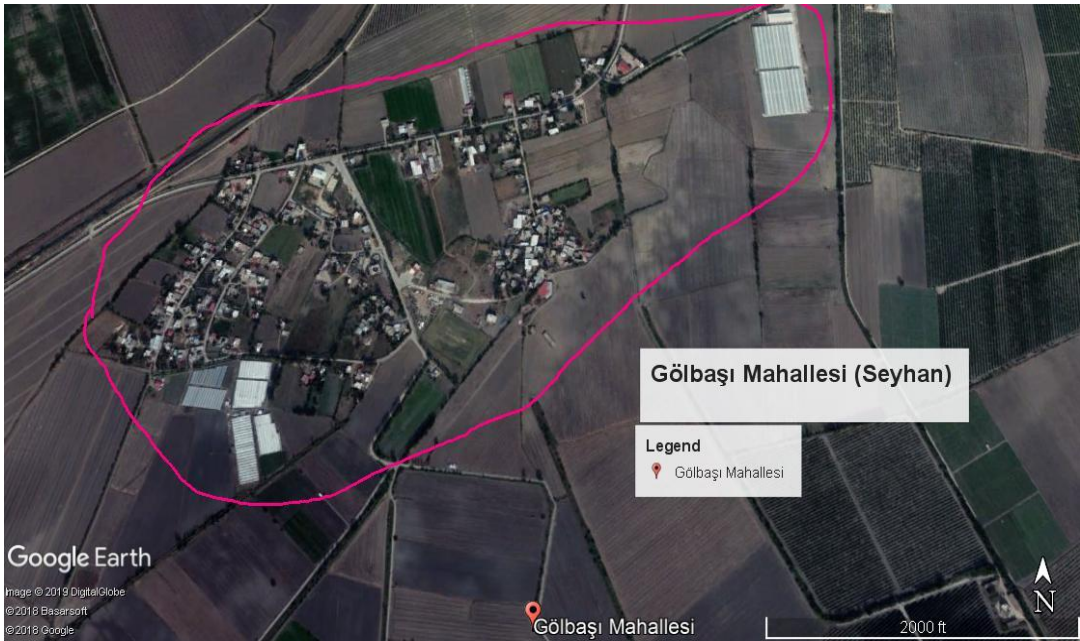
Yüreğir ilçesine bağlı olan Alihocalı mahallesinin, idari olarak mahalle olmasına rağmen tabelasında Alihocalı köyü ifadesi yazmaktadır. Alihocalı mahallesi merkeze yakın ölçek sınıfında yer alan bir konumda olmasına rağmen yol bakımı, ulaşım gibi birçok konu bakımından Büyükşehir Belediye hizmetlerinden mahrumdur. Fotoğrafta yer alan tabelanın arkasında bulunan yolun tek şeritli ve bozuk olduğu görülmektedir. Merkeze ulaşımı sağlayan dolmuşlar gün içerisinde servis verirken günün her saatinde olmamasından dolayı insanlar ulaşımında kendi imkânlarını kullanmaktadır. Çünkü mevcut ulaşım seferi özellikle bu mahalle için değildir ve sadece mahalleden geçmemektedir. Yolcuları mahalleye yakın bir konumda indirip güzergâhındaki başka bir mahalleye hareket etmektedir. İnsanlar kalan yolu mahalleye ulaşmak için kendileri tamamlamaktadırlar (Şekil 3.27).

Şekil 3.27: Yüreğir İlçesi Alihocalı Mahallesi girişi

Bir diğer mahalle Gölbaşı'dır. Mahalleye ait uydu görüntüsü incelendiğinde mahallenin Çukurova olarak bilinen ova kısmı çevresinde kurulduğu tarım alanları sayesinde anlaşılmaktadır. Bu bölgeden yetiştirilen tarım ürünleri mahalleye çok yakın bir noktada bulunan hal ve pazarlara ulaştırılıp satılmaktadır. Mahalle halkı tarımın yanında hayvancılıkla da uğraşmaktadır (Şekil 3.28).

Şekil 3.28: Seyhan İlçesi Gölbaşı Mahallesi uydu görüntüsü

Seyhan İlçesine bağlı olan Gölbaşı Mahallesi, mahalle içerisindeki yolun parke taşı olduğu fark edilmiştir. Ancak çevre düzenlemesinin olmadığını yeşil alanların sadece tarım alanları olduğu dikkat çekmiştir (Şekil 3.28 ve 3.29).

Şekil 3.29: Seyhan İlçesi Gölbaşı Mahallesi sokağı

Mahalle yapısı Karlık ve Alihocalı mahalleleri gibi yakın ölçekte olsa da onlara kıyasla belediye hizmetleri daha çok ulaşmıştır. Ancak mahallenin şehir içine ulaşan yolun yol bakım çalışmasına ihtiyacı olduğu görülmektedir. Ayrıca konut düzenlemelerine bakıldığında diğer örneklerdeki gibi evler bir ya da iki katlıdır. İmar ve konut düzenleme çalışmaları tam olarak sistemli bir şekilde yapılmamaktadır. Mahalledeki evlerin Salbaş mahallesinin aksine genellikle Akdeniz bölgesine has olan düz beton olan dam olarak adlandırılan sistemde olması dikkat çekicidir (Şekil 3.30).

Şekil 3.30: Seyhan İlçesi Gölbaşı mahallesinden bir kesit

Diğer mahalle olan Karlık mahallesine ait uydu görüntüsüne ve yerinde yapılan gözlemlere göre bu mahallenin tam olarak tarımla uğraşmakta olduğu ve tarım arazilerinin geniş yer kapladığı görülmektedir. Merkeze yakın bir konumda bulunsa da birçok noktada belediye hizmetlerinin eksik olduğu görülmüştür. Dikkat çeken diğer nokta aynı Salbaş mahallesinde olduğu gibi Karlık mahallesinin Yüreğir ile bağlantılı bulunmasıdır. Sarıçam ilçesi kurulmadan önce Yüreğir ilçesine ait olan bu mahalle Sarıçam ilçesinin kurulmasıyla yeni ilçeye bağlanmıştır. Mahalle olarak evler genel olarak yakın mesafelerde toplu yerleşim olarak konumlanmıştır. Mahalle arazilerinin büyük bir kısmı tarım alanları olarak ayrılmıştır (Şekil 3.31).

Şekil 3.31: Sarıçam İlçesi Karlık Mahallesi uydu görüntüsü

Karlık mahallesi konum itibariyle merkeze çok uzak olmamakla beraber mahalle sakinleri halen tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Mahalle tabelasının etrafında hayvanlar için yetiştirilen ekinler görülmekle beraber evlerinin yapısının bir ya da iki katlı olduğu ayrıca tabela etrafında köyün giriş yolunun asfalt ya da parke taşı olmadığı dikkat çekmektedir. Bölgenin belediye tarafından gün içerisinde belirli zaman aralıklarla düzenlediği belediye otobüs seferleri kısmi olarak ulaşım sorununu çözmüştür. Ancak bu durum yeterli olmamaktadır. Örneklem seçilen bu dört merkezin merkeze yakın ölçekte konum seçilmesine rağmen bütün yapılan çalışmalar sonucuna göre Büyükşehir yasasına bağlı olarak köyden mahalleye dönüşmesine rağmen halen kırsal kesimdeki köy görüntüsünden kurtulamadığı ve belediye hizmetlerinin halen bazı noktalarda yetersiz kaldığı görülmektedir (Şekil 3.32).

Şekil 3.32: Sarıçam İlçesi Karlık Mahallesi

Bu soruların yanıtları ve diğer veriler incelendiğinde belediyenin tüm bu hizmetleri eksiksiz bir şekilde tüm yerleşme sınırına götüremediği görülmüştür. Her ne kadar yeni yasayla büyükşehir dönüşmüş olsa da yeni yasanın hizmet götürme sınırlarının genişlemesi Adana ilini etkilemiştir. Yasa ile hizmet götürülmesi gereken tüm noktalara henüz ulaşılamamıştır. Yerebakan gibi bazı uzak mahalleler kaderine terk edilmiş hükmündedir ve birçok hizmetten mahrumdur. Bu gibi kırsal kesim yerleşmeleri her geçen gün şehir merkezine göç dalgasını arttırmaktadır. Yasa beraberinde köy kavramını kaldırıp mahalle kavramını oluştursa da eski mahalleler dışındaki yeni dönüşen mahallelerin büyük bir kısmında verilerden anlaşıldığı üzere sadece adı değişmiştir. Yerleşim alanında hala köy düzeni devam etmekte ve hizmetler yetersiz kalmaktadır.

Büyükşehir yasasıyla beraber 2012 yılından itibaren yayınlanmış birkaç yerel gazete haberi de tezi desteklemesi adına örnek olarak incelenmiştir. Ek 3'de büyükşehir belediyesine dönüşüm için illerin merkez nüfusunun 750 binden fazla olması gerekirken bazı illerin bu kritere uymadığı şeklinde gündem verilmiştir. Ek 5'de nüfus yoğunluğu ve coğrafi ölçek doğrultusunda illere uygulanan bütçe dağıtımında adil olunması gerektiği hakkında ve Ek 6'da il özel idarelerinin kapatılmasına dair doğacak olumsuzluklar haber yapılmıştır. İl özel idarelerinin kapatılmasıyla köyler mahalleye dönüşse de bu yerleşmelerin ihmal edileceği endişesi belirtilmiştir. Ayrıca

bu habere göre büyükşehir belediyesi olan illere imar kolaylığı sağlanırken büyükşehir olmayan diğer illerde bu yapının olmamasından dolayı imar gibi konularda adil olunmayacağı bildirilmiştir.

Gazete haberlerinden de anlaşılacağı üzere yasal süreç işleme konmuş olsa da köy yerleşmelerinin tüzel kişiliğinin değişmesi yeni sürecin getirilerini tam anlamıyla sağlamamıştır. Bulgular ve değerlendirme kısmından elde edilen bilgiler ışığında köyler sadece yasal isimleri değişmekle kalmış, gerçekte ise köy işlevlerini yerine getirmektedir. Elde edilen veriler ışığında, yasal süreç başlamış olmasına rağmen büyükşehir belediye hizmetlerinin tam anlamıyla bütün il sınırlarına ulaşmasının daha çok uzun zaman alacağı düşünülmektedir.

Kırsal mahalle ile kentsel mahalle algısı arasındaki farklar Adana ilinde net bir şekilde hissedilmektedir. Büyükşehir yasasından önce mahalle olarak kurulan yerleşmeler ile yasa sonrası köyden dönüşen mahalleler arasındaki hizmetsel farklar bulunmaktadır. Başka bir durum ise köylerin kaldırılmasının sonucu olarak köy sakinlerinin belediyeye birçok hizmet için vergi ödemesi gerekmektedir. Bu durum 6360 sayılı yasanın geçici madde başlığı altında düzenlenerek 5 yıl boyunca vergi alınmaması olarak belirlenmiştir (Erat ve Kaçer, 2016: 112-120). Bu da demektir ki vatandaş tanınan sürecin sonunda çöp vergisi, konut vergisi gibi bir takım hizmetler için büyükşehir belediyesinin tarifesinden vergi ödeyecektir. Kırsal kesimde yaşayan halk için bu durum olumsuz bir etki oluşturmaktadır.

Bu çalışma da örnek olarak belirlenen yerleşmelerin tamamı kırsal mahalle olmasına rağmen mahalleler arasında bile merkeze yakınlık söz konusu olduğunda gözle görülür bir şekilde fark vardır. Bu farklılıklar, anketler, birebir görüşmeler, görüntüler ve fotoğraf yardımıyla elde edilen bulgular aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Bütün incelemeler sonucunda;

- Köy tüzel kişiliğinin değişmesiyle eski köy yeni mahallelerdeki toprak, arazi gibi taşınmazlar hakkında meydana gelen sorunlar,

- Yerel Yönetimlerin yetkilerini Büyükşehir Belediyelerine devretmesiyle artan nüfusun da etkisiyle belediye hizmetlerinin vatandaşa yeterli düzeyde ulaşamaması,
 - İl Özel İdarelerin ve belde belediyelerinin yetkilerinin kaldırılmasıyla gerekli hizmetlerin en yakın yerel yönetim birimlerinden karşılanamaması,
- gibi faktörlerin oluşturduğu sorunların meydana geldiği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Belediyelerin yönetim sisteminde çok güçlü ve eski bir geçmişi vardır. 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri kanunu ile büyükşehirlerin sınırları yeniden düzenlenmiştir. 2012 tarihinde 6360 sayılı kanunla 30 ilin yönetsel alanı, Büyükşehir Belediyelerinin hizmet alanı haline getirilmiş ve bu illerin il özel idareleri kanunla kaldırılıp görev ve yetkileri Büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Ancak Adana'da Büyükşehir Belediyesinin kuruluşu 6360 sayılı kanundan çok daha eski bir zamana dayanıp köklü bir tarihsel süreci kapsar. Adana belediyesi 1871 tarihinde kurulmuş olup 1986 tarihinde 3306 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesi statüsüne girmiştir. Bu çalışmada 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile İdari bölünüş sistemi içerisinde köy tüzel kişiliğinin mahalle kavramına dönüşümünün yerleşmeler üzerindeki etkisi, Adana İli örneği üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmanın içeriğinde değişen belediye sınırları ile yerleşmelerin değişen statülerinin yerleşmelere etkilerine değinilmiştir. Çalışmanın kapsamında kanunla hedeflenen konuların tam anlamıyla başarılamadığı, birçok mahalleye hizmetlerin götürülemediği ve bu hizmetlerin tüm noktalara ulaşmasının çok uzun zaman alacağı görülmüştür. Büyükşehir sınırlarının kentsel alanları ifade ettiği daha önce belirtilmiştir. 2013 yılında meydana gelen son düzenlemelerin ardından 2019 yılına kadar 6 yıl geçmiş olmasına rağmen ve özellikle bulgular ve değerlendirme başlığında belirtildiği üzere mahalle olan yerleşmeler henüz kentsel sınıfına girememektedir. Belediyenin hizmet alanı genişlemiştir ancak şehrin her noktasına hizmetleri ulaştıramamaktır.

Çalışmanın özünü literatür taramasından elde edilen bilgiler, uygulanan anket ve sonuçları, birincil kaynaklardan (örneklem seçilen merkezlerdeki muhtar ve halkla yapılan görüşmeler) ve gazete kupürlerinden elde edilen bilgiler oluşturmuştur. Bu uygulamalardan:

- Büyükşehir Belediye hizmetlerinin ulaşımının tüm il üzerinde eşit şekilde dağılmadığı,

- Merkeze yakın, orta yakın ve uzak ölçekte seçilen örneklerde hizmetlerin büyükşehir belediye merkez konumuna yakın olan mahallelere daha hızlı ulaştırılırken merkezden uzaktaki mahallelere hizmet ulaşımının iletilmediği,
- En önemli gereksinimlerin alt yapı- üst yapı, yol çalışması ve ulaşım gibi hizmetler olduğu ve bu hizmetlerin mahallelere ulaşmadığı, merkeze uzak ölçekte seçilen örneklerde bu sorunun etkilerinin daha çok fark edilmekte olduğu,
- Köyden mahalleye dönüşen yerleşmelerin büyük bir çoğunluğunun kırsalda olması, coğrafi güzelliklerinin tam bir doğa harikası olması ve yeşil alanların çok olmasına rağmen değerlendirilemediği bunun da merkeze orta yakın ile uzak ölçekte seçilen yerleşmelerde net bir şekilde hissedildiği,
- Yine özellikle merkeze uzak olan mahallelerin özellikle kış aylarında büyük iklimsel sorunlarla karşılaşmış ve ulaşım bakımından mahrumiyet yaşadıkları,
- Merkeze uzak olan Tufanbeyli, Saimbeyli, Feke ve Pozantı İlçelerinin merkeze uzaklığının yanı sıra özellikle coğrafi yapılarının (iklim, yükselti ve engebenin fazla olması) etkisiyle belediye hizmetlerinin ulaştırılmasında çeşitli sorunlarla karşılaşılırken bu ilçelere bağlı olan mahallelerin imkânsızlıklara daha çok maruz kaldığı ve bu durumun kendilerine özgü hizmet ihtiyacı oluşturduğu,
- Köy tüzel kişiliğinin mahalleye dönüşmesine rağmen sadece isim olarak dönüştüğü hala köy kriterlerini taşıdığı birçok mahallenin nüfus kriterini bile sağlamadığı,
- Merkeze yakın ölçekte seçilen örneklerde alt yapı- üst yapı hizmetleri, yol çalışması, ulaşım gibi hizmetler kısmen de olsa yerine getirilmekte olduğu ve o bölgelerin bu hizmetler dışında çevre düzenlemesi, cadde- sokak bakımı, sosyal tesis, park- bahçe yapımı, imar faaliyetleri gibi çalışmalara gereksinim duyduğu, sonuçlarına ulaşılmıştır.
- İdari sınırlar belirlenirken coğrafi faktörler dikkate alınmamıştır. Bu durum hizmetlerin aksamasına sebep olmuştur. Örneğin Salbaş Mahallesi önce bağlı olduğu Karaisalı ilçesinden alınıp daha merkezdeki Çukurova ilçesine bağlanmıştır. Bu iki yönetim birimi farklı coğrafik özelliklere sahiptir.

- Büyükşehir belediyelerinin sınırlarının genişletilmesi il özel idarelerinin kaldırılmasına neden oldu. Bu durumda il özel idarelerinin yetki ve sorumlulukları büyükşehir belediyelerinde belediye meclislerine aktarılmıştır. Söz konusu değişimin hizmet iletiminde büyük bir değişikliğe neden olmadığı görülmüştür.

Belediyeler bünyesinde kapatılan il özel idaresinin görevlerini üstlenen kırsal yerleşmeler birimleri kurulmuştur. Buna rağmen bu birim tam olarak işlevini yerine getirememektedir. Bu nedenle bu birime bağlı olarak yeni alt kollar oluşturulup çalışmaların hızlandırılması, yerinden denetimin sağlanması bunu yapabilmek için de yeni hizmet birimlerinin oluşturulması, mali bütçe dağılımının tüm ilçe belediyelerine büyükşehir tarafından organize bir şekilde eşit dağılması gerekmektedir.

Belediyenin kırsal kesimdeki uzak mahalleler için çevre koşullarına göre hizmet götürmesi, yeni iş sahaları için teşvik programları hazırlaması, göç vermeyi engelleyerek nüfusun artırılması gereklidir. Sahil kesim ve dağlık kesimlerdeki mahallelerin çevre düzenlemesinin yapılması, alt ve üst yapı düzenlemeleri sağlanarak turizme kazandırılması önemlidir. Bütün bu çalışmaların yapılması emek, maliyet ve zaman istemektedir. Hemen bir anda olacak çalışmalar olmamakla birlikte geçen 6 yıl içinde dikkat çeken bir gelişme olmamış olması bundan sonrası için daha güçlü bir çalışma temposu gerektirecektir. Burada mahallelerin ihtiyaçlarındaki çeşitlilik dikkate alınmalıdır. Zira Adana'da birbirinden çok farklı doğal özellikleri olan mahallelerin tek bir yönetim altında toplandığı görülmüştür. İdari sistem sınırları çizilirken uygulamada yaşanan sorunlara daha çok dikkat edilmelidir. Uzaklık ve coğrafi şartların farklılığı dikkate alınmalı ve yerleşmelerin fonksiyon tipleri ortaya konurken coğrafyacıların yönetsel taksimat yapılırken konu ile ilgili görüşlerine başvurulmalıdır. Planlama ve imar çalışmaları yapılırken bölgelerin fiziki şartlarının değerlendirilmesinde yine coğrafyacıların görüşleri alınmalıdır.

Bu tez sonucunda, yerleşmenin yönetsel vasfı değiştiğinde o bölgelere götürülen faaliyetlerin coğrafi bakımdan olumlu ya da olumsuz sonucu, sağladığı katkılar değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışma Adana ili ile sınırlı olduğu için diğer Büyükşehir

olan illerin de benzer araştırmalara konu olması gereklidir. Genel olarak yönetim bilimleri penceresinden bakılan bu konunun coğrafi bakış açısıyla hazırlanmasının uygulamaya dönük olumlu sonuçları olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, F. (2014). *Kentsel Gelişme İle Ulaşım Etkileşimi: Adana Örneği*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Adıgüzel, Ş. ve Tek, M. (2014). 6360 Sayılı Yasa ve Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Değişim: Hatay Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 23/ 3: 73-102.

Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6/13: 153-176.

Akdemir, İ.O. ve Kaya, A.Y. (2014). Kentleşme Hızının Kent Morfolojisine Etkileri: Keçiören (Ankara) Örneği. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 23-24 Ekim 2014, (ss. 341-352). Ankara.

Atalay, İ. (1989). Türkiye'de Kır Yerleşmelerinin Arazi Degredasyonu Üzerindeki Etkileri. *Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi/ Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 1: 91-101.

Atalay, İ. (2005). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. (2000). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir. Ege Üniversitesi Basımevi.

Atmaca, Y. (2013). Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3/ 2: 168-184.

Ayyıldız, M., Çiçek, A. ve Ayyıldız, B. (2016). 6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının Kırsal Kesime Olası Etkileri. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Özel Sayı: 280-285.

Balık, H. ve Karakuyu, M. (2014). Türkiye’de Mülki İdari Taksimata İlişkin Yasal Mevzuatın Değerlendirilmesi ve Sorunlar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 30: 126-140.

Bekdemir, Ü., Kocaman, S. ve Polat, S. (2014). Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19/32: 277-297.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, E.A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Canpolat, H. ve Haktankaçmaz M.İ. (2010). Yerel Yönetişim Sorunları Açısından Londra Büyükşehir Yönetimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 19/1: 91-106.

Canpolat, F. A. ve Haylı, S. (2018). Coğrafi Göstergeler Açısından Türkiye’de Kırsal Değişim (1980- 2012 Dönemi). *International Journal of Human Science*, 15/4: 2229-2256.

Çağdaş, T. (2011). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 30/1: 391-416.

Çopuroğlu, M.A. (2017). Büyükşehir Belediye Sınırları İçinde Yer Alan Kırsal Yerleşmelerin Sorunları Üzerine Bir Deneme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2/2: 18-32.

Demir, K. ve Çabuk, S. (2010). Türkiye’de Metropolitan Kentlerin Nüfus Gelişimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/28: 193-215.

Demir, K.A. (2018). Yerleşme ve İdari Coğrafya Bağlamında Türk Mülki İdare Sistemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27/2: 195-212.

Demirkaya, Y. ve Koç, M. (2017). 6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüşen Köylerde Değişimin Katılım Açısından Muhtarlığa Etkisi: Menteşe ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme. *Strategic Public Management Journal*, 3/6: 124-149.

Deniz, T. ve Kantürk Yiğit, G. (2013). İdari Coğrafya Açısından Büyükşehir Belediyeleri. *International Journal of Social Science*, 6/2: 629-649.

Derdiman, C. (2012). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyumu Sorunu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2/ 1: 51-87.

Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, İ. F. (2011). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, H. ve Orhan, F. (2016). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğanay, S. ve Alım, M. (2016). *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.

Erat, V. ve Kaçer, F. (2016). 6360 Sayılı Yasa Kanun Bağlamında Merkezileşme Ve Yerelleşme Eğilimi. *KAYSEM 10 Kamu Yönetimi ve İl Yönetimi Sempozyumu*, 5-7 Mayıs 2016, (ss. 1-1358). İzmir.

Erdem, S. (1988). Adana. *TDV İslam Ansiklopedisi*. TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/adana#1>. (Erişim Tarihi: 04.06.2019).

Erkal, T. ve Taş, B. (2013). *Jeomorfoloji ve İnsan (Uygulamalı Jeomorfoloji)*. İstanbul. Yeditepe Yayınevi.

Ersoy, M. (2006). İmar Mevzuatımızda Planlama Kademeleri Ve Üst Ölçek Planlama Sorunu *Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü*, Ankara. TEPAV: 215-231.

Evcil Türksever, N. (2001). *Türkiye’de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Gençoğlu, M. (2011). 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 29-50.

Gökmen, B. (2016). Türkiye’deki İdari Evrimin Mekânsal Yansımasına Bir Örnek: Çubuk İlçesi. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2016, (ss. 303-316). Ankara.

Göküş, M. ve Alptürker, H. (2016). 6360 Sayılı Yasa İle Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü: Silifke Köyleri Örneği. *Selçuk Üniversitesi/ Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 11: 67-86.

Göney, S. (2017). *Şehir Coğrafyası I*. İstanbul: Beta Basımevi.

Göney, S. (2017). *Şehir Coğrafyası II*. İstanbul: Beta Basımevi.

Gümüş, E. (1998). Türkiye Coğrafyası/ Türkiye’de Yerleşme. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 1069: 85-115.

Gümüşçü, O. (2013). *Coğrafya’ya Davet*. İstanbul: Yedi Tepe Yayınevi.

Günel, A., Atvur S. ve Okudan Dernek, K. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Yerleşme Bağlamında Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi/ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19/3: 55-70.

Gürbüz, M., Yıldırım, U. ve Belli, A. (2014). Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/ 5: 102-135.

Gürsoy, E. Z. (2008). Cumhuriyet Döneminde Yeni İle ve İlçe Kurulmasındaki Yaklaşımlar. *Türk İdare Dergisi*, 80/458:81-94.

Hallaçoğlu, Y. (1988). Adana. *TDV İslam Ansiklopedisi*. TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/adana#2>. (Erişim Tarihi: 04.06.2019).

İnaç, H. ve Ünal, F. (2006). İngiltere'de Yerel Yönetimler. *Dumlupınar Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Dergisi*, 16: 125-140.

İrdem, İ. ve Mutlu, A. (2016). 6360 Sayılı Yasayla "Kır-Kent" Kavramlarının Muğlâklaşması Sorunu ve Olası Sonuçları. *KAYSEM*, 10: 159-176.

İzci, F. ve Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 18/ 1: 117-152.

Karaarslan, M. (2012). Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17/26-27-28-29: 123-162.

Karagel, H. ve Üçecam Karagel, D. (2014). Administrative Geography Analysis of Legislation 6360 Regarding Metropolitan Municipalities in Turkey (2012). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 120: 176-185.

Kayan, A. (2012). Türkiye'de Bölge Planlaması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/20, 103-134.

Keser, A. ve Gökmen, Y. (2012). Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Sürecinin Analizi. *Çağdas Yerel Yönetimler Dergisi*, 21/1: 17-42.

Kılınç, G. (2010). Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19/1:67-89.

Kızılaslan, H., Ünal, T. ve Kızılaslan, N. (2016). Effects of New Metropolitan Law No.6360 to Rural Development in Turkey. *Journal of New Theory*, 13: 76-85.

Kocaman, S., Kaya, F. ve Korkusuz, T. (2012). Ağrı İlinin İdari Coğrafya Analizi. *1.Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 28-30 Mayıs 2012, (ss. 599-620). Atatürk Üniversitesi.

Koday, Z., Akbaş, F. ve Kaya, G. (2017). Akhisar Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafya Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21/2: 443-455.

Koday, Z. Erhan, K. ve Akbaş, F. (2016). Manisa İlinin İdari Coğrafi Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20/2: 537-558.

Önez Çetin, Z. (2015). The Transformation of Special Provincial Administration System in Turkey. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6/3: 138- 149.

Özcan, K. (2005). Ortaçağda Anadolu’nun İdari Coğrafyasına Bakış Anadolu’da Selçuklu İdari Bilimleri. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3/1: 73-99.

Özçağlar, A. (1997). 1995 Yılında Türkiye’deki Belediye Örgütlü Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 6: 243-272.

Özçağlar, A. (2003). Türkiye’de Yapılan Bölge Ayrımları ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1/1, 3-18.

Özçağlar, A. (2005) Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3/1: s. 1-25.

Özçağlar, A. (2014). Ankara Büyükşehir Belediyesinin Yönetmel Sınırlarındaki Değişimin Ankara Şehrine ve Ankara İline Etkileri. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 23-24 Ekim 2014, (ss. 175-188). Ankara.

Özçağlar, A. (2015). *Yönetmel Coğrafya*. Ankara, Nika Yayınevi.

Özçağlar, A. (2016). Büyükşehir Belediyeli İllerde Kırsal ve Kent Nüfusunun Tespiti Mümkün mü?. *TÜCAUM Uluslararası Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2016, (ss. 271-291). Ankara.

Özçağlar, H. (2014). Tarihsel Süreçte Bucakların Yönetmel Bölünüş İçindeki Yeri Ve Önemi. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VIII. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 285-296.

Özçağlar Eroğlu, H. (2015). Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Teritoryal Sabitlik Örneği Olarak Bucaklar. *Memleket Siyaset Yönetimi*, 25: 31-60

Özey, R. (2006). Coğrafi Bölgelerin Siyasi Bölgeler Olarak Algılanması ve Sonuçları. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 25-26 Mayıs 2006, (ss. 21-32). Ankara.

Özışık, U. (2015). Kent-Bölge Kavramı Işığında Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sisteminde Değişim ve Kalkınma Ajansları: Yerel Ölçekte Mekânın ve Yönetişimin Yeniden Tanımlanması. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10/ 1: 313- 342.

Özür, N. K. (2016). Sakin Şehir/Cittaslow Hareketi ve Yerleşme Coğrafyası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37: 151-157.

Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Sandal, E.K. ve Traş, M. (2013). Adana'da Ulaşım Problemlerinin Şehir Coğrafyası Açısından Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 125-140.

Savaş Yavuzçehre, P. (2016). The Effects Of The Law No. 6360 On Metropolitan Municipality System In Turkey. *European Scientific Journal August, Special*: 291-303.

Sönmez, M.E. (2011). Adana Şehrinin Alansal Gelişimi ve Yakın Çevresinin Arazi Kullanımında Meydana Gelen Değişimler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 57: s. 55-69.

Şahin, S. (2006). Türkiye'nin Nüfus Gelişiminde Bölgesel Farklılıklar. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2006, (ss. 315-323). Ankara.

Şahin, C. (2013). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Taş, B. (2016). *Türkiye'nin Kırsal Yerleşmeleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Taş, B. (2016). (Ekim 13-14). Türkiye'de Coğrafi Bakış Açısıyla Köy Kavramı. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2016, (ss. 292-302). Ankara.

Tarhan, E. (2013). Büyükşehir Belediye Başkanının Yetkileri: Fransaa (Paris), İngiltere (Londra) ve Türkiye Karşılaştırmalı Analizi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 2: s. 101-120.

Tunçdilek, N. (1986). Türkiye'de Kır Yerleşmesinin Gelişimi ve Evrimi. *İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 4: 1-25.

Tümertekin, E. (1994). *Beşeri Coğrafya Giriş*. İstanbul, İ.Ü.İletişim Fakültesi Basımevi ve Film Merkezi.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2010). *Beşeri Coğrafya İnsan. Kültür. Mekan.* İstanbul. Çantay Kitabevi.

Türkan, O. (2016). Çankırı İlinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2016, (ss. 414-429). Ankara.

Uğur, A. ve Aliagaoglu, A. (2015). *Şehir Coğrafyası*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Urhan, V. F. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, 19/70: 85-102.

Yel, A.M. ve Küçükaşçı, M.S. (2003). Mahalle. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 27, 323-326.

Yenigül, S. B. (2006). Bölgesel Farklılıklar Açısından Kırsal Alanlar. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2006, (ss. 73-80). Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, R. ve Çıracı, H. (2006). 5216 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Stratejik Mekânsal Planlama Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi. *İtü Dergisi/ Amimarlık, Planlama, Tasarım*, 5/2/2: 199-208.

Yılmaz, H.İ. (2016). Ortadoğu’nun Jeo-Ekonomik Önemi ve ABD’nin Ortadoğu Politikasının Ekonomik Nedenleri. *Tesam Akademi Dergisi*, 3/1: 99-128.

Yiğit, A. (2006). Geçmişten Günümüze Türkiye’yi Bölgelere Ayırma Çalışmaları ve Yapılması Gerekenler. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2006, (ss. 33-44). Ankara.

Yörük, S. (2012). Adana Şehrinin Tarihsel Gelişimi (XVI- XVIII. Yüzyıllar). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21/3, 287-308.

Yücel, T. (1987). *Türkiye Coğrafyası*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları.

İnternet Kaynakları

Belediye nedir, ne iş yapar, görevleri nelerdir? (2017, 8 Haziran). <https://www.devlette.com> › E-DEVLET. (Erişim Tarihi: 02.01.2019).

Belediye Kanunu (2005, 3 Temmuz). Resmi Gazete (Kanun No. 5393). www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm. (Erişim Tarihi: 02.01.2019)

Genel Bilgiler (2016, 31 Aralık). www.adanakulturturizm.gov.tr/TR,60704/genel-bilgiler.html. (Erişim Tarihi: 30.01.2019).

Büyükşehir Belediye Kanunu (2004, 10 Temmuz). Türkiye Büyük Millet Meclis Başkanlığı (Kanun No. 5216). <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>. (Erişim Tarihi: 25.03.2019).

393 sayılı belediye kanunu (2007. 29 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2007/5). www.tbb.gov.tr/hukuki-destek-ve-lobi/5393-sayili-belediye-kanunu. (Erişim Tarihi: 21.05.2019).

Tarihçe (2018). www.adana.bel.tr/versiyon4/tarihce/. (Erişim Tarihi: 01.02.2019).

Tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 01.08.2019).

<http://www.illeridaresi.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 25.07.2019)

EKLER

Ek 1: Adana İli'nde Seçilen Mahallelerde Uygulanan Anket

İL			
İLÇE			
MAHALLE			
	BAŞARILI	KISMEN BAŞARILI	BAŞARISIZ
1.Adana Büyük Belediyesi Kentsel Dönüşüm faaliyetleri			
2.İstihdama yönelik hizmetler			
3.Alt yapı hizmetleri			
4.Cadde ve sokakların genel temizliği			
5.Cadde ve sokakların aydınlatması			
6.Yolların bakımı			
7.Yol, köprü, cadde- sokak bakımı gibi üst yapı hizmetleri			
8.Konut üretimi ve imar faaliyetleri			
9.Yerleşim planlaması (kentsel fiziki mekan düzenlemeleri)			
10.Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği			
11.Belediyenin atık yönetimi			
12.Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu/varili/konteynır durumu			
14.İlaçlama hizmeti			
15. Ulaşım hizmetleri			
16. Sosyal hizmetler (yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık)			
Size Belediyenin yaşadığınız yer ile ilgili önümüzdeki 5 yıl içinde en çok hangi konularda çalışma yapması gerekir. Önem derecesine göre sıralayınız.			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

Ek 2: Cevaplandırılmış Anket Örneği

İL	ADANA		
İLÇE	FEKE		
MAHALLE	YEPE BAKAN		
	BAŞARILI	KISMEN BAŞARILI	BAŞARISIZ
1. Adana Büyük Belediyesi Kentsel Dönüşüm faaliyetleri			X
2. İstihdama yönelik hizmetler			X
3. Alt yapı hizmetleri			X
4. Cadde ve sokakların genel temizliği			X
5. Cadde ve sokakların aydınlatması		X	
6. Yolların bakımı			X
7. Yol, köprü, cadde- sokak bakımı gibi üst yapı hizmetleri			X
8. Konut üretimi ve imar faaliyetleri			X
9. Yerleşim planlaması (kentsel fiziki mekan düzenlemeleri)			X
10. Yeşil alanlar ve parkların yeterliliği			X
11. Belediyenin atık yönetimi			X
12. Ev çöplerinin atıldığı çöp kutusu/varili/ konteynir durumu			X
14. İlaçlama hizmeti	X		
15. Ulaşım hizmetleri			X
16. Sosyal hizmetler (yardımlar, yatırımlar ve danışmanlık)			X
Sizce Belediyenin yaşadığınız yer ile ilgili önümüzdeki 5 yıl içinde en çok hangi konularda çalışma yapması gerekir. Önem derecesine göre sıralayınız (5 madde)			
1.	Yolların bakımı		
2.	Ulaşım		
3.	Sulama suyu		
4.	Alt ve üst yapı		
5.	Eşzamanlı ortak mekan		

Ek 3: Gazete Haberi /Büyükşehre Eklenen 3 İl

Milliyet.com.tr » Siyaset » Haber » 3 il daha büyükşehir oluyor!

20.08.2010 13:37 | Son Güncelleme:20.08.2010-13:38

3 il daha büyükşehir oluyor!

İçişleri Bakanı Atalay, 2011 seçimlerinden önce hangi illerin büyükşehir belediyesi olacağını açıkladı.

Hükümetin 2011 seçimlerinden önce Denizli, Malatya ve Şanlıurfa'yı büyükşehir belediyesi haline getirmesi bekleniyor.

Vatan'ın haberine göre, Büyükşehir belediyelerinin sayısı artırılıyor. Hükümet, 16 olan Büyükşehir belediyesi sayısını 19'a çıkartmayı planlıyor. İçişleri Bakanı Beşir Atalay, Şanlıurfa'da katıldığı bir toplantıda Büyükşehir belediyesi kurulmasına yönelik çalışmaların son aşamaya geldiğini açıkladı.

Atalay, Şanlıurfa'da sivil toplum örgütleri ile toplantıda Büyükşehir belediyesi kurulmasına yönelik çalışmalar yaptıklarını ve Şanlıurfa'nın Büyükşehir yapılacak belediyeler arasında ilk sırada yer aldığını açıkladı.

Ek 4: Gazete Haberi/ Köy Tüzel kişiliğinin değişmesine dair gazete bülteni (YENİ ADANA GAZETESİ)

BÜYÜKŞEHİR YASASININ SAKINCALI HÜKÜMLERİ TARTIŞILDI

Adana Büyükşehir Belediyesi ve Adana Kent Konseyi işbirliği ile "6360'la Oluşan Büyükşehir Belediye Sistemi: Sorunlar ve Çözümler" konulu panel Adana Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'nda yapıldı.

Tarih: 14.2.2016 14:50:53/ 621okunma / Oyorum [Beğen 0](#) [Tweet](#)

"KÖY TÜZEL KİŞİLİĞİNDEN BELEDİYEYE DEVREDİLEN ARAZİ NASIL SATILIR?"

CHP Balıkesir Milletvekili Akın, "Köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla birlikte köylerimiz sosyolojik olarak yok olmaya mahkûm edilmiştir Şimdi de köylülerimiz, bugün üzerinde yaşadıkları toprak konusunda bile söz sahibi olamamaktadırlar" dedi

Tarih: 31.3.2018 16:07:59/ 691okunma / Oyorum [Beğen 0](#) [Tweet](#)

CHP Balıkesir Milletvekili Ahmet AKIN, Balıkesir'in Karesi İlçe

Belediyesi tarafından köy arazilerinin ihaleye çıkarılması konusunda, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından cevaplandırılmak üzere soru önergesi verdi.

Akın, "Yıllarca halka en yakın yerel birimler olarak, yerel yönetimlerin temsil, katılım ve demokrasi gibi tüm ayaklarını taşıyan köylülerimiz, bugün üzerinde yaşadıkları toprak konusunda bile söz sahibi olamamaktadırlar" dedi.

Akın'ın önergesinin detayları şu şekilde;

"Balıkesir'in Karesi İlçe Belediyesi tarafından mülkiyeti belediyeye ait parseller 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 45. maddesine göre şartname esasları dahilinde açık teklif usulü artırma sureti ile satış ihalesi yapılacaktır. İhalede toplan 12 köyün arazisi satılacak olup, herhangi bir kıstas getirilmediği için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes söz konusu ihaleye katılabilecektir. İş bu ihalenin konusu olan araziler, muhtarlıkta kalan araziler olup daha sonra 6360 sayılı Yasa ile ilçe belediyesine devredilmiştir lakin söz konusu ihalede köylülerimiz mağduriyet yaşamaktadır. Arazilerin satışı ile birlikte vatandaşların, seneler önce para ödeyip, kuraya girdikleri ve üzerinde belirli bir yaşam alanı olan yerler de satılacaktır. Köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla birlikte köylerimiz sosyolojik olarak yok olmaya mahkûm edilmiştir. Yıllarca halka en yakın yerel birimler olarak, yerel yönetimlerin temsil, katılım ve demokrasi gibi tüm ayaklarını taşıyan köylülerimiz, bugün üzerinde yaşadıkları toprak konusunda bile söz sahibi olamamaktadırlar. Bu konuyla ilgili olarak;

Köylülerimizin mağduriyetlerinin giderilmesi konusunda bir çalışma mevcut mudur?

6360 sayılı Yasa çerçevesinde, köylerin taşınmazlarının satışı konusunda yaşanan ihtilaflar nasıl çözülecektir?

Köylerin yolları bile yokken; arazilerinin satışa çıkarılması; sosyal devlet ilkesi ile örtüşmekte midir?

Ek 5: Gazete Haberi/ Büyükşehir Yasası ile ilgili yerel gazete haberlerinden bir kesit (YENİ ADANA GAZETESİ)

Moderatörlüğünü Adana Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı ve Teftiş Kurulu Başkanı Halil Avşar'ın üstlendiği panelde, Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı ve aynı zamanda Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. İsmail Güneş ve Çağ Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Murat Koç söz aldı. Panelde, 6360 Sayılı Yasa ile 14 ilde Büyükşehir

Belediyesi ve 26 ilçenin kurulması, Büyükşehir Belediyelerinin yetkilerinin genişletilmesi, il özel idarelerinin kaldırılması ve bazı kanun ve kanun hükmündeki kararnamelede yapılan değişiklikler irdelendi.

"YETKİ, TERÖR LEHİNE KULLANILYOR"

Mevcut yasanın genel bir eleştirisini yapan Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı ve Kamu Yönetimi Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır, "Hendekçi Belediyeler" olarak gündeme gelen belediyelerin yetkilerini terör örgütü lehine kullanmasını, son dönem özellikle başkanlık sistemini savunan ve Osmanlı Devlet yönetimini bir referans olarak gösteren çevreleri eleştirerek, "Türkiye'nin 'Avrupa Birliği Yerel Özerklik Şartı' nı imzalayan devletlerden biri olması, Türkiye'yi bir federal sisteme zorunlu kılmaz; sadece yerel yönetimlerinin mali özerkliğini artırır" dedi.

Son düzenleme ile il özel idarelerinin kapatılmasının anayasal açıdan sorunlu bir uygulama olduğuna dikkat çeken Çukurçayır, ilçelerin Büyükşehir'e bağlanması ve köylerin mahalleye dönüştürülmesinin de anayasal teamüllere göre yapılması gerektiğini vurguladı.

Ek 6: Gazete Haberi/ Büyükşehir Yasası ile ilgili yerel gazete haberlerinden bir kesit (HÜRRİYET GAZETESİ)

Hürriyet

Gündem Dünya Ekonomi Spor Arena Seyahat Video Kelebek

Yalçın Bayer

ybayer@hurriyet.com.tr

'Büyükşehir'ler kime hayırlı olsun

7 Aralık 2012

CUMHURBAŞKANI GÜL, Büyükşehir Yasası'nı, partilerin 'rica heyetleri'ne karşın onayladı...

Konu ile ilgili kurumların, birliklerin, belediyelerin, STK'ların ve meslek odalarının görüşü alınmadı. TBMM'den oyçokluğuyla geçti. Peki bu yasa sorunlara çare olacak mı; yoksa sorunları daha mı büyütüp yaygınlaştıracak?

TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı Necati Uyar bu sorulara derinlik kazandıracak bir açıklama yaptı ve dedi ki:

SORUNLAR BÜYÜYECEK: Yaşanan örnekler göstermiştir ki, büyükşehir belediyelerinin sınırlarının, hiçbir araştırma, analiz ve planlama kararlarına dayanmadan genişletilmesi, bu genişlemede sınırlar ister pergelle belirlensin, ister il sınırlarına dayansın, belediye sınırları içine alınan alanlarda hizmetlerin değil, sorunların büyümesine neden olmaktadır. Büyükşehirlere katılan alanlarda yaşayanları bekleyen gelecek, ağır biçimde yoksullaşmadır. Yapılan bu düzenleme, kentsel alanda büyüyen ve giderilmesi giderek zorlaşan sorunların çözümünün maliyetinin kırsal alanda yaşayan yoksul kesimlere de yansıtılması anlamına gelmektedir.◆

AĞIR DARBE: Belde belediyelerinin kapatılması, hizmetlerin en yakın yerel yönetim biriminden karşılanması ilkesiyle çelişen, ülkemizde var olan yerel yönetim kültürüne vurulmuş ağır bir darbedir. 6360 Sayılı Yasa ile kapatılan belde belediyelerinin (örneğin Alaçatı, Birgi, Trilye, Side) önemli bir bölümü Cumhuriyet'ten bile eskidir.

10 yıllık AKP iktidarında kapatılan belediyelerin oranı

% 60'a ulaşmıştır.

Yaşanan bu değişim, her ne kadar '**güçlü belediye**' arayışı gibi sunulsa da, tüm dünyada kabul gören hizmetlerin en yakın yerel yönetim biriminden karşılanması anlayışıyla çelişmektedir.

İl özel idarelerinin kapatılması, devletin köylere tümüyle sırtını dönmesi demektir. Mahalleye dönüşen köylerdeki yapılara yönelik af düzenlemeleri, kırsal alanda, kıyılarda yakın dönemde yaşanmış talanın meşrulaştırılması arayışıdır. 'Riskli yapı' niteliğine sahip olan yapıların affı kabul edilemez bir çelişkidir.

Diğer yandan tam anlamıyla imar affı olan bu düzenleme, 29 il sınırları içinde geçerli, diğer illerde geçerli olmadığı gibi, aynı il içinde farklı yasallıklara karşılık geldiğinden Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilmiş olan '**Kanun Önünde Eşitlik**' ilkesine de aykırıdır.

Ek 7: Gazete Haberi/ Anayasa Mahkemesinin Yasa Onayı

Yüksek mahkemeden 13 ilin sınırlarına onay

ANKARA Milliyet

Anayasa Mahkemesi, CHP'li 121 milletvekilinin, 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un bazı maddelerinin iptali istemiyle açtığı davayı esastan karara bağladı. Yüksek Mahkeme, kanunun yürürlüğe girmeden önceki tarihlerde yolların inşa, tamir ve genişletilmesi nedeniyle vergilendirilmemiş harcamalara katılma paylarının belediye meclisi kararıyla alınmayabileceğini öngören düzenlemeyi anayasaya aykırı buldu ve iptal etti. İptal edilen kanunun geçici 1. maddesinin 27. fıkrası şöyle:

"Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yolların inşa, tamir ve genişletilmesi nedeniyle 2464 sayılı Kanun'un 86'ncı maddesi uyarınca tarh edilmemiş harcamalara katılma payları belediye meclisi kararıyla alınmayabilir."

Anayasa'ya uygun buldu

Yüksek Mahkeme, 13 büyükşehir belediyesi sınırlarının il mülki sınırları olduğu, bu büyükşehirlere bağlı ilçelerdeki bazı köy ve beldelerin kaldırılarak, bağlı buldukları ilçelere katılmasını öngören düzenlemeleri ise Anayasa'ya uygun buldu.

CHP'li Engin Altay, kararı, "Siyasi iktidarın bir siyasi tasarrufunun Anayasa Mahkemesince de siyasi bir anlayışla ve kararla onaylandığını düşünüyoruz. Zira yürürlükteki birçok kanun şimdi bu kapatmayla ve 13 büyükşehirle ilgili getirilen düzenleme ile çelişmekte" sözleriyle değerlendirdi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Seher Emine SAKAR
Doğum Yeri	Adana
Doğum Tarihi	08.05.1992

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Coğrafya

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (.....) ÜDS (....) TOEFL (....) EILTS (....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Özel Altneller Temel Lisesi
Görevi/Pozisyonu	Coğrafya Öğretmeni
Tecrübe Süresi	3 yıl

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	Mustafalar Mah. Merkez Sok. No 75 SARIÇAM/ ADANA
E-mail	seher.e.sakar@gmail.com